

1. Makroekonomiskās attīstības apraksts¹

1.1. Ārējā ekonomiskā vide

Pasaules ekonomikas attīstību, kas jau 2019. gadā bija sākusi nedaudz bremsēties, jau kopš 2020. gada sākuma gandrīz pilnībā noteikusi Covid-19 pandēmija – gan slimības izplatības samazināšanai noteiktie ierobežojumi, gan vakcīnu izstrādāšana un vakcinācijas uzsākšana, gan valstu sniegtie atbalsta pasākumi uzņēmējiem un iedzīvotājiem. 2020. gadā pasaules ekonomika piedzīvoja 3,2% kritumu, kas bija smagāks nekā finanšu krīzes laikā 2009. gadā, kad pasaules ekonomika saruka par 0,1%. Tomēr kritums izrādījās mazāks nekā sākotnēji sagaidīts, un arī izaugsmes atjaunošanās šogad notiek straujāk.

Jau visu pagājušā gada otro pusi pasaules ekonomiskās attīstības prognozes tika pakāpeniski paaugstinātas un arī šogad Starptautiskais Valūtas fonds (SVF) vairākas reizes paaugstināja globālās izaugsmes prognozi 2021. gadam. Atbilstoši jaunākajām, jūlijā publiskotajām SVF prognozēm, pasaules ekonomika šogad pieaugs par 6,0%, bet 2022. gadā izaugsme kļūs nedaudz lēnāka, veidojot 4,9%. Salīdzinājumā ar iepriekšējām, aprīļa prognozēm, kopējā pasaules ekonomikas izaugsmes prognoze šim gadam nav mainījusies. Taču attīstīto valstu, pirmām kārtām ASV un eirozonas prognozes ir uzlabojušās, kamēr attīstības valstīm izaugsme tiek prognozēta nedaudz zemāka, īpaši pazeminoties Indijas ekonomikas pieaugumam, bet riski tiek saskatīti arī Ķīnā. Šādu atšķirīgu virzību pašlaik lielā mērā nosaka atšķirīgā vakcīnu pieejamība, vakcinācijas tempi un pandēmijas izplatības gaita attīstītajās un attīstības valstīs. Būtiska loma šeit ir arī atšķirīgajiem dažādu valstu fiskālā un monetārā atbalsta apjomiem.

Latvijas ekonomikas attīstību visbūtiskāk ietekmē situācija eirozonā un atsevišķās tās galvenajās ārējās tirdzniecības partnervalstīs. Straujāka ierobežojumu atcelšana un partnervalstu spēcīgāka ekonomikas izaugsme dod pamatu sagaidīt straujākus attīstības tempus arī Latvijā. Līdzīgi kā pasaulei kopumā, arī eirozonai ekonomikas izaugsmes prognozes jau kopš pagājušā gada vidus tiek arvien paaugstinātas, un pēc EK pēdējām, 2021. gada vasaras prognozēm, eirozonas ekonomika šogad pieaugs par 4,8% un nākamgad – par 4,5%, kas ir attiecīgi par 0,6 procentpunktiem un 1,5 procentpunktiem vairāk, nekā EK bija prognozējusi šā gada februārī. Desmit Latvijas lielāko eksporta partnervalstu – Lietuvas, Igaunijas, Krievijas, Vācijas, Zviedrijas, Apvienotās Karalistes, Dānijas, Polijas, Nīderlandes un Somijas – kopējā vidēji svērtā ekonomikas izaugsmes prognoze 2021. gadam bija par 1,5 procentpunktiem augstāka nekā februārī un 2022. gadam – par 0,3 procentpunktiem augstāka.

1.1. tabula IKP pieauguma prognozes 2021. un 2022. gadam

Valsts	Īpatsvars kopējā Latvijas eksportā 2020. gadā (%)	IKP pieauguma prognoze salīdzināmās cenās (g/g, %)		Izmaiņas pret EK 2021. gada februāra prognozēm (procentpunkti)	
		EK, 2021. gada jūlijs		2021	2022
		2021	2022		
Lietuva	16,4	-7,1	6,7	1,6	0,8
Igaunija	11,7	-7,7	6,2	2,3	0,0
Krievija	8,5	-6,6	1,6	1,4	-0,8
Vācija	7,3	-6,3	5,3	0,4	1,5
Zviedrija	5,7	-5,3	3,1	1,9	-0,4
Lielbritānija	5,7	-9,7	6,0	2,5	-0,2
Dānija	4,6	-5,2	4,3	0,1	-0,2
Polija	3,7	-4,6	4,3	1,7	0,1
Nīderlande	3,1	-6,8	4,6	1,5	0,3
Somija	2,7	-5,5	3,0	-0,1	0,9

¹Datu avoti: Ja nav norādīts citādi - Centrālā Statistikas pārvalde (CSP) un FM prognozes. Dati atbilstoši Centrālās statistikas pārvaldes datu bāzēs pieejamajai informācijai līdz 30.09.2020., ietverot arī 30.09.2020. veikto IKP datu revīziju.

Valsts	Īpatsvars kopējā Latvijas eksportā 2020. gadā (%)	IKP pieauguma prognoze salīdzināmās cenās (g/g, %) EK, 2021. gada jūlijs		Izmaiņas pret EK 2021. gada februāra prognozēm (procentpunkti)	
		2021	2022	2021	2022
Kopā vidēji svērtais 10 valstīm	69,3	-6,5	4,8	1,5	0,3
Eirozona	49,6	-8,7	6,1	0,6	1,5

Jaunākie, šā gada otrā ceturkšņa, IKP dati rāda, ka Eiropas ekonomiskās izaugsmes atjaunošanās šogad varētu būt arī straujāka par EK pēdējās prognozēs paredzēto. Eirozonas ekonomika šā gada otrajā ceturksnī, salīdzinot ar iepriekšējo ceturksni, pieaugusi par 2,2%, kamēr EK savās jūlija prognozēs otrajam ceturksnim bija paredzējusi 1,3% kāpumu. Šā gada pirmajā pusē kopā, salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusi, eirozonas IKP ir palielinājies par 6,3%.

Covid-19 pandēmija pēdējā pusotra gada laikā izraisījusi arī būtiskas cenu svārstības. Ja pagājušajā gadā izejvielu cenas pasaules tirgos piedzīvoja kritumu un patēriņa cenu pieaugumu ierobežoja arī ekonomikas kritums, šogad situācija jau ir pretēja un inflācijas līmenis pasaulē strauji paaugstinās. Eirozonā inflācija pagājušajā gadā bija noslīdējusi līdz 0,3%, bet šogad, augot naftas un pārtikas izejvielu cenām pasaules tirgū, patēriņa cenu pieaugums, pēc EK pēdējām prognozēm, varētu sasniegt 1,9%. Straujāku cenu pieaugumu veicina arī ekonomikas stimulēšanas pasākumi, gan centrālajām bankām pazeminot procentu likmes, gan iegādājoties vērtspapīrus, gan valdībām Covid-19 krīzes laikā sniedzot finansiālu atbalstu iedzīvotājiem un uzņēmumiem. Pēdējo mēnešu laikā būtiski augušas arī kravu pārvadājumu izmaksas, kuģu frakts likmes un konteineru pārvadājumu cenas, un inflācijas kāpumu veicina arī problēmas globālajās piegāžu ķēdēs. Pēc pēdējiem pieejamajiem datiem, gada inflācija eirozonā augustā ir sasniegusi 3,0%, kas ir augstākais rādītājs kopš 2011. gada.

Neskatoties uz straujo ekonomiskās izaugsmes atjaunošanos pasaulē, arī pašlaik, tāpat kā visu pēdējo pusotru gadu, saglabājas ļoti augsta nenoteiktība par pandēmijas turpmāko attīstību, vakcinācijas tempiem un vakcīnu iedarbīgumu, kā arī par iespējamām jaunām vīrusa mutācijām. Riskus rada arī jau minētais straujais ražotāju un patēriņa cenu pieaugums, kas var izraisīt monetārās politikas izmaiņas un procentu likmju pieaugumu, dodot divkāršu sitienu attīstības valstīm ar zemiem vakcinācijas un augstiem parādu līmeņiem. Dažu pēdējo mēnešu laikā augusi arī politiskā spriedze atsevišķos pasaules reģionos, un ir vērojama arī zināma ekonomiskās izaugsmes vājināšanās vairākās pasaules nozīmīgajās ekonomikās, tostarp Ķīnā un Vācijā. Privātā sektora ražošanas un pakalpojumu aktivitāti raksturojošais PMI indekss pasaules ekonomikā kopā augustā uzrādījis lēnāko izaugsmi pēdējo septiņu mēnešu laikā, attīstībai palēninoties gan ražošanas, gan pakalpojumu sektoros. Līdz ar to ir jāreķinās, ka gan pasaules, gan Latvijas galveno eksporta partnervalstu ekonomiskās attīstības prognozes vēl arvien var piedzīvot visai krasas korekcijas, līdzīgi kā tas bijis visā pandēmijas laikā jau kopš 2020. gada sākuma.

1.2. Latvijas tautsaimniecības attīstība

1.2.1. Iekšzemes kopprodukts

Latvijas ekonomikas izaugsme, kas 2017. – 2018. gadā bija sasniegusi labu tuvu pie 4% pieauguma tempu, 2019. gadā jau sāka palēnām bremsēties. 2020. un 2021. gadā situāciju jau pilnībā noteica Covid-19 izplatība Latvijā un pasaulē, izraisot IKP kritumu. Pagājušajā gadā Latvijas IKP salīdzināmās cenās samazinājās par 3,6%. Tomēr ekonomikas kritums 2020. gadā izrādījās būtiski mazāks, nekā tika prognozēts Covid-19 krīzes sākumā, un to noteica gan visai veiksmīgā slimības pirmā uzliesmojuma pārvarēšana 2020. gada pavasarī, gan ekonomikas

atbalsta pasākumi un labvēlīgā ekonomikas struktūra, kad ražojošās nozares praktiski nepiedzīvoja izlaides apjomu kritumu.

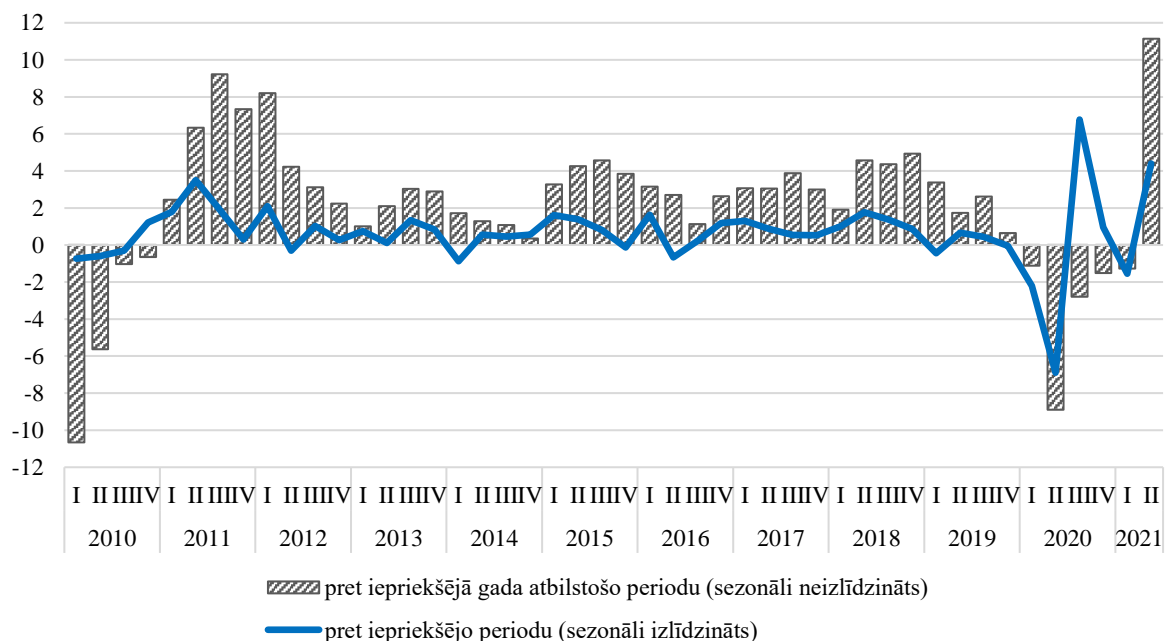
Lielākā negatīvā ietekme uz ekonomikas kopējiem rādītājiem pagājušajā gadā bija krīzes tieši skartajām pakalpojumu nozarēm, kur transporta un uzglabāšanas nozare samazinājās par 14,9%, izmitināšanas un ēdināšanas nozare – par 38,1%, bet māksla, izklaide un atpūta – par 26,6%. Visas pakalpojumu nozares kopā pērn samazinājās par 4,8%, kamēr ražojošās nozares uzrādīja 0,4% pieaugumu.

Būvniecības nozare pagājušajā gadā palielinājās par 2,6%, bet lauksaimniecībā un mežsaimniecībā sasniegts 1,8% pieaugums, galvenokārt pateicoties labības rekordražai, kā arī augot apjomiem mežsaimniecībā un mežizstrādē. Salīdzinoši veiksmīgi krīzi pārvarēja arī apstrādes rūpniecība, kur apjomi pagājušajā gadā samazinājās tikai par 0,9%, galvenokārt pateicoties pieaugumam kokapstrādes nozarē, kā arī elektrisko iekārtu ražošanā.

No izlietojuma puses Covid-19 krīze pērn vistiešāk atspoguļojās privātā patēriņa kritumā – par 10,0%, kamēr preču un pakalpojumu eksports samazinājās par 2,7%. Tajā pašā laikā, importam samazinoties vēl straujāk, ārējās tirdzniecības izmaiņu ietekme uz kopējo ekonomikas izaugsmi bija pozitīva, kamēr sabiedriskais patēriņš pērn palielinājās par 2,6% un arī investīcijās saglabājās 0,2% pieaugums.

2021. gada pirmajā pusē Latvijas ekonomikas attīstību joprojām būtiski ietekmēja Covid-19 situācija, slimības ierobežošanai ieviestie pasākumi un to pakāpeniska mīkstināšana. Pirmajā ceturksnī Latvijas IKP samazinājās par 1,3% salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo ceturksni, bet otrajā ceturksnī jau bija fiksēta ļoti strauja 11,1% izaugsme, ko noteica pagājušā gada zemā bāze un Covid-19 ierobežojumu pakāpeniska atcelšana (1.1. attēls). Līdz ar straujo pieaugumu otrajā ceturksnī IKP jau ir par 0,9% pārsniedzis pirmskrīzes, 2019. gada ceturta ceturkšņa līmeni.

1.1. attēls Reālā IKP pieaugums pa ceturkšņiem (%)

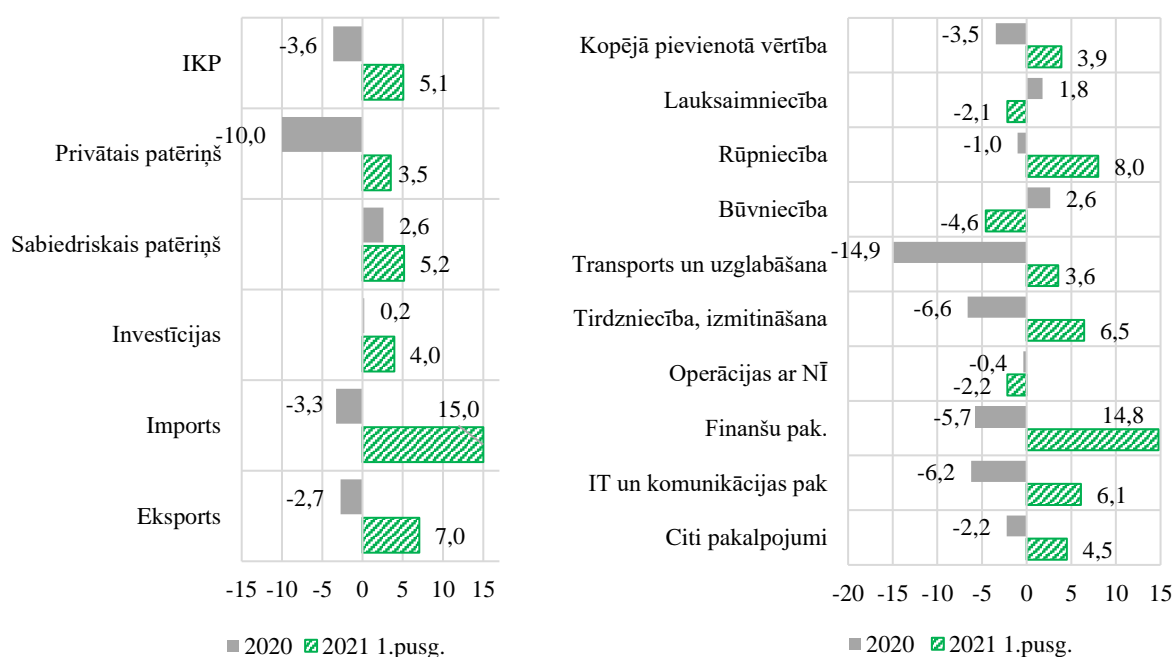
Skatoties pa atsevišķām ekonomikas nozarēm, veselība un sociālā aprūpe šā gada otrajā ceturksnī pirmskrīzes līmeni pārsniegusi par 28,7%, finanšu pakalpojumu nozare – par 11,9%, apstrādes rūpniecība – par 5,3%, valsts pārvalde – par 5,0% un pārējā rūpniecība – par 3,2%. Savukārt krīzē smagāk cietušās nozares – izmitināšana un ēdināšana, māksla izklaide un atpūta,

kā arī transports joprojām būtiski atpaliek no pirmskrīzes līmeņa – attiecīgi par 47,3%, 37,7% un 9,6%.

Līdz ar straujo kāpumu otrajā ceturksnī, IKP 2021. gada pirmajā pusē kopā, salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusi, ir palielinājies par 5,1% (1.2. attēls). No nozaru puses vislielākais devums Latvijas ekonomikas izaugsmē šā gada pirmajā pusē bija pieaugumam tirdzniecības nozarē par 8,9%, veselības un sociālās aprūpes nozarē par 29,6% un apstrādes rūpniecībā par 8,6%. Savukārt kritumi gada pirmajā pusē bijuši lauksaimniecības nozarē – par 2,1% un būvniecības nozarē par 4,6%, ko lielā mērā noteikuši laika apstākļi. Izmitināšanas un ēdināšanas nozare, ko vissmagāk skāra Covid-19 mazināšanai noteiktie ierobežojumi, gada pirmajā pusē piedzīvojusi kritumu par 19,8%.

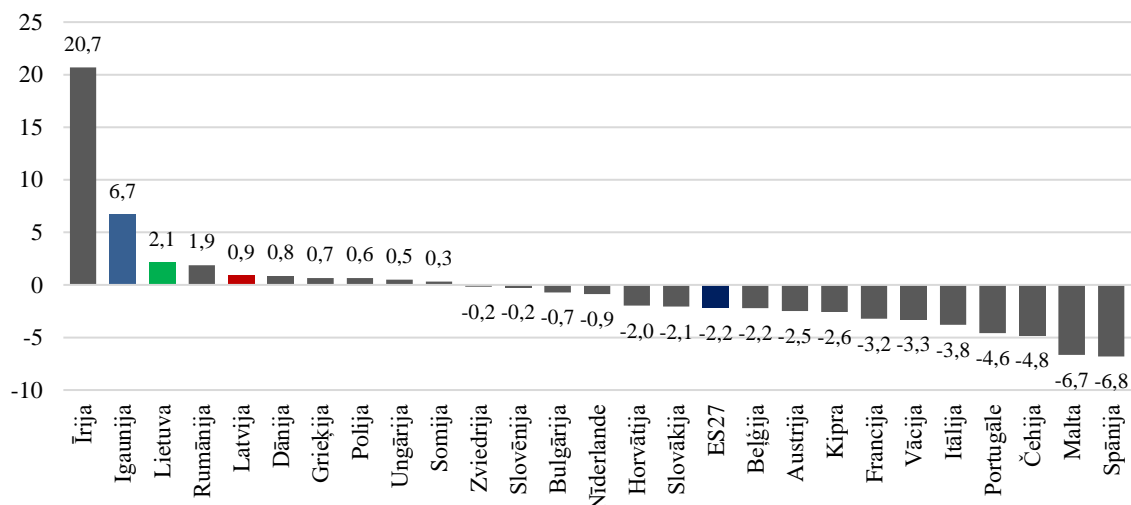
No izlietojuma puses būtiskākā loma ekonomikas izaugsmē 2021. gada pirmajā pusē bija privāta patēriņa pieaugumam, ko nodrošināja pakāpeniskā Covid-19 ierobežojumu mazināšana un atcelšana, kā arī valsts atbalsts krīzes skartajiem uzņēmumiem un iedzīvotājiem. Spēcīgs kāpums bijis sabiedriskajam patēriņam, gada pirmajā pusē palielinoties par 5,2%, investīcijas augušas par 4,0% un eksports palielinājies par 7,0%, pārsvarā augot preču eksportam, ko veicināja pasaules ekonomikas atgūšanās no krīzes un spēcīgais pieprasījums Latvijas galvenajās ārējās tirdzniecības partnervalstīs.

1.2. attēls IKP izmaiņas no izlietojuma puses un IKP pievienotās vērtības izmaiņas tautsaimniecības nozarēs, salīdzinot ar iepriekšējā gada attiecīgo laika periodu (%)

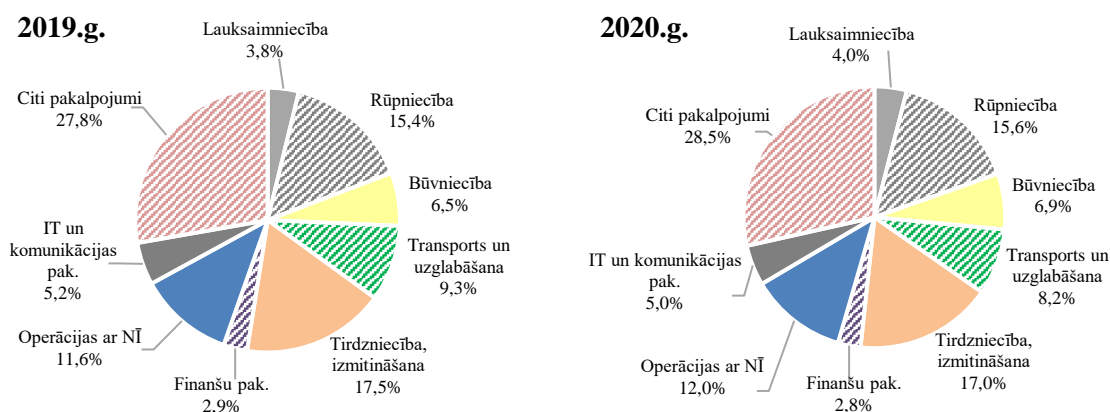
Līdzīgi kā pārējās Baltijas valstis, Latvijas ekonomika Covid-19 krīzi līdz šim ir pārvarējusi salīdzinoši veiksmīgāk nekā ES kopumā, ko nodrošinājis gan mazāks krīzes tieši skarto nozaru, tajā skaitā tūrisma īpatsvars ekonomikā, gan valsts atbalsta pasākumi, gan ne tik spēcīgi Covid-19 uzliesmojumi kā atsevišķās Eiropas dienvidu valstīs, tostarp Spānijā un Itālijā. Ja Baltijas valstu ekonomikas jau ir atgriezušās pirmskrīzes, 2019. gada ceturktā ceturkšņa līmenī, Spānija no tā vēl atpaliek par 6,8%, Malta par 6,7% un Čehija par 4,8% (1.3. attēls). ES ekonomika kopā šā gada otrajā ceturksnī no pirmskrīzes līmeņa atpalika par 2,2%.

1.3. attēls IKP izmaiņas 2021. gada 2.ceturksnī, salīdzinot ar 2019. gada 4. ceturksni (% , sezonāli un kalendāri izlīdzināti dati)

Covid-19 krīzei daudz smagāk skarot pakalpojumu nozares, 2020. gadā Latvijas tautsaimniecības nozaru struktūrā notikušas zināmas izmaiņas, kas varētu saglabāties arī vidējā termiņā. Lai gan lielākās nozares tāpat kā iepriekš bijušas tirdzniecība, rūpniecība, nekustamā īpašuma operācijas un transports, pakalpojumu nozaru kopējais īpatsvars pievienotajā vērtībā 2020. gadā ir samazinājies par 0,8 procentpunktiem līdz 73,5%, kamēr ražojošo nozaru īpatsvars audzis līdz 26,5%. No atsevišķām nozarēm transporta īpatsvars pievienotajā vērtībā sarucis par 1,1 procentpunktu līdz 8,2%, tirdzniecības un izmitināšanas īpatsvars krities par 0,5 procentpunktiem līdz 17,0%, bet visu ražojošo nozaru īpatsvars ir audzis, tajā skaitā lauksaimniecībai un rūpniecībai par 0,2 procentpunktiem, bet būvniecībai par 0,4 procentpunktiem (1.4 attēls).

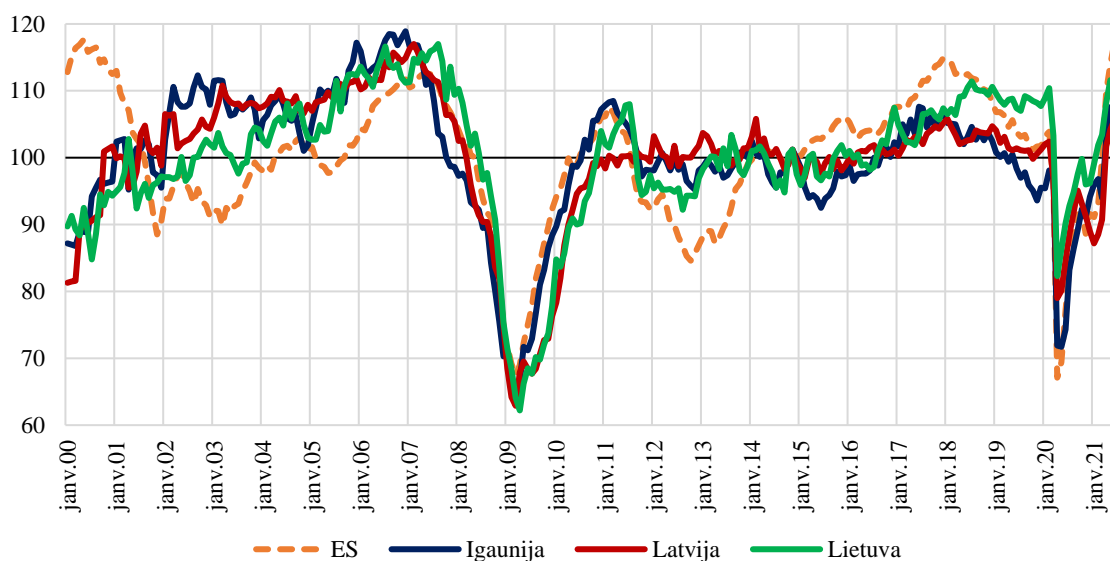
1.4. attēls Pievienotās vērtības struktūras salīdzinājums pa nozaru grupām 2019. un 2020. gadā (2015. g. salīdzināmajās cenās, %)

Par spēcīgu ekonomiskās aktivitātes atjaunošanos pēc Covid-19 ierobežojumiem gan Latvijā, gan ārējās tirdzniecības partnervalstīs jau visa šā gada laikā ir signalizējuši apsteidzošie ekonomikas sentimenta rādītāji. EK veidotais ESI indekss ES valstīm kopā 2021. gada jūlijā sasniedza visu laiku augstāko atzīmi un tuvu šim līmenim saglabājās arī augustā, liecinot par augstu biznesa aktivitāti arī turpmākajos mēnešos. Latvijas uzņēmēju un patērētāju noskaņojums, kas jūnijā bija sasniedzis augstāko rādītāju kopš 2018. gada sākuma, ir nedaudz mazāk optimistisks nekā ES kopumā un pārējās Baltijas valstīs. Pēdējos divos mēnešos Latvijas

ESI indekss ir nedaudz pazeminājies, ko visdrīzāk izraisījusi nedrošība par jaunu Covid-19 uzliesmojumu šā gada rudenī.

1.5. attēls ES, Latvijas, Lietuvas un Igaunijas ekonomiskā sentimenta indekss (ESI)

1.2.2. Tautsaimniecības nozaru attīstība

Rūpniecība

Rūpniecības nozare Latvijā turpina atgūties no Covid-19 pandēmijas sekām, galvenajiem rādītājiem jau pārsniedzot 2019. un 2020. gada līmeni.

Rūpniecība ir viena no lielākajām Latvijas tautsaimniecības nozarēm, 2020. gada pievienotās vērtības struktūrā veidojot 16,6%, kas ir par 0,2 procentpunktiem vairāk nekā 2019. gadā. Lielāko pievienotās vērtības daļu rūpniecībā veido apstrādes rūpniecība (81,2%), bet atlikušo aizņem elektroenerģijas un gāzes apgāde (15,6%) un ieguves rūpniecība un karjeru izstrāde (3,2%).

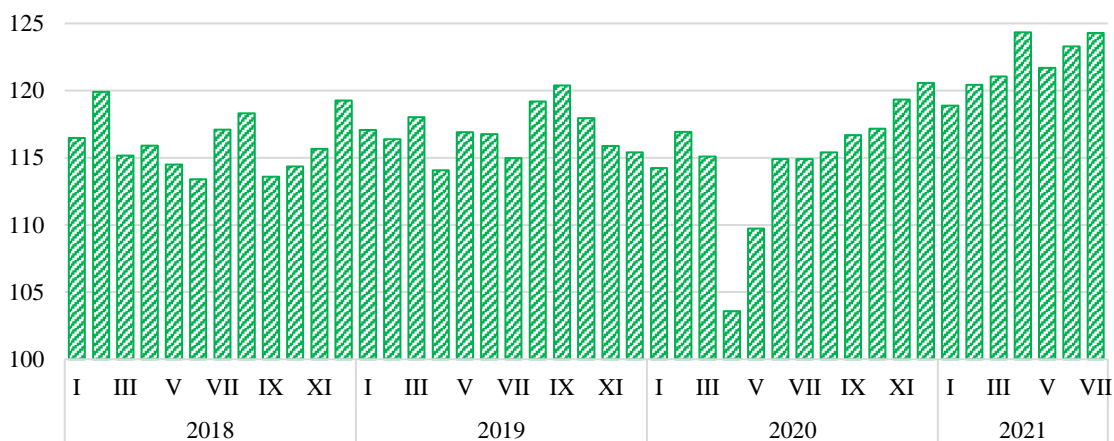
Rūpniecības nozare 2020. gadā nodrošinājusi 134,2 tūkst. darba vietu, no kurām izteikts vairākums jeb 114,5 tūkst. bija apstrādes rūpniecībā. Rūpniecībā pērn bija nodarbināti 15,0% no visiem Latvijas strādājošajiem iedzīvotājiem, un nozarē nodarbināto skaits bijis par 0,2% mazāks nekā 2019. gadā, ko ietekmējusi gan pandēmiskā situācija, gan sistēmu automatizācija. Jāpiemin, ka iepriekšējos trīs gadus nodarbināto skaita samazinājums rūpniecības nozarē bijis straujāks – 2,5-4,1% apmērā, kas liecina par nodarbināto pieplūdumu no nozarēm, kuras pandēmija 2020. gadā ietekmēja spēcīgāk.

Pērn rūpniecībā reģistrēts izlaides apjoma kritums 1,8% apmērā (salīdzināmajās cenās) pret 2019. gadu, kas liecina par nozares samērā veiksmīgu krīzes pārvarēšanu, citās ES dalībvalstīs nozarei pārsvarā piedzīvojot spēcīgākus kritumus. Samazinājumu Latvijas rūpniecībā noteica apstrādes rūpniecības sarukums par 1,2%, kur ievērojamu pieaugumu uzrādīja kokrūpniecība, taču teju visās pārējās apakšnozarēs fiksēti ražošanas apjomu samazinājumi zemāka pieprasījuma rezultātā. Elektroenerģijas un gāzes apgāde 2020. gadā samazinājās par 7,2%, taču ieguves rūpniecībā un karjeru izstrādē pieaugums par 8,7%.

Savukārt šā gada pirmajos septiņos mēnešos rūpniecības nozare Latvijā uzrādījusi pieaugumu 8,3% apmērā (1.6.attēls) pret pērnā gada attiecīgo periodu un 4,8% pieaugumu pret 2019. gada septiņiem mēnešiem, kas liecina ne tikai par veiksmīgu atgūšanos no pandēmijas

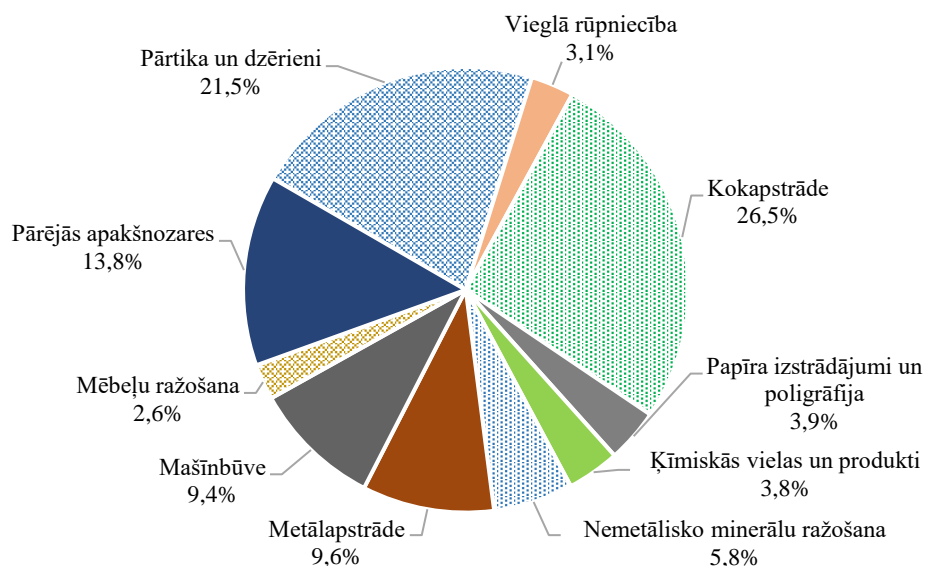
radītās krīzes, bet arī par ievērojamu rūpniecības tempu palielinājumu salīdzinājumā ar pirmskrīzes rādītājiem. Šajā gadā spēcīga izaugsme fiksēta visās apakšnozarēs. Ieguves rūpniecībā fiksēts pieaugums 6,7% apmērā, elektroenerģijas un gāzes apgādē pieaugums par 6,6%, bet nozīmīgākajā – apstrādes rūpniecībā – sasniegts kāpums par 8,9%, spēcīgu izaugsmi uzrādot kokrūpniecībai.

1.6. attēls Rūpniecības produkcijas apjoma indekss (sezonāli izlīdzināti dati, 2015 = 100)

Neskatoties uz pandēmijas izraisīto samazinājumu rūpniecības izlaides apjomos 2020. gadā, apstrādes rūpniecības izlaides struktūrā (1.7. attēls) nav ievērojamu pārmaiņu salīdzinājumā ar 2019. gadu. Latvijas apstrādes rūpniecības struktūrā teju pusi aizņem kokapstrāde un pārtikas un dzērienu ražošana, kur izteikti lielāko daļu veido pārtikas ražošana (19,1%).

1.7. attēls Apstrādes rūpniecības nozaru izlaides struktūra 2020. gadā (faktiskajās cenās, %)

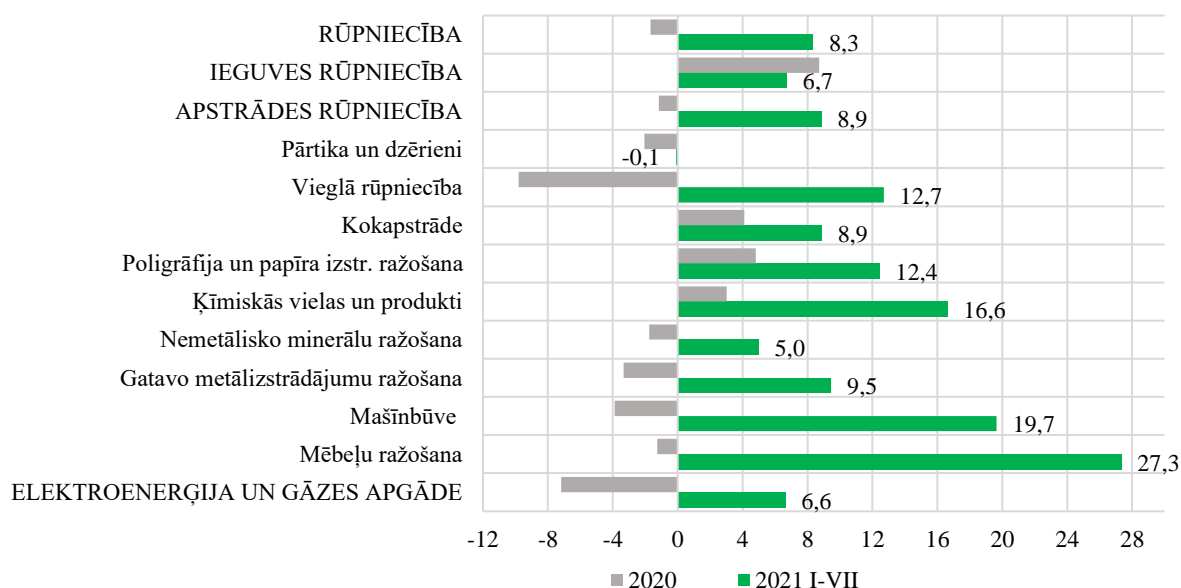

Struktūrā par 0,4 un 0,3 procentpunktiem auguša arī Latvijas apstrādes rūpniecībā nozīmīgās metālapstrādes un mašīnbūves apakšnozares. Lielākās izmaiņas pret 2019. gadu apstrādes rūpniecības struktūrā fiksētas ķīmisko vielu un produktu izlaidē, kur fiksēts pieaugums 0,5 procentpunktu apmērā, ko noteica pieprasījuma kāpums pēc dezinfekcijas līdzekļiem. Savukārt vieglās rūpniecības īpatsvars samazinājās par 0,4 procentpunktiem,

galvenokārt apģērbu veikalu darbības ierobežošanas iespaidā, kad valstī tika noteikti ierobežojumi Covid-19 pandēmijas mazināšanai.

Pretēji 2020. gada pirmajiem septiņiem mēnešiem, šā gada septiņos mēnešos spēcīgi pieaugumi fiksēti visās rūpniecības nozarēs, kā arī teju visās apstrādes rūpniecības apakšnozarēs (1.8. attēls). Augstos pieauguma tempus ietekmēja zemā bāze pērnā gada aprīlī un maijā, kad pandēmija pirmo reizi skāra Latvijas rūpniecību, kā arī pašlaik augstais pieprasījums pēc Latvijas rūpnieku ražojumiem gan Latvijā, gan citur pasaulē. Šo faktoru ietekmē nozīmīgākie pieaugumi šogad fiksēti kokrūpniecībā, mēbeļu ražošanā, mašīnbūvē, kā arī metālizstrādājumu ražošanā. Neliels samazinājums bijis vienīgi pārtikas un dzērienu rūpniecībā, ko ietekmējusi arī pieprasījuma samazināšanās kafējnīcām un restorāniem noteikto ierobežojumu dēļ. Pārtikas ražošanas apjomus ietekmē arī cenu izmaiņas, un iedzīvotāju skaita, kā arī tūristu skaita samazināšanās valstī.

1.8. attēls Rūpniecības nozaru izlaides apjoma izmaiņas 2020. gadā un 2021. gada septiņos mēnešos, salīdzinot ar iepriekšējā gada attiecīgo laika periodu (kalendāri izlīdzināti dati, %)

Lielāko devumu Latvijas apstrādes rūpniecības pieaugumā nodrošinājusi kokrūpniecība, kas strauji palielinājusi ražošanas tempus kopš pērnā gada jūlija. Pateicoties augstam iekšzemes un ārējam pieprasījumam, 2020. gadā uzrādīts 4,1% pieaugums, bet šā gada septiņos mēnešos pieaugums sasniedza 8,9%. Līdz ar kokapstrādes labo sniegumu Latvijas apstrādes rūpniecība kopumā pandēmijas krīzi pārvarējusi visai veiksmīgi. Augstais pieprasījums pēc kokmateriāliem strauji palielināja to cenas. Vidējais koksnes izstrādājumu cenu indekss šā gada septiņos mēnešos ir par 26,5% augstāks nekā pērn, jūlijā sasniedzot pat 52,5% pieaugumu. Lai arī cenas ir jūtami augušas, pieprasījums pēc koksnes izstrādājumiem saglabājas augsts. Vienlaikus ar kokizstrādājumu apgrozījuma pieaugumu strauji palielinājušies mēbeļu ražošanas apjomi, sasniedzot 27,3% kāpumu septiņos mēnešos, tāpat nodrošinot nozīmīgu devumu Latvijas apstrādes rūpniecībā.

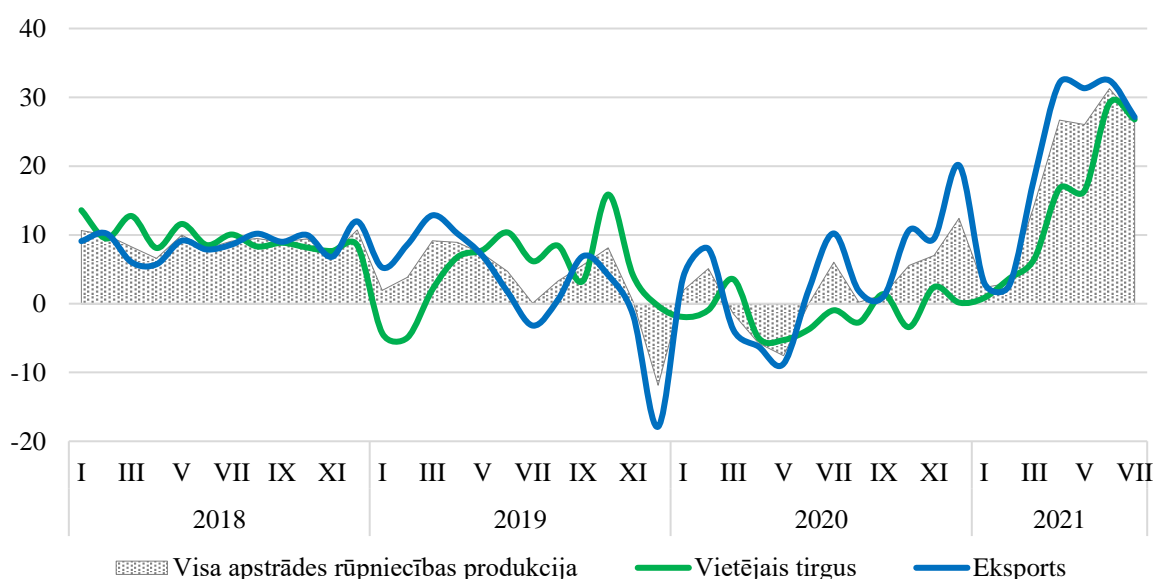
Pandēmija visspēcīgāk iespaidoja gatavo metālizstrādājumu ražošanu, kur izlaide pērn samazinājās par 3,3%, taču šā gada pirmajos septiņos mēnešos reģistrēts augsts pieaugums 9,5% apmērā. Tāpat kā kokrūpniecībā, arī metālizstrādājumu ražošanā rūpnieki cenšas apmierināt augsto tirgus pieprasījumu.

Arī elektroenerģijas un gāzes apgāde 2020. gadā uzrādīja sarukumu par 7,2%, galvenokārt krītoties koģenerācijas stacijās saražotajiem apjomiem. Taču šā gada septiņos

mēnešos fiksēts pieaugums 6,6% apmērā, palielinoties koģenerācijas staciju izlaidei, bet hidroelektrostaciju saražotajai enerģijai paliekot pērnā gada līmenī.

Apstrādes rūpniecības produkcijas apgrozījums faktiskajās cenās pērn bija audzis par 1,9% pret 2019. gadu, kas ir par 1,5 procentpunktiem lēnāk nekā 2019. gadā. Pieaugumu ietekmēja produkcijas realizācija eksportā (+3,8%), taču apgrozījums vietējā tirgū samazinājās par 0,7% (1.9. attēls), pandēmijas iespaidā krītoties pieprasījumam pēc precēm. Ja 2019. un 2020. gadā pieaugums svārstījās 2,2-3,2% robežās, tad šā gada pirmajos septiņos mēnešos pieaugums sasniedza 18,4%, apstrādes rūpniecības apgrozījumam eksportā uzrādot 20,4% pieaugumu un apgrozījumam vietējā tirgū palielinoties par 14,4%. Līdzīgi kā rūpniecības izlaidi, arī produkcijas apgrozījumu ietekmējusi zemā bāze pērnā gada aprīlī un maijā, kā arī augstais preču pieprasījums vietējā tirgū un vēl augstāks pieprasījums ārpus valsts robežām.

1.9. attēls Apstrādes rūpniecības apgrozījuma pārmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo mēnesi (kalendāri izlīdzināti dati, %)

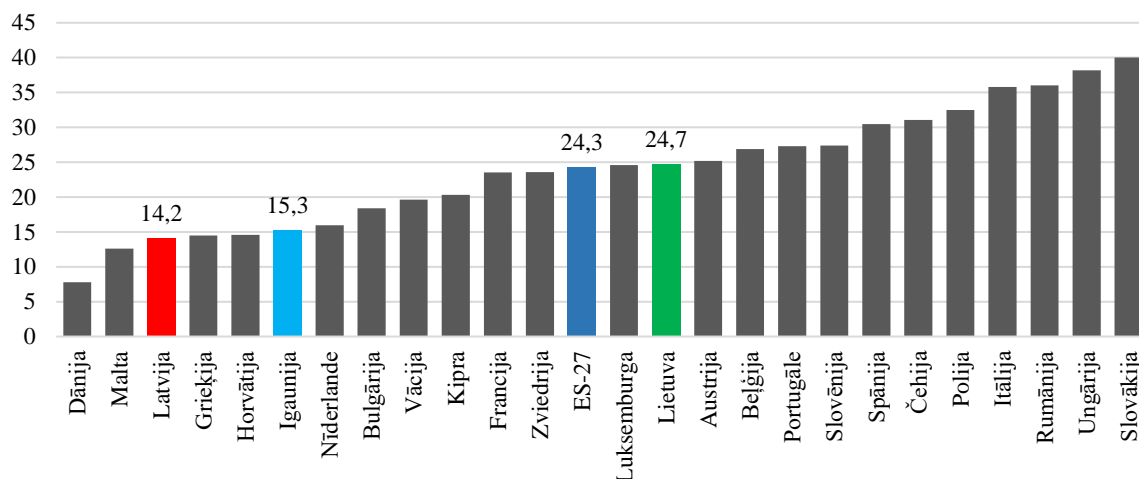
Apstrādes rūpniecībā apgrozījums visstraujāk audzis koksnes, koka un korķa izstrādājumiem (+38,8%), mēbelēm (+43,6%), autobūves ražojumiem (+32,7%), kā arī ķīmiskajām vielām un produktiem (+22%). Tikmēr par 24,9% krities ādas un tās izstrādājumu apgrozījums, par 4,2% krities saražoto metālu apgrozījums, pieaugot apgrozījumam vietējā tirgū, bet samazinoties eksporta apgrozījumam. Par 1,8% samazinājies pārstrādāto un konservēto augļu un dārzeņu apgrozījums.

EK apkopotais ekonomiskās konfidences indekss šā gada septiņos mēnešos piedzīvojis svārstības, taču ne tādā apmērā kā 2020. gadā. Šā gada janvārī, februārī un martā Latvijas apstrādes rūpniecības noskaņojums bijis līdzīgs kā vidēji 2020. gadā, rūpniekiem ļoti zemu vērtējot sagaidāmo pasūtījumu apjomu. Taču kopš marta, uzlabojoties pandēmiskajai situācijai un valdībai mīkstinot ierobežojumus, rūpnieku noskaņojums uzlabojās, paredzot augstāku pasūtījumu skaitu, līdz ar to arī iespēju palielināt ražošanas apjomus. Ja aprīlī – jūlijā noskaņojuma indekss bija nedaudz virs ilgtermiņa vidējā rādītāja, augustā tas saruka līdz nulles atzīmei. Valstī atkal pasliktinoties pandēmiskajai situācijai, rūpnieki paredz nedaudz zemāku pasūtījumu apjomu un ražošanas intensitāti.

Šis gads Eiropas rūpniecībā ļoti atšķiras no pērnā gada. Pērn visas ES valstis otrajā ceturksnī uzrādīja straujus rūpniecības izlaides samazinājumus, saasinoties Covid-19 pandēmijai, kamēr šā gada otrajā ceturksnī situācija bija pretēja, Eiropas rūpniecība strauji atkopās un pieauguma tempi pārsniedza pērn fiksētos kritumus (1.10. attēls). Latvijas apstrādes

rūpniecības izaugsme otrajā ceturksnī bija salīdzinoši pieticīga (14,2%) uz ES vidējā rādītāja fona, tomēr arī pērn rūpniecības apjomu samazinājums Latvijā bija viens no zemākajiem ES, sarūkot vien par 6,1%.

**1.10. attēls Apstrādes rūpniecības produkcijas apjoma pārmaiņas ES dalībvalstīs
2021. gada otrajā ceturksnī, salīdzinot ar 2020. gada otro ceturksni,
(%, kalendāri izlīdzināti dati)**

Situāciju Eiropas un Latvijas rūpniecībā šogad noteiks pandēmiskās situācijas attīstība, kā arī rūpnieku spēja pielāgoties augstajam preču pieprasījumam. Rūpniekiem sasniedzot vai pārsniedzot pieprasījuma līmeni, iespējama būvmateriālu, tajā skaitā kokmateriālu cenu samazināšanās. Uzņēmēji aptaujās norāda, ka turpmākajos mēnešos paredz lielāku darbaspēka nepieciešamību, vienlaikus norādot uz kvalificētu darbinieku trūkumu.

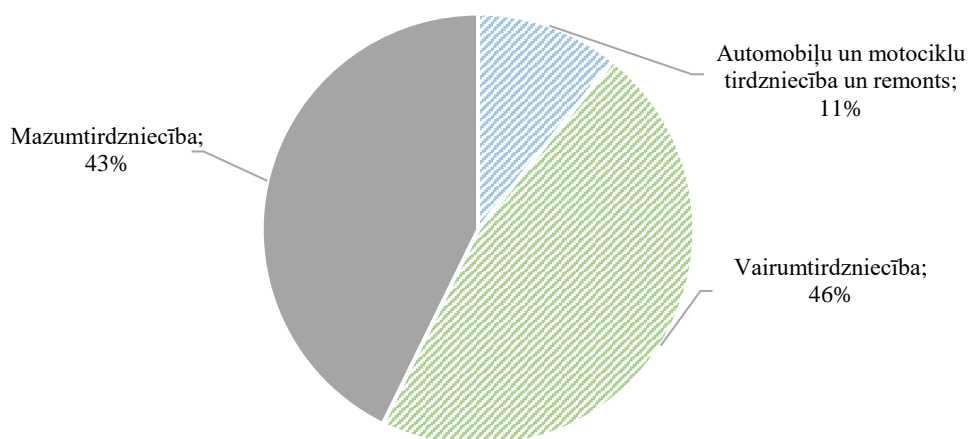
Tirdzniecība

Latvijas tirdzniecības nozare būtisku kritumu piedzīvoja šā gada janvārī un februārī, taču tam sekoja strauja izaugsme, jūnija un jūlija mēnešos uzrādot nebijuši augstus rādītājus. Tirdzniecības nozare ir viena no lielākajām Latvijas tautsaimniecības nozarēm un tā apvieno vairumtirdzniecību, mazumtirdzniecību, kā arī automobiļu un motociklu tirdzniecību un remontu. Latvijas IKP pievienotās vērtības struktūrā tirdzniecība 2020. gadā veidoja 15,6%.

2020. gadā tirdzniecības nozarē nodarbināto skaits ievērojami ir samazinājies – par 5,1% jeb 7 tūkstošiem, aptverot 130,6 tūkstošus jeb 14,6% no visiem tautsaimniecībā nodarbinātajiem iedzīvotājiem. Nodarbināto skaitam tirdzniecībā krītoties daudz straujāk nekā ekonomikā kopumā, par nodarbinātības līderi pagājušajā gadā atkal ir kļuvusi rūpniecības nozare.

Pērnā gada samazinājums tirdzniecības nozarē skaidrojams gan ar veikalu darbības pārtraukšanu pandēmijas ierobežojumu iespaidā, gan ar sistēmu automatizāciju, arvien vairāk cilvēkiem izmantojot pašapkalpošanās kases, kā arī ar iepirkšanos interneta veikalos.

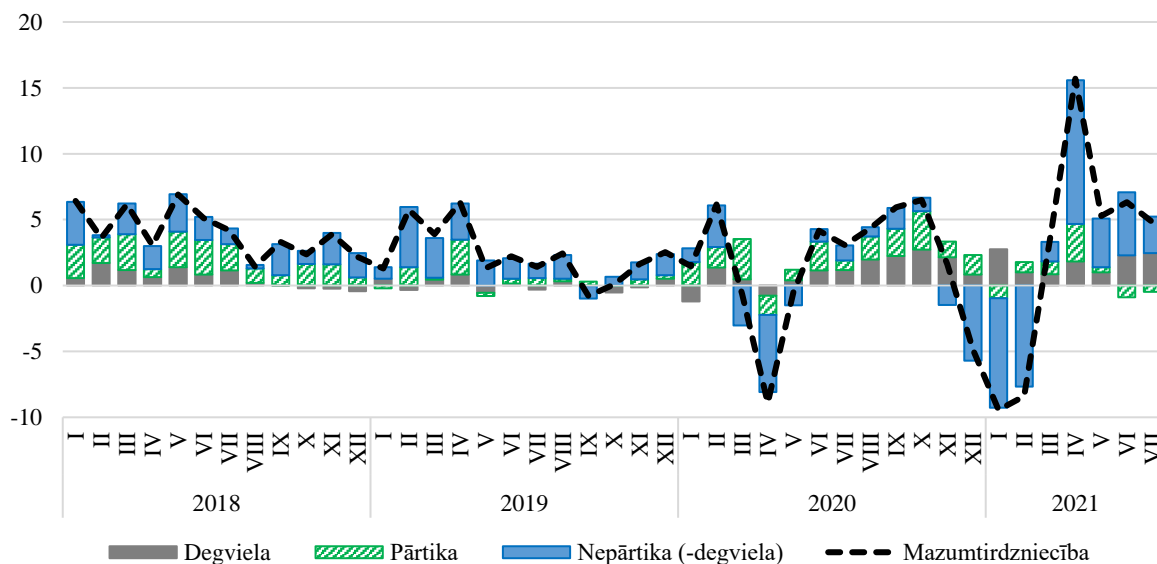
1.11. attēls Tirdzniecības pievienotās vērtības struktūra 2020. gadā (%)

Tirdzniecības struktūrā vairumtirdzniecība un mazumtirdzniecība aizņem attiecīgi 46% un 43%, atlikušos 11% aizņemot automobiļu un motociklu tirdzniecībai (1.11. attēls). Lai gan 2020. gadā, griezumā pa ceturkšņiem situācija struktūrā bija svārstīga, gada griezumā tā nav būtiski mainījusies, salīdzinot ar iepriekšējā gada struktūru. Savukārt šā gada pirmajā pusgadā mazumtirdzniecība kopējā tirdzniecības struktūrā pieaugusi par sešiem procentpunktiem, vienlīdzīgi samazinoties vairumtirdzniecībai un automobiļu un motociklu tirdzniecībai, un remontam.

Mazumtirdzniecības nozare pērn pandēmijas ietekmē uzrādīja zemāko pieaugumu (1,4%) kopš 2010. gada. Līdzīgi kā visa Latvijas tautsaimniecība, arī mazumtirdzniecība lielāko sarukumu piedzīvoja aprīlī, tam sekojot pakāpeniskai izaugsmei. Šā gada septiņos mēnešos svārstību amērs bijis vēl lielāks (1.12. attēls).

1.12. attēls Mazumtirdzniecības apgrozījuma pārmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo mēnesi (%)

Šā gada janvārī un februārī līdz ar pandēmijas mazināšanai noteiktajiem ierobežojumiem apģērbu būvmateriālu u.c. veikalu darbībai, mazumtirdzniecības aktivitāte bija ļoti zema. Covid-19 saskāšanās rādītājiem uzlabojoties, valdība, sākot ar aprīli, mīkstināja ierobežojumus, kam sekoja straujš mazumtirdzniecības apjomu palielinājums, jūlijā sasniedzot nepieredzēti augstus rādītājus.

2020. gadā kopējo mazumtirdzniecības izaugsmi nodrošināja pārtikas preču patēriņa pieaugums 3,6% apmērā pret 2019. gadu un degvielas tirdzniecības kāpums par 6,4%, tajā skaitā arī degvielas cenu krituma ietekmē, bet nepārtikas preces (atskaitot degvielu) piedzīvoja pārdošanas apjomu kritumu par 2,0%, ko izraisīja tirdzniecības ierobežojumi. Savukārt šā gada septiņos mēnešos kopējo mazumtirdzniecības izaugsmi 2,7% apmērā nodrošināja tieši nepārtikas preču tirdzniecība (+3,8%), kā arī degvielas tirdzniecības apjomu kāpums (+9,3%). Pretēji pērnā gada naftas cenu sarukumam, šogad naftas cenas ir kāpušas. Neskatoties uz cenu pieaugumu, situācijai pasaules ekonomikā uzlabojoties, strauji aug arī degvielas pieprasījums un tuvākajā laikā patēriņa samazinājums nav paredzams. Savukārt ilgtermiņā degvielas tirgu arvien vairāk ietekmēs elektroenerģijas izmantošana transporta nozarē.

Vairumtirdzniecības nozares pievienotā vērtība pērn samazinājās par 3%, taču šā gada pirmajā pusgadā pieauga par 10%, īpaši augstu pieaugumu sasniedzot otrajā ceturksnī. Šā gada pirmajā pusgadā starp vairumtirdzniecības kategorijām lielākie pieaugumi bija mašīnu, iekārtu un to piederumu, kā arī lauksaimniecības izejvielu un dzīvū lopu pozīcijās, kuras 2020. gada pirmajā pusgadā attiecīgi piedzīvoja lielākos samazinājumus. Pandēmiskajai situācijai uzlabojoties, pieaugusi arī mājsaimniecības preču vairumtirdzniecība. Palielinājusies arī vairumtirdzniecība uz līguma pamata vai par atlīdzību.

Saskaņā ar Latvijas Bankas apkopotajiem datiem mājsaimniecību finanšu noguldījumi komercbankās jūlija beigās bijuši par 17,7% augstāki kā pērn jūlija beigās, tostarp noguldījumi uz nakti auguši šajā periodā par 23,3%, kas liecina par pozitīvām tendencēm vidējās Latvijas mājsaimniecības finansiālajā situācijā.

Mazumtirgotāju un patērētāju ekonomiskā sentimenta rādītāji, sākot ar šā gada aprīli, sasnieguši pirmspandēmijas līmeni, taču jūlijā līdz ar pandēmiskās situācijas saasināšanos patērētāju noskaņojums atkal pasliktinājies. Nav sagaidāms, ka turpmāko situāciju tirdzniecības nozarē būtiski ietekmēs pandēmiskās situācijas pasliktināšanās, taču bažas raisa straujais izejvielu cenu kāpums, kas rada nelabvēlīgu vidi rūpniekiem.

Transports

Transporta nozare, kurai vēsturiski ir bijusi būtiska loma Latvijas ekonomikā, ņemot vērā tās augsto īpatsvaru kopējā pievienotajā vērtībā, Covid-19 krīzes laikā līdzās izmitināšanas un ēdināšanas nozarei bija viena no smagāk cietušajām tautsaimniecības nozarēm. 2020. gadā kopējās pievienotās vērtības apjoms transporta nozarē samazinājās par 14,9%, un nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā noslīdēja līdz 8,2%, salīdzinot ar 9,3% iepriekšējā gadā.

Covid-19 izplatības samazināšanai laikā no pagājušā gada marta līdz jūnijam bija apturēti starptautiskie pasažieru pārvadājumi, un arī pēc satiksmes daļējas atjaunošanas pārvadājumu apjomi 2020. gadā saglabājās ļoti zemi. Nozares darbību vēl papildus negatīvi ietekmēja Krievijas kravu tranzīta krasais samazinājums caur Latvijas ostām, kopējam kravu apjomam Latvijas ostās samazinoties par 28,0%, bet kravu pārvadājumu apjomam dzelzceļā krītoties par 42,0%.

Pandēmijas ierobežojumu dēļ pasažieru skaits lidostā Rīga 2020. gadā veidoja tikai ceturto daļu no 2019. gada līmeņa, samazinoties no 7,8 miljoniem līdz 2,0 miljoniem jeb par 74,2%, prāmju pasažieru skaits Latvijas ostās kritās par 56,5%, bet pasažieru skaits sauszemes transportā saruka par 36,4%. Arī kravu apgrozība autopārvadājumos Covid-19 ietekmē pagājušajā gadā samazinājās par 8,4%.

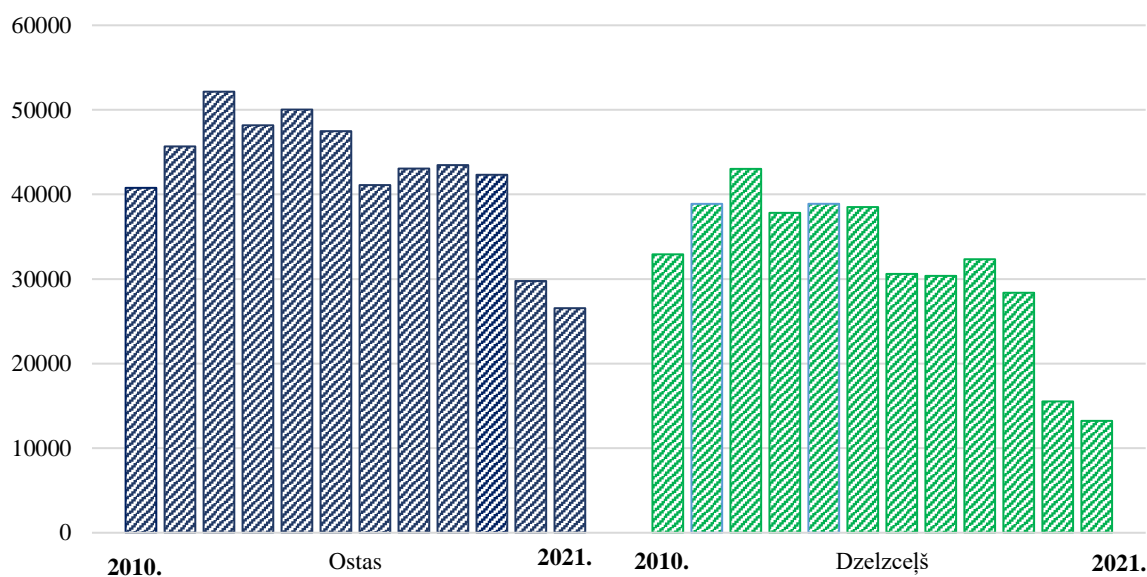
2021. gada pirmajā pusē transporta nozari turpināja negatīvi ietekmēt Covid-19 izplatība un saslīmstības mazināšanai noteiktie ierobežojumi. Pasažieru pārvadājumu apjomi joprojām saglabājās zemi, tālu atpaliekot no pirmskrīzes līmeņa, tomēr jau sāka pārsniegt 2020. gada rekordzemos rādītājus. Savukārt kravu pārvadājumus turpināja negatīvi ietekmēt

Krievijas kravu tranzīta tālāka samazināšanās caur Latvijas ostām, kas gan vairs nebija tik strauja kā 2020. gadā. Nozares kopējā pievienotā vērtība 2021. gada pirmajā pusē, salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusi, pieauga par 3,6%, bet joprojām bija par 12,3% mazāka nekā 2019. gada pirmajā pusē.

Krievijai turpinot pārvirzīt naftas un ogļu kravas uz savām Baltijas jūras ostām, kravu apgrozījums Latvijas ostās šā gada pirmajos astoņos mēnešos samazinājās par 10,7% līdz 26,5 milj. tonnu, bet kravu pārvadājumu apjoms dzelzceļā saruka par 14,8% līdz 13,2 milj. tonnu (1.13. attēls). Naftas produktu apjomi Latvijas ostās ir samazinājušies par 24,8%, bet ogļu tranzīts praktiski jau ir pārtraukts. Pa maģistrālo naftas produktu vadu Polocka-Ventspils transportētais dīzeļdegvielas apjoms gada pirmajā pusē bijis par 40,3% mazāks nekā 2020. gada pirmajā pusē un veidojis 0,5 milj. tonnu, tajā skaitā otrajā ceturksnī naftas produktu transportēšana praktiski bijusi pārtraukta, pārsūknējot tikai 800 tonnas.

Vienlaikus ar naftas produktu un ogļu tranzīta kritumu, pārējo kravu apgrozījums Latvijas ostās kopumā ir pieaudzis, salīdzinājumā ar pagājušā gada pirmajiem astoņiem mēnešiem palielinoties par 6,6%. Turpinoties strukturālām izmaiņām, naftas un ogļu kravas, kuru īpatsvars Latvijas ostās 2015. gadā bija sasniedzis 65,5%, 2021. gada astoņos mēnešos veidoja vairs tikai 22,7% no visām ostās pārkrautajām kravām.

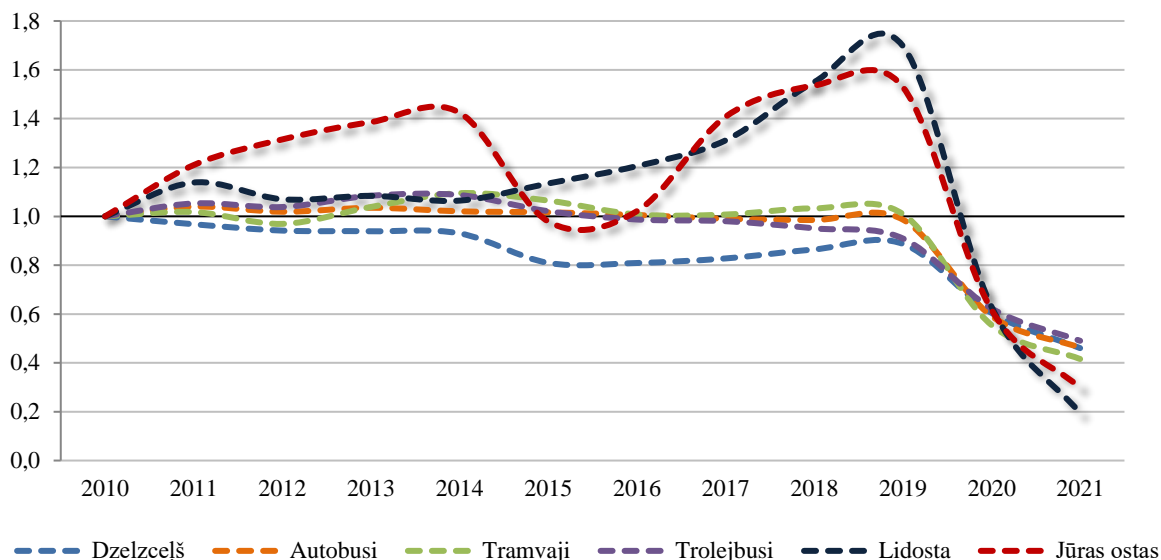
1.13. attēls Kravu apgrozījums Latvijas ostās un pārvadājumu apjoms dzelzceļā (tūkst. tonnu), 2010. – 2021. gada pirmajos astoņos mēnešos

Pretstatā dzelzceļa pārvadājumiem kravu apgrozība autotransportā šā gada pirmajā pusē, atjaunojoties ekonomiskajai aktivitātei, par 17,8% pārsniegusi 2020. gada līmeni un bijusi arī par 3,5% augstāka nekā 2019. gadā. Gan Latvijā, gan starptautiskajā satiksmē kravu autopārvadājumu pieaugums bijis visai līdzīgs, kravu apgrozībai salīdzinājumā ar 2020. gada pirmo pusi palielinoties attiecīgi par 14,7% Latvijā un 18,9% ārvalstīs.

Saglabājoties Covid-19 ierobežojumiem, pasažieru skaits visos galvenajos transporta veidos 2021. gada pirmajā pusē kopā bija mazāks nekā pirms gada, kad janvārī un februārī Latviju vēl nebija skāris slimības uzliesmojums (1.14. attēls). Pasažieru skaits dzelzceļā kritās par 23,9%, autobusos – par 21,9%, tramvajos – par 25,1% un trolejbusos – par 21,3%. Lidostā Rīga apkalpoto pasažieru skaits bija par 69,3% mazāks nekā pirms gada un jūras ostās – par 51,7% mazāks nekā pirms gada.

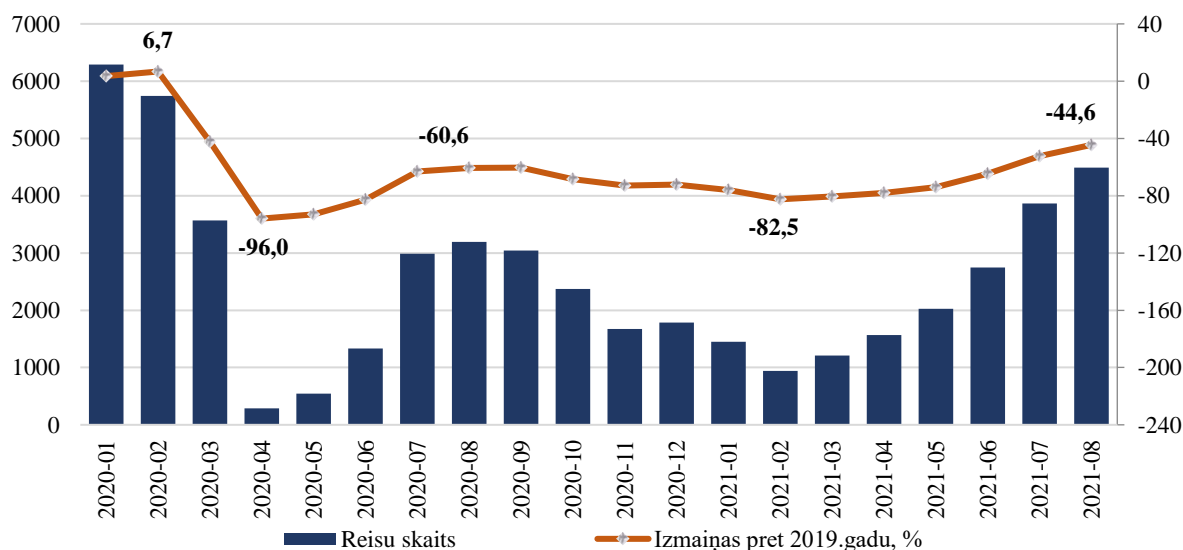
1.14. attēls Pasažieru skaita indekss galvenajos transporta veidos (2010. gada 1.pusgads=1)

Vienlaikus 2021. gadā pa mēnešiem, Covid-19 ierobežojumiem pakāpeniski mazinoties un atjaunojoties arī starptautiskajai satiksmei, pasažieru skaits arvien palielinājās, no aprīļa jau pārsniedzot 2020. gada līmeni, bet joprojām ievērojami atpaliekot no pirmskrīzes līmeņa. 2021. gada otrajā ceturksnī pasažieru skaits sauszemes transportā bija par 45,5% lielāks nekā attiecīgajā ceturksnī pirms gada, lidostā pagājušā gada līmenis bija pārsniegts par 22,6%, bet jūras ostās – vairāk nekā četras reizes.

Pārvadājumu pakāpenisko atjaunošanos raksturo lidostas Rīga dati, kur reisu skaits 2021. gada laikā mēnesi no mēneša arvien audzis, taču vēl augustā bijis gandrīz uz pusi mazāks nekā pirms krīzes (1.15. attēls).

1.15. attēls Komerčiālo reisu skaits lidostā Rīga 2020. un 2021. gadā pa mēnešiem, Eurostat/Eurocontrol dati

Arī gada tālākajos mēnešos, atsākoties arvien aktīvākai iedzīvotāju kustībai, pasažieru pārvadājumi turpinās pārsniegt pērnā gada līmeni, un augs arī kravu autopārvadājumu apjomi. Tādējādi arī visā 2021. gadā kopā transporta nozare varētu uzrādīt nelielu pieaugumu salīdzinājumā ar 2020. gadu, tomēr vēl būtiski atpaliekot no 2019. gada līmeņa. Arī 2022. gadā

nozares pievienotās vērtības apjomi transporta nozarē visticamāk vēl neatgriezīsies pirmskrīzes līmenī, ko noteiks mazāki pasažieru pārvadājumu apjomi un Krievijas kravu tranzīta daļas zaudēšana ostās un dzelzceļā.

Būvniecība

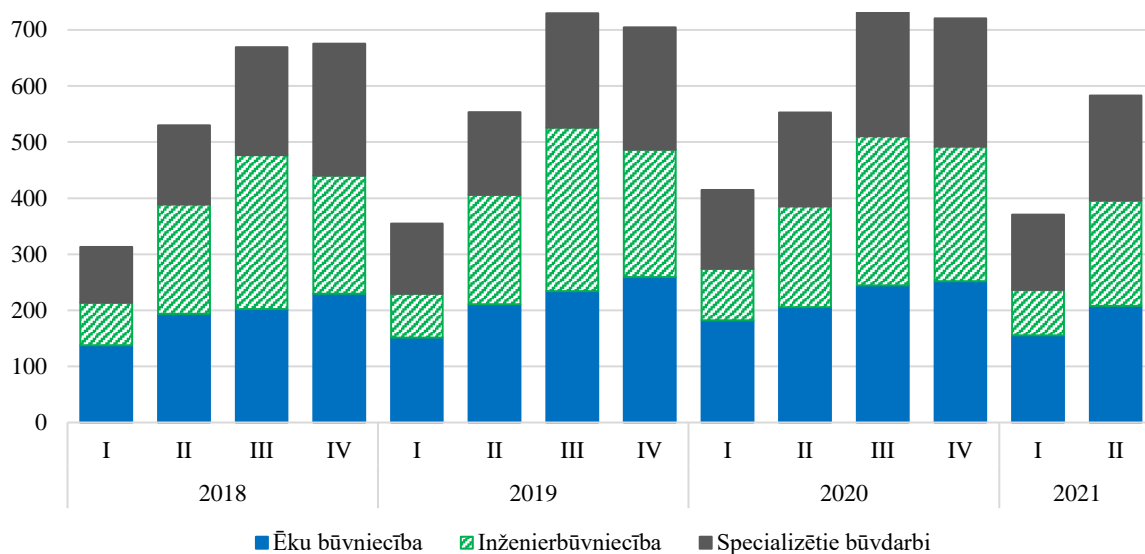
Pandēmijas periodā būvniecībai straujākais kritums bija šā gada pirmajā ceturksnī, otrajā ceturksnī uzrādot līdzvērtīgus būvniecības apjomus kā pērn un 2019. gadā. Pērn, līdzīgi kā 2019. gadā, būvniecības nozare auga tikai par 2,7%, tajā pašā laikā nozarē nodarbināto skaits samazinājās par 5,7%, nodarbinot 76,5 tūkstošus iedzīvotāju jeb 8,6% no visiem tautsaimniecībā strādājošajiem.

2020. gadā būvniecības nozares pieaugumu nodrošināja speciālo būvdarbu kāpums par 8%, ēku būvniecībā saglabājoties nelielam pieaugumam 0,9% apmērā, kamēr inženierbūvniecībā reģistrēts kritums 1,5% apmērā. Savukārt šā gada pirmajā pusgadā piedzīvots būvniecības apjomu samazinājums 4,7% apmērā salīdzināmās cenās, pirmajā ceturksnī apjomiem sarūkot par 12,3%, bet otrajā ceturksnī pieaugot par 1,0%.

Krasi 2021. gada pirmā ceturkšņa samazinājumu izraisīja gan nelabvēlīgie laikapstākļi būvniecībai, Latvijai piedzīvojot bargāko ziemu pēdējo gadu laikā, gan arī ierobežojumi pandēmijas mazināšanai būvniecības preču veikalos janvārī un februārī. Pirmā ceturkšņa samazinājumu visvairāk ietekmēja ēku būvniecības apjomu sarūks par 16,7%, spēcīgu samazinājumu fiksējot nedzīvojamo ēku būvniecībā, ko ietekmēja pandēmiskās situācijas izraisītā rūpnieku un tirgotāju darbības apjomu sabremzēšanās, tādējādi samazinoties vajadzībai pēc uzņēmumu paplašināšanas un jaunu ēku būvniecības. Savukārt otrajā ceturksnī, mazinoties ierobežojumiem, strauji auga ēku nojaukšanas, būvlaukumu sagatavošanas un būvdarbu pabeigšanas darbi.

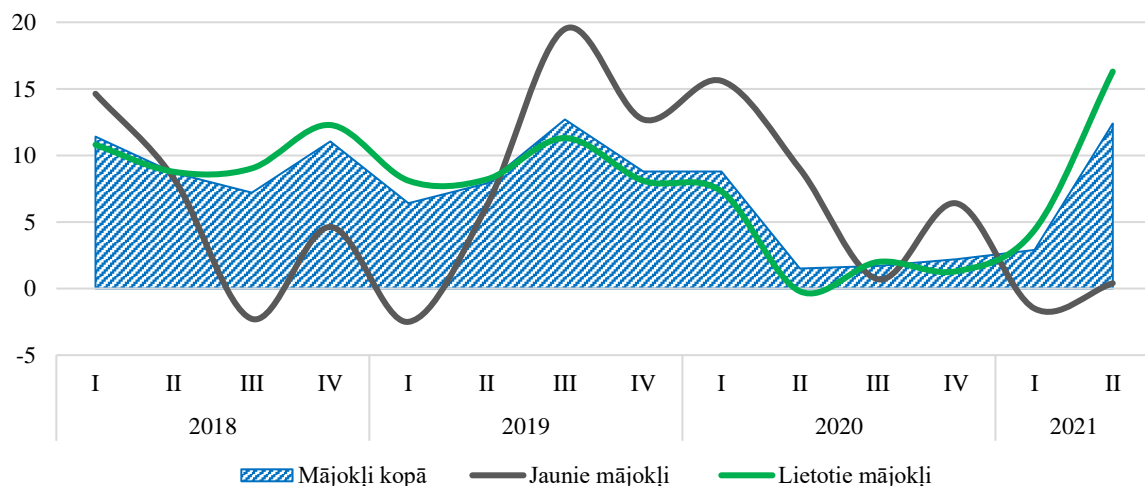
Būvniecības nozares struktūrā (1.16. attēls) 2020. gadā neliels samazinājums bijis inženierbūvniecībai, tās īpatsvaram kopējā būvniecības produkcijas apjomā pazeminoties līdz 32%. Pēdējo gadu laikā inženierbūvniecības īpatsvars būvniecības nozarē ir pastāvīgi samazinājies, noslīdot no 39% 2015. gadā. Tajā pašā laikā ik gadu pieaug ēku būvniecības daļa kopējā struktūrā, no 29% 2015. gadā palielinoties līdz 36% 2020. gadā, savukārt specializēto būvdarbu īpatsvars pēdējo gadu laikā bijis samērā stabils. Šā gada pirmajā pusē būvniecības nozares struktūrā par diviem procentpunktiem pieauga specializēto būvdarbu īpatsvars, kas skaidrojams gan ar būvdarbu pabeigšanas pieaugumu, otrajā ceturksnī mazinoties ierobežojumiem, gan ar elektroinstalāciju un cauruļvadu ievilkšanas darbu pieaugumu, savukārt inženierbūvniecības darbu īpatsvars turpināja samazināties.

1.16. attēls Būvniecības nozares izlaides apjoms pa celtniecības darbu veidiem faktiskajās cenās pa ceturkšņiem (milj. euro)

Dzīvojamo māju cenas pēc 9% pieauguma 2018. un 2019. gadā, 2020. gadā pieauga vien par 3,5%, par 7,7% palielinoties jaunu mājokļu un par 2,5% lietotu mājokļu cenām (1.17. attēls). Cenu pieauguma tempa samazināšanās bija saistīta gan ar finansiālās situācijas pasliktināšanos krīzes skarto nozaru darbiniekiem, gan vispārējo nenoteiktību un neziņu par situācijas turpmāko attīstību, tādējādi mazinoties pieprasījumam pēc mājokļa iegādes. Šā gada pirmajā ceturksnī cenu pieauguma tempi vēl saglabājās zemi, bet otrajā ceturksnī, epidemioloģiskajai situācijai uzlabojoties, fiksēts jau 12,4% pieaugums, krasi pieaugot lietoto mājokļu cenām. Tādējādi šā gada pirmajā pusgadā mājokļu cenas ir augušas par 7,6%, pateicoties lietoto mājokļu cenu kāpumam par 10,2%, bet jaunu mājokļu cenām saglabājoties pērnā gada līmenī.

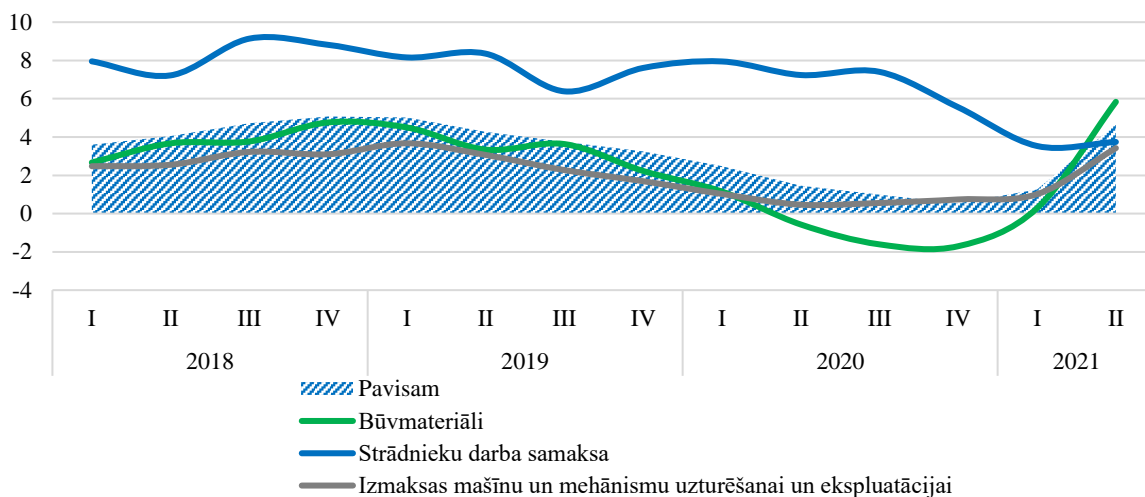
1.17. attēls Mājokļu cenu pārmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo ceturksni (%)

Šā gada pirmajā pusē strauji pieauga būvniecības izmaksas. Tās sastāv no būvmateriālu izmaksām, strādnieku darba algas, kā arī mašīnu un iekārtu uzturēšanas izmaksām. Pērn kopējās izmaksas augušas vien par 1,4%, ko izraisīja darba samaksas pieaugums par 7%, pārējās komponentēs izmaksām gandrīz nemainoties (1.18. attēls). Zems izmaksu pieaugums (+1,3%) saglabājās arī 2021. gada pirmajā ceturksnī, taču jau no otrā ceturkšņa būvniecības izmaksas

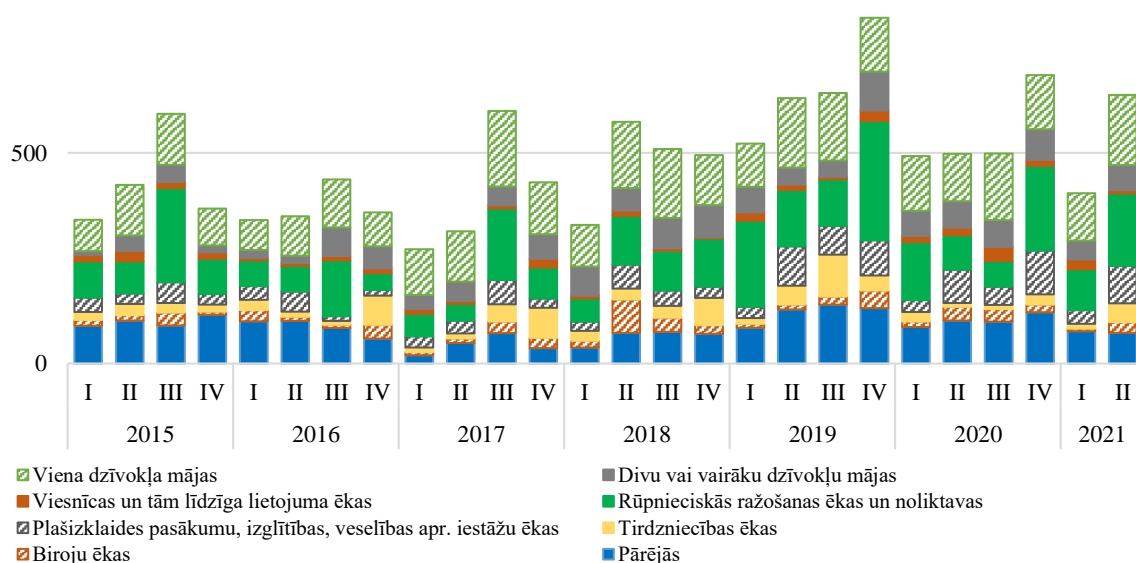
strauji palielinās visās izmaksu kategorijās, sasniedzot 4,7% kopējo pieaugumu. Pirmajā pusgadā kopā būvniecības izmaksas bijušas par 3,0% augstākas nekā pirms gada, tajā skaitā būvmateriālu izmaksas augušas par 3%, strādnieku darba samaksa – par 3,6%, bet mašīnu un mehānismu uzturēšanas izmaksas – par 2,2%. Šā gada jūlijā izmaksu kāpums turpinājās un sasniedza 8,2% salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu, krasi pieaugot būvmateriālu cenām.

1.18. attēls Būvniecības izmaksu pārmaiņas pret iepriekšējā gada attiecīgo ceturksni (%)

Izsniegto būvatļauju dinamika ļauj spriest par turpmākajām būvniecības tempu izmaiņām. Pērn izdotajās būvatļaujās paredzamā platība pandēmijas ietekmē gada laikā samazinājās par 16,9% (1.19. attēls), visvairāk sarūkot rūpnieciskās ražošanas ēku, noliktavu, tirdzniecības un citu nedzīvojamo ēku plānotajai platībai. Turpretī, Latvijas ekonomikai atkopjoties no Covid-19 krīzes, šā gada pirmajā pusgadā reģistrēts 5,3% pieaugums, pirmajā ceturksnī paredzamajām platībām būvatļaujās esot par 17,8% mazākām kā pērn attiecīgajā periodā, bet otrajā ceturksnī strauji augot par 28,1%.

1.19. attēls Izdotajās būvatļaujās paredzamā platība pa ēku veidiem (tūkst. km²)

Plānotās būvniecības platības samazinājumu šā gada pirmajā ceturksnī noteica viena dzīvokļa māju, rūpniecības, tirdzniecības, kā arī noliktavu ēku plānoto platību samazinājums, taču otrajā ceturksnī visās minētajās ēku grupās uzrādīti strauji plānoto būvniecības platību pieaugumi, nodrošinot arī pieaugumu pusgada griezumā.

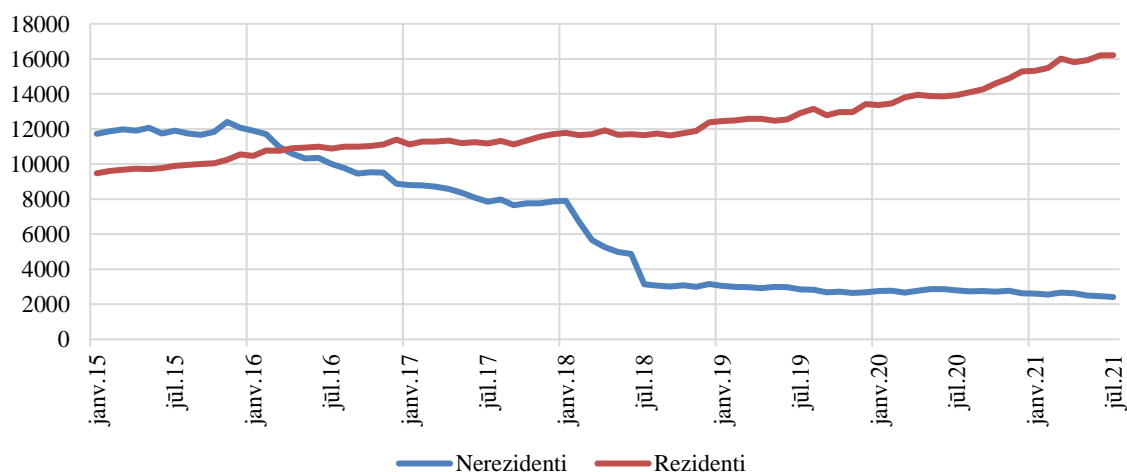
Nav sagaidāms, ka turpmāko situāciju būvniecībā būtiski ietekmēs jauni Covid-19 slimības uzliesmojumi, tomēr bažas rada augošās būvmateriālu izmaksas, ražotājiem nespējot segt patreiz ļoti augsto būvmateriālu pieprasījumu. Sagaidāms, ka būvniecības nozari stimulēs infrastruktūras objektu būvniecība, kur lielākais no tiem ir *RailBaltica*.

Finanšu un apdrošināšanas nozare

Finanšu un apdrošināšanas nozarē vērojams pievienotās vērtības kritums, kurš iesākās 2017. gadā, turpinājās arī nākamajos gados, tajā skaitā arī 2020. gadā, taču krituma temps pērn samazinājās. Pievienotās vērtības kritums 2018. gadā nozarē bija 3,1%, 2019. gadā – 15,7%, savukārt 2020. gadā – 5,7% gada izteiksmē. Savukārt 2021. gada pirmais pusgads jau ir sācies ar pievienotās vērtības kāpumu par 14,8% pret iepriekšējā gada pirmo pusgadu. Ja iepriekšējo gadu lejupslīdi nozarē noteica strukturālās izmaiņas, kas saistītas ar nerezidentu apkalpošanu, tad 2020. gadā finanšu sektoru tāpat kā citas nozares skāra Covid-19 izraisītā krīze. Kopumā nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā tautsaimniecībā piecu gadu laikā ir samazinājies gandrīz divas reizes – no 4,8% 2015. gadā līdz 2,8% 2020. gadā. Taču 2021. gada pirmajā pusgadā vērojams pieaugums vieš cerības, ka kritums, kuru ietekmēja t.sk. strukturālās izmaiņas un kas noslēdzās 2019. gadā, rezultējoties ar riskantu nerezidentu noguldījumu aizplūdi, varētu būt beidzies. Līdz ar to vairs nav gaidāma finanšu nozares daļas tālāka samazināšanās kopējā tautsaimniecības struktūrā.

Kopš 2016. gada, kad nerezidentu depozītu apjoms bija vislielākais, to apjoms līdz 2020. gada beigām bija samazinājies par 78% un šāda tendence turpināja saglabāties arī 2021. gada pirmajā pusgadā (1.20. attēls). Kopumā 2020. gadā banku nozari Covid-19 krīze ietekmēja minimāli, jo, lai gan kopējais kredītportfelis samazinājās par 1%, kopējie aktīvi 2020. gadā auga par 8,4% un peļņitspēja saglabājās, lai arī peļņas rādītāji 2020. gadā bija aptuveni uz pusi zemāki nekā iepriekšējā gadā.

1.20. attēls Nerezidentu un rezidentu noguldījumi Latvijas bankās (milj. euro)

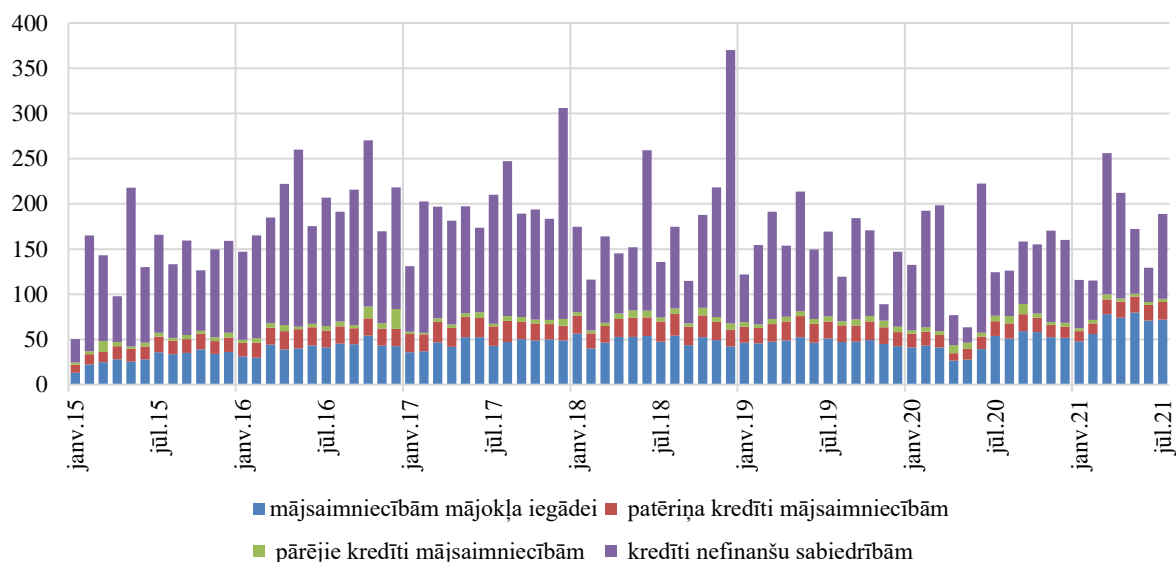
2021. gadā kopējie banku aktīvi turpināja pieaugt, pirmajos astoņos mēnešos gada pieaugums bija 10,7%. Arī kopējais Latvijas mājsaimniecībām jaunizsniegto kredītu apjoms mājokļa iegādei 2021. gada septiņos mēnešos ir sasniedzis 478,2 milj. euro un ir par 75,1% lielāks nekā attiecīgajā periodā pērn, kas ir arī absolūti lielākais kāpums kopš 2015. gada (1.21. attēls). Tomēr citas kredītu kategorijas pagaidām neuzrāda šādu kāpumu.

Tāpat kā iepriekšējos gados, arī 2021. gadā savu devumu Latvijas tautsaimniecības kreditēšanā ir sniegusi valsts attīstības finanšu institūcija ALTUM, pirmajā pusgadā kredītportfeli palielinot par 55,4 milj. euro jeb par 6,9% salīdzinājumā ar 2020. gada

pirmo pusgadu. 2021. gada pirmajā pusgadā visos segmentos bija vērojams apjoma pieaugums. Lielākais kāpums sasniegts privātpersonu kredītēšanā, kopējam kredītportfelim pieaugot par 24,5 milj. *euro* (+15%), kas ir ievērojami vairāk nekā 2020. gada pirmajā pusgadā.

Ja 2020. gadā Covid-19 ierobežojumi un nenoteiktība jūtami mazināja mājsaimniecību vēlmi kreditēties, tad ALTUM mājokļu garantiju programmā (ģimenēm ar bērniem) 2021. gada pirmajā pusgadā izsniegto garantiju apjoms, salīdzinot ar 2020. gada pirmo pusgadu, palielinājās par 90%, sasniedzot 17,1 milj. *euro*.

1.21. attēls Rezidentiem izsniegtie jaunie kredīti (bez refinansētiem kredītiem, milj. *euro*)

Saskaņā ar banku uzrauga un regulatora Finanšu un kapitāla tirgus komisijas (FKTK) apkopojumu 2020. gadā banku sektors darbojās ar peļņu aptuveni 154 milj. *euro* apmērā un arī kredītportfeļa kvalitāte 2020. gadā ir uzlabojusies, ienākumus nenesošo kredītu īpatsvaram samazinoties līdz 4,7% no kopējā kredītportfeļa jeb par vienu procentpunktu salīdzinājumā ar 2019. gadā.

Pēc FKTK informācijas, arī apdrošināšanas sabiedrību darbību Covid-19 krīze 2020. gadā ietekmēja minimāli. Apdrošināšanas nozare kopumā ir kāpinājusi peļņas apjomus un kopējā apdrošināšanas nozares peļņa 2020. gadā sasniedza 53 milj. *euro*, kas ir 73% kāpums pret 2019. gadu. Kopējais parakstīto prēmiju apjoms pagājušajā gadā ir krities par 6%, bet izmaksāto atlīdzību apjoms samazinājās straujāk – par 8%.

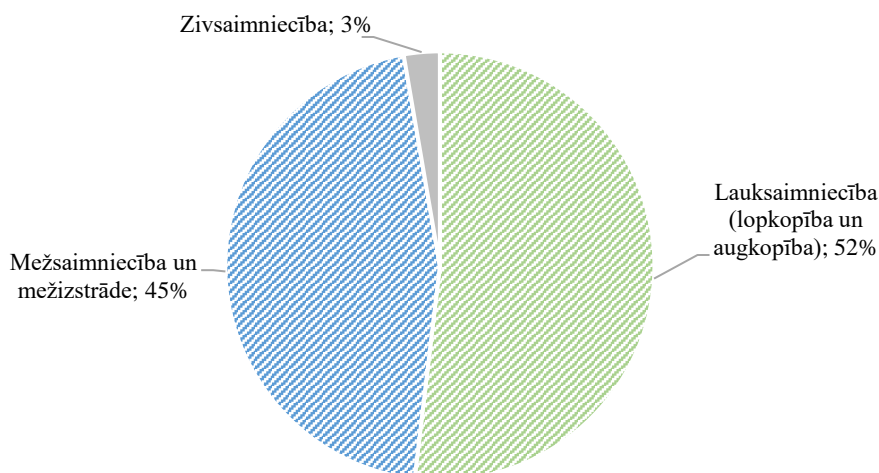
Arī ieguldījumu fondu un alternatīvo ieguldījumu fondu darbība 2020. gadā ir bijusi samērā noturīga pret Covid-19 krīzi un to aktīvu apjoms 2020. gadā ir audzis par attiecīgi 9% ieguldījumu fondiem un 12% alternatīvo ieguldījumu fondiem, sasniedzot attiecīgi 248 milj. *euro* un 224 milj. *euro*. Latvijas kapitāla tirgū regulētā tirgus kapitalizācija 2020. gadā ir augusi par 6,1%, sasniedzot 2,89 miljardus *euro*, savukārt neregulētā tirgus kapitalizācija palielinājusies par 163,3%, sasniedzot 83,3 milj. *euro*. Valsts fondēto pensiju shēmas kopējos aktīvos un privāto pensiju fondu kopējos aktīvos 2020. gadā ir fiksēts pieaugums attiecīgi par 13% un 9%, sasniedzot kopējos aktīvu apjomus attiecīgi 5,1 miljards *euro* un 0,6 miljardi *euro*.

Lauksaimniecība

Lauksaimniecības nozari veido mežsaimniecība, zivsaimniecība un lauksaimniecība (lopkopība un augkopība). Lauksaimniecība ir viena no nozarēm, kuras darbību Covid-19 krīze tieši skārusi vismazāk, un nozares īpatsvars kopējā pievienotajā vērtībā 2020. gadā sasniedza 4,0%, salīdzinājumā ar 2019. gadu palielinoties par 0,2 procentpunktiem.

Lauksaimniecībā 2020. gadā bija nodarbināti 64,3 tūkst. jeb 7,2% no kopējā tautsaimniecībā nodarbināto skaita. Kopš 2008. gada lauksaimniecībā novērota nodarbināto skaita samazināšanās, kas skaidrojama galvenokārt ar industrializācijas attīstību, nomainot fizisko darbaspēku ar automatizētām iekārtām. Arī 2020. gadā nodarbināto skaits nozarē samazinājās par 3% salīdzinājumā ar 2019. gadu.

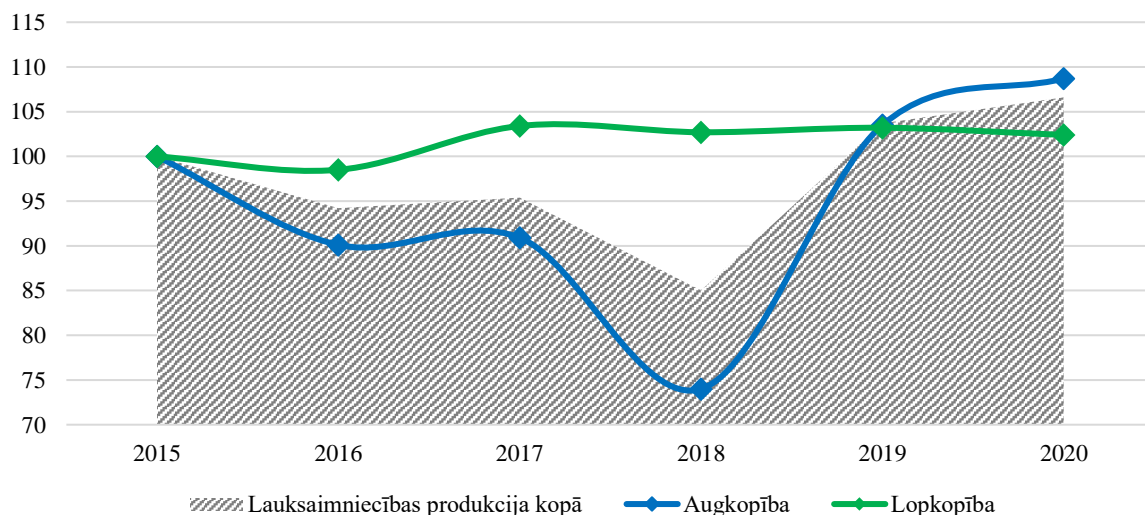
1.22. attēls Lauksaimniecības nozares pievienotās vērtības struktūra 2020. gadā (%)

Lauksaimniecības pievienotā vērtība pēc straujā kāpuma 2019. gadā, pērn ir uzrādījusi vājāku izaugsmi 1,8% apmērā, vairāk pieaugot lopkopības un augkopības apakšnozarei, taču krītot zivsaimniecības pievienotajai vērtībai. Pieauguma tempa samazinājumam 2020. gadā sekoja 2,1% kritums šā gada pirmajā pusgadā, ko ietekmēja gan mežsaimniecības, gan lopkopības un augkopības pievienotās vērtības samazinājums, taču straujš pieaugums bija zivsaimniecības nozarē.

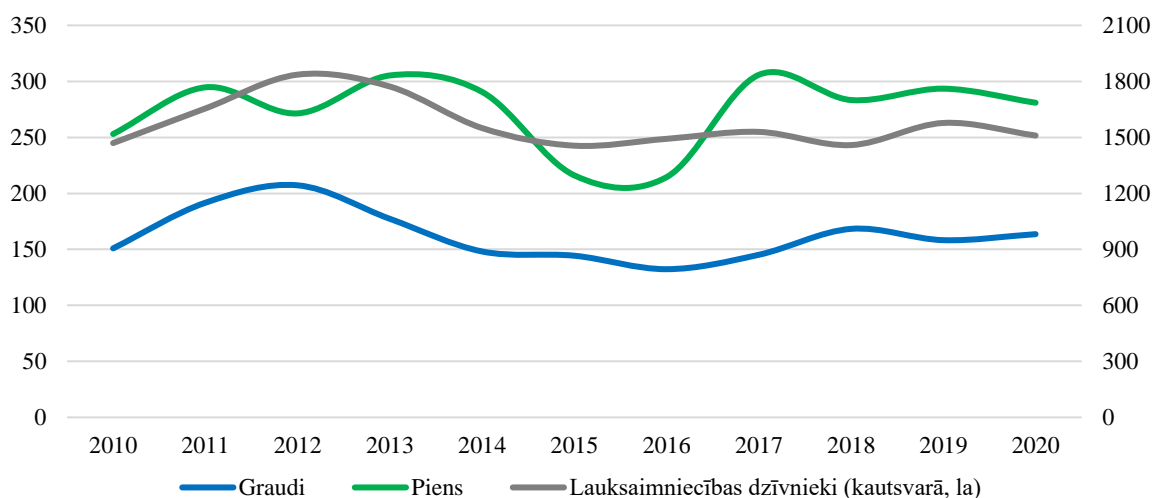
Lopkopības un augkopības apvienotā apakšnozare ir lielākā lauksaimniecības nozarē un 2020. gadā aizņēma 52% no kopējā sektora (1.22. attēls), kas bija par 2 procentpunktiem vairāk nekā 2019. gadā. Pateicoties labajai graudaugu ražai, augkopības produkcija pēc 39,9% kāpuma 2019. gadā pagājušajā gadā ir palielinājusies vēl par 5%, bet lopkopības produkcijas apjomi pēdējos gados ir saglabājušies stabili (1.23. attēls). Tā kā 2021. gada vasara ir bijusi karsta un sausa, šā gada augkopības raža varētu būt mazāka nekā pērn.

1.23. attēls Lauksaimniecības produkcijas indeksi (salīdzināmajās cenās, 2015=100)

Lauksaimniecības produkcijas cenas pēc 4,6% kāpuma 2019. gadā, 2020. gadā ir kritušas par 1,9%, salīdzinot ar iepriekšējo gadu. Tostarp augkopības produkcijas cenas pērn samazinājušas par 2,1% un lopkopības produkcijas cenas – par 3,7%, tajā skaitā piena produkcijas cenas – par 4,1% (1.24. attēls). Savukārt šā gada pirmajā pusgada cenās vērojams pieaugums 1,4% apmērā, par 2,7% pieaugot augkopības un par 0,6% lopkopības produkcijas cenām, tajā skaitā piena cenām par 5,4%. No augkopības produkcijas pirmajā pusgadā visstraujāk pieauga miežu cenas, turpretī lētāki ir kļuvuši kartupeļi. Savukārt lopkopībā strauji ir augusi broileru cena, tajā pašā laikā cūku cena strauji kritusi.

1.24. attēls Lauksaimniecības produkcijas cenas (euro par 1 tonnu)

Mežsaimniecība un mežizstrāde, kas 2020. gadā veidoja 45% no Latvijas lauksaimniecības sektora, pagājušajā gadā palielinājās par 1,1%, gada sākumā nozarei sarūkot, bet pēdējā ceturksnī uzrādot strauju pieaugumu. Šā gada pirmajā pusgadā mežsaimniecībā un mežizstrādē bijis samazinājums 1,4% apmērā, lielākam sarukumam izpaužoties pirmajā ceturksnī, kad mežizstrādes nozari var būt ietekmējuši laika apstākļi. Vienlaikus nozares attīstību šogad veicina strauji pieaugušās kokmateriālu cenas, stimulējot paplašināt mežizstrādes apjomus un nodrošinot papildu resursus meža kopšanai un atjaunošanai.

Zivsaimniecība ir pārliecinoši mazākā no lauksaimniecības nozarēm, veidojot 3% no lauksaimniecības pievienotās vērtības. Pērn zivsaimniecības pievienotā vērtība samazinājās par 5,8%, ko ietekmēja straujš kritums pirmajā pusgadā. Savukārt šā gada pirmajā pusgadā zivsaimniecības pievienotā vērtība ir augusi par 23,4%.

2021. gadā lauksaimniecības nozares attīstību pozitīvi var ietekmēt cenu pieaugums, kas atsācies pēc Covid-19 krīzes, taču karstie laika apstākļi un mazais nokrišņu daudzums vasarā var būt samazinājis ražas apjomus.

1.2.3. Inflācija

2020. gadā patēriņa cenas Latvijā pieauga par 0,2%. Pandēmija būtiski izmainīja patēriņa cenu dinamiku gan Eiropā, gan Latvijā. Ja vēl pērn janvārī un februārī gada inflācija Latvijā pārsniedza 2%, tad 2020. gada maijā un jūnijā pirmo reizi kopš 2016. gada vidus bija fiksēta deflācija. Pērnā gada jūlijā īslaicīgi bija novērojama inflācija – patēriņa cenas pieauga par 0,5% gada izteiksmē, ko lielā mērā noteica pārtikas cenu pieaugums. Savukārt jau augustā atkal bija deflācija, kas saglabājās līdz 2020. gada beigām.

Straujo patēriņa cenu kritumu samērā īsā laika periodā noteica gan ārējie, gan iekšējie faktori, tomēr abos gadījumos cenu kritums ir saistīts ar Covid-19 pandēmijas sekām.

Pandēmijas dēļ visā pasaulē samazinājās ekonomiskā aktivitāte un pieprasījums pēc energoresursiem, tādējādi naftas cena 2020. gada aprīlī piedzīvoja kritumu līdz zemākajam līmenim pēdējo 16 gadu laikā. Rezultātā Latvijā strauji samazinājās gāzes, degvielas un siltumenerģijas cenas. Savukārt ārkārtējās situācijas izsludināšana gan Latvijā, gan pārējās pasaules valstīs, kā arī ieviestie pasākumiem cīņai pret koronavīrusa izplatību mazināja pieprasījumu ar tūrisma nozari saistītajiem pakalpojumiem, kā piemēram, aviopārvadājumiem un izmitināšanas pakalpojumiem. Tā rezultātā saruka arī šo pakalpojumu cenas. Kopumā 2020. gadā preču cenas vidēji samazinājās par 0,5%, bet pakalpojumu cenas palielinājās vidēji par 1,9%. Lai arī pakalpojumu cenas pērn palielinājās, fiksētais kāpums bija gandrīz uz pusi mazāks nekā iepriekšējos gados.

2021. gada astoņos mēnešos patēriņa cenu līmenis Latvijā bija par 1,6% augstāks nekā pērn attiecīgajā periodā (1.2. tabula un 1.25. attēls). Neskatoties uz to, ka inflācija šajā periodā kopumā bija mērena, cenu izmaiņas gada sākumā un vēlākajos mēnešos būtiski atšķiras. Šā gada janvārī un februārī Latvijā turpinājās deflācija un kopumā bija saglabājusies iepriekšējā gada nogales tendence, kad patēriņa cenu līmenis bija krītošs. Savukārt martā patēriņa cenas pirmo reizi kopš pērnā gada augusta palielinājās – par 0,3% gada izteiksmē. Kopš pandēmijas sākuma bija pagājis viens gads, tādējādi, mazinoties Covid-19 krīzes negatīvajiem faktoriem un izzūdēt bāzes efektiem, deflācijas periods Latvijā, ko izraisīja pandēmija, bija beidzies. Turpmākajos mēnešos cenu pieaugums paātrinājās no 1,7% aprīlī līdz 3,7% augustā, inflācijas spiedienam kļūstot arvien pamanāmākam ikdienas tēriņos.

Patēriņa cenu paātrinājumu kopš šā gada aprīļa noteica vairāki faktori. Viens no faktoriem bija bāzes efekts, jo sākot no pērnā gada maija un līdz gada beigām, izņemot jūliju, Latvijā bija fiksēta deflācija. Tomēr noteicošā loma bija izejvielu cenu kāpumam, kas atspoguļojās augošajās energoresursu un pārtikas cenās. Pašreizējo patēriņa cenu dinamiku nosaka galvenokārt ārējie faktori, t.i., naftas un gāzes, kā arī pārtikas cenu pieaugums pasaulē, transportēšanas izmaksu pieaugums, ko ietekmē gan augstākas degvielas cenas, gan piegāžu traucējumi pandēmijas dēļ saistībā ar ierobežojumiem visā pasaulē. Papildu tam cenu dinamiku nosaka pasaules ekonomikas atkopšanās no pandēmijas un līdz ar to augošais preču pieprasījums, kas apsteidz piedāvājumu. Ja iepriekšējā gadā tieši ārējie faktori noteica deflāciju Latvijā atsevišķos mēnešos, tad šogad vērojama pretēja situācija – importētā inflācija būs ievērojami augstāka nekā pamatinflācija. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka tādos pakalpojumu sektoros kā izmitināšana un pasažieru aviopārvadājumi pandēmijas ietekme joprojām būs jūtama, jo šajos sektoros cenas šā gada pirmajos astoņos mēnešos turpināja samazināties.

Lielāko devumu patēriņa cenu pieaugumā šā gada astoņos mēnešos noteica degvielas cenu kāpums par 11,2% salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo periodu, izskaidrojot 0,6 procentpunktus no fiksētās 1,6% inflācijas. Šā gada sākumā degvielas cenas gada izteiksmē turpināja samazināties, bet martā sākās straujš cenu pieaugums. Maijā degvielas cenas pieauga par 29,5% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada maiju, kas bija straujākais kāpums kopš 2010. gada sākuma un sasniedza šā gada cenu pieauguma maksimumu, bet jūlijā un augustā tās pieauga attiecīgi par 17,8% un 19,1%. Šādu pieaugumu varētu uzskatīt par ļoti strauju, tomēr dīzeļdegvielas vidējā cena Latvijā šā gada augustā bija 1,25 *euro* par litru, kas atbilst 2020. gada janvāra līmenim jeb pirmspandēmijas līmenim, pirms naftas cena pasaules biržās sāka strauji samazināties un 2020. gada augustā 1 litrs dīzeļdegvielas jau maksāja 1,05 *euro*. Tādējādi straujo degvielas cenu pieaugumu ietekmē zemā bāze. Līdz septembrim *Brent* markas jēlnaftas cena ir palielinājusies līdz 75 ASV dolāriem par barelu, kas ir gandrīz divas reizes vairāk nekā pirms gada. Turpmākās naftas cenu svārstības noteiks pieprasījuma apjoms atkarībā no pasaules ekonomikas attīstības tempiem. Sagaidāms, ka degvielas cenu pieaugums arī turpmākajos mēnešos gada izteiksmē būs augsts un saglabāsies kā galvenais inflāciju ietekmējošais faktors, tomēr pieauguma temps pakāpeniski mazināsies.

Naftas un gāzes cenu pieaugums pasaulē ietekmē arī ar mājokli saistīto pakalpojumu cenas. Mājokļu apsaimniekošanas izdevumi šā gada astoņos mēnešos palielinājās par 0,3% salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu. Šo pakalpojumu vidējais pieaugums astoņos mēnešos bija zems, tomēr līdz gada beigām tas palielināsies. Augustā mājokļu uzturēšanas pakalpojumu cena gada griezumā palielinājās par 6,8%. Tā pamatā bija cenu pieaugums tādiem komunālajiem pakalpojumiem kā gāze (+36,4%), siltumenerģija (+6,1%) un elektrība (+7,8%), jo jūlijā tika pārskatīti gāzes tarifi, bet augustā tika palielināts elektroenerģijas tarifs, kā arī siltumenerģijas tarifs Rīgā. Tādējādi, lai arī astoņos mēnešos mājokļu uzturēšanas pakalpojumi vidēji uzrādīja nebūtisku pieaugumu, tomēr sākot ar augustu kāpums ir ievērojams, kas paātrināsies arī šā gada septembrī, ko ietekmēs atkārtots siltumenerģijas tarifa palielinājums Rīgā.

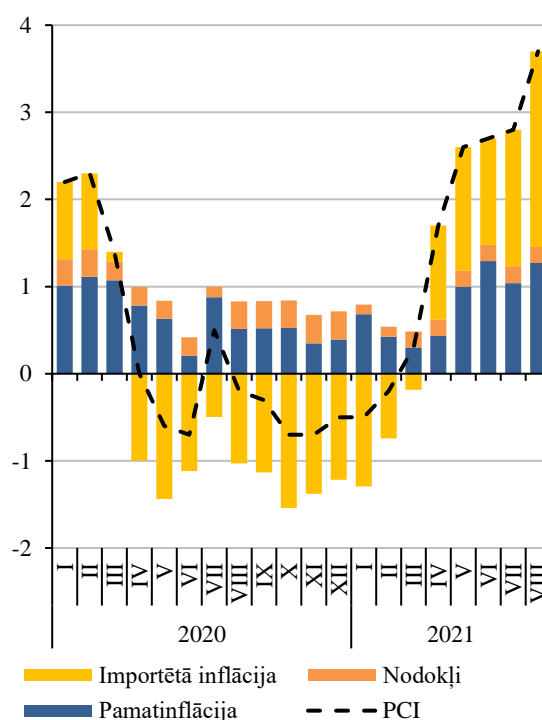
Pārtikas cenas Latvijā šā gada pirmajos astoņos mēnešos palielinājās par 0,7% salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu un to devums kopējā inflācijā bija 0,2 procentpunkti. ANO Pārtikas un lauksaimniecības organizācijas dati par neapstrādātās pārtikas cenām pasaulē liecina, ka pārtikas cenu indekss ir būtiski audzis kopš 2020. gada vidus, sasniedzot augtāko līmeni kopš 2011. gada beigām. Cenu kāpums ir vērojams visām galvenajām pārtikas grupām, tajā skaitā graudaugiem, eļļām, cukuram, pienam.

Neapstrādātās pārtikas cenu kāpumu noteicošie faktori ir dažādi un ir saistīti ar sliktajiem laika apstākļiem (attiecīgi ar slikto ražu), pieprasījuma pieaugumu, kas būtiski apsteidz piedāvājumu, naftas cenu kāpumu, kas palielina transportēšanas izmaksas, un piegāžu traucējumiem. Attiecībā uz pieprasījumu jāatzīmē, ka tajās valstīs, kur vakcinēšanas process notiek diezgan raiti, pulcēšanās ierobežojumi pakāpeniski tiek atviegloti un atkal var strādāt restorāni un kafējnīcas, palielinot pieprasījumu pēc pārtikas. Turpmāko pārtikas cenu dinamiku ietekmēs pasaules ekonomikas aktivitāte, rudenī gaidāmā raža, kā arī situācija ar pandēmijas attīstību pasaulē. Latvijā kopš gada sākuma pārtikas cenas palielinājās minimāli, tomēr pārtikas cenu kāpums varētu paātrināties šā gada nogalē vai nākamā gada sākumā.

1.2. tabula PCI izmaiņas pa grupām 2020. gadā un 2021.g. astoņos mēnešos

Grupas un apakšgrupas	2020.g.	I-VIII 2021.g.
Vidējā inflācija	0,2	1,6
Pārtika un bezalkoholiskie dzērieni	2,4	0,7
Mājokļa īres maksa	-2,2	0,6
Elektroenerģija	-2,9	1,3
Gāze	-15,5	6,6
Siltumenerģija	-3,6	-4,4
Veselības aprūpe	3,0	2,6
Degviela	-10,6	11,2
Pārvaldājumu pakalpojumi	0,0	-1,1
Atpūta un kultūra	2,0	2,2
Restorāni un viesnīcas	2,7	1,4
Dažādas preces un pakalpojumi	-0,1	-0,1

1.25. attēls Devums gada inflācijā pēc izcelsmes avota (pp) un PCI (%)

Patēriņa cenu izmaiņas Latvijā atbilst tendencēm eirozonā. Šā gada pirmajos astoņos mēnešos saskaņotais patēriņa cenu indekss eirozonā ir palielinājies nedaudz straujāk nekā Latvijā un salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu bija par 1,7% augstāks. Savukārt augustā saskaņotais patēriņa cenu indekss eirozonā gada griezumā palielinājās par 3,0%, kas tāpat kā Latvijā ir straujākais cenu pieaugums kopš 2012. gada. Eirozonas valstīs būtisku devumu inflācijā gan astoņos mēnešos kopumā, gan augustā nodrošināja energoresursu cenu pieaugums (degviela, gāze, siltumenerģija, elektroenerģija), jo, izslēdzot tās, vidējais cenu līmenis būtu palielinājies gandrīz divas reizes mazāk. Papildu tam jāatzīmē, ka pamatinflācija jeb cenu izmaiņas, kas raksturo tieši iekšējā tirgus ekonomikas procesus, šā gada astoņos mēnešos eirozonā bija 1,0%, bet Latvijā 1,2%, kas pie samērā straujās ekonomiskās izaugsmes šā gada pirmajā pusgadā nav daudz.

1.2.4. Nodarbinātība un bezdarbs

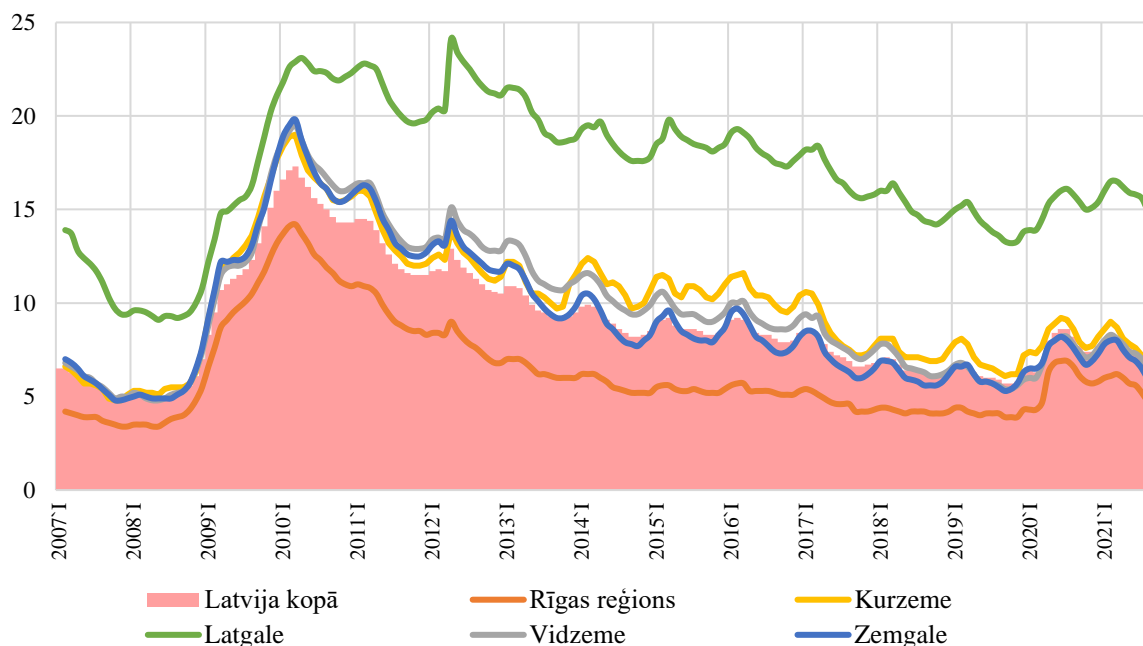
Bezdarba līmenis, kas līdz ar spēcīgo ekonomikas izaugsmi laikā līdz 2019. gadam bija būtiski samazinājies, Covid-19 krīzes laikā 2020. gadā un 2021. gada pirmajā pusē atkal pieauga, tomēr šis bezdarba kāpums bija nesalīdzināmi mazāks nekā 2009. – 2010. gada ekonomiskās krīzes laikā un arī mērenāks, nekā tika prognozēts Covid-19 krīzes sākumā 2020. gada pavasarī.

2020. gadā bezdarba līmenis, pēc darbaspēka apsekojuma, salīdzinot ar 2019. gadu, palielinājās par 1,8 procentpunktiem un sasniedza 8,1% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, tālu atpaliekot no pagājušajā krīzē 2010. gadā sasniegtā 19,5% maksimuma. Šā gada pirmajā ceturksnī, līdz ar Covid-19 atkārtoto uzliesmojumu, bezdarbs saglabājās sasniegtajā 8,1% līmenī, bet otrajā ceturksnī, slimības izplatībai un ierobežojumiem mazinoties, jau noslīdēja līdz 7,9%. Salīdzinājumā ar 2020. gada otro ceturksni, kad Latviju visjūtāmāk bija skāris Covid-19 uzliesmojums, bezdarba līmenis bija samazinājies jau par 0,7 procentpunktiem, bet bezdarbnieku skaits krities par 10,1 tūkstoši jeb 12,1%. Tāpat kā 2020. gadā, arī šā gada pirmajā pusē bezdarba līmeni būtiski ierobežoja valsts sniegtais nodarbinātības atbalsts dīkstāves pabalstu un algu subsīdiju veidā, gan tas, ka ekonomika krīzes otrajā vilnī jau bija labāk pielāgojusies Covid-19 ierobežojumiem.

Līdzīgi reģistrētā bezdarba līmenis, kas 2021. gada ziemas mēnešos bija pieaudzis līdz 8,2%, kopš marta visai stabili samazinās un augusta beigās jau ir noslīdējis līdz 6,5% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem, kas ir par 1,7 procentpunktiem mazāk nekā pirms gada. Reģistrēto bezdarbnieku skaits gada laikā ir sarucis par 21,3% un augusta beigās bija 59,0 tūkstoši. Arī beidzoties dīkstāves atbalsta periodam, gada otrajā pusē bezdarba līmenis nav sācis pieaugt, bet tieši pretēji – bezdarbnieku skaita kritums jūlijā un augustā kļuvis vēl straujāks, ko ietekmējuši gan sezonāli faktori, gan Covid-19 ierobežojumu mazināšana un atcelšana.

Pašlaik pieejamie dati neliecina, ka Covid-19 pandēmija un slimības apkarošanai noteiktie ierobežojumi būtu atstājuši paliekošu negatīvu ietekmi darba tirgū, un septembra sākumā reģistrētais bezdarbs praktiski jau ir atgriezies pirmskrīzes līmenī, kad 2020. gada februārī reģistrētā bezdarba līmenis bija 6,3%. Arī skatoties pa reģioniem, kur Covid-19 uzliesmojumā visvairāk cieta pārsvarā Rīgā bāzētās pakalpojumu nozares, bezdarba līmenis ir sācis atgriezties pirmskrīzes laika zemajos līmeņos. Reģistrētā bezdarba līmenis Rīgas reģionā, kur tas pērn vasarā bija sasniedzis 6,9%, augusta beigās samazinājies jau līdz 4,7%, un gandrīz tikpat straujš kritums bijis arī citos Latvijas reģionos (1.26. attēls).

**1.26. attēls Reģistrētā bezdarba līmenis Latvijas reģionos
(% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem) perioda beigās**

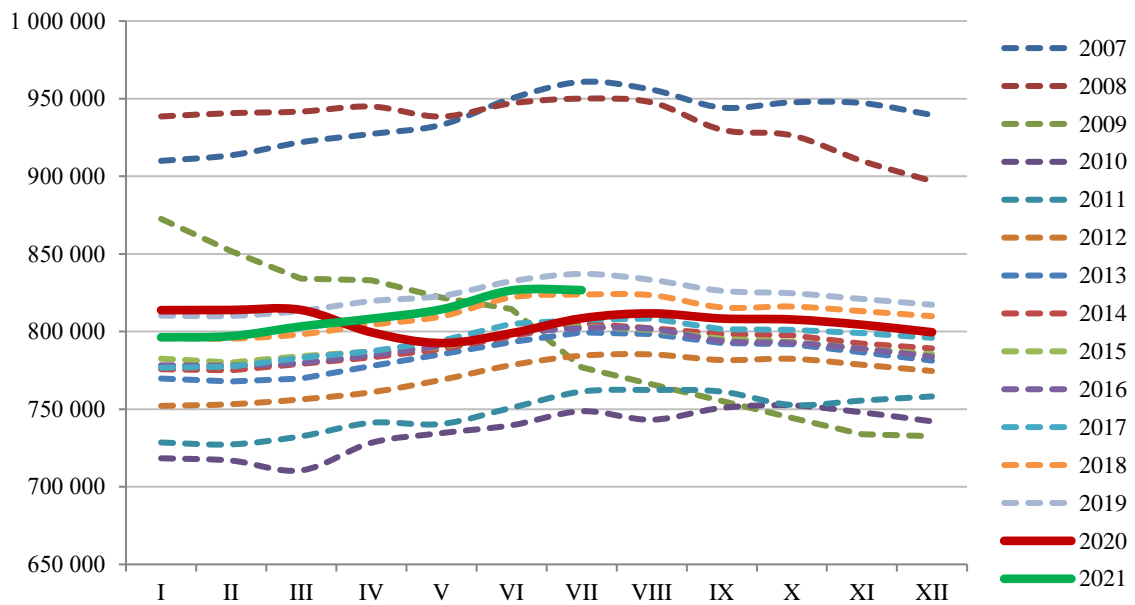

Tautsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits 2020. gadā samazinājās par 17 tūkstošiem jeb 1,9% un veidoja 893 tūkstošus. Dati par aizņemtajām darba vietām rāda, ka 2020. gadā lielākais strādājošo skaita kritums bijis Covid-19 krīzes tieši skartajās nozarēs, tajā skaitā izmitināšanas un ēdināšanas nozarē aizņemto darba vietu skaits samazinājās par 21,4%, citu pakalpojumu nozarēs – par 8,1%, transporta nozarē – par 7,1% un mākslas izklaides un atpūtas nozarē – par 6,5%. Tajā pašā laikā darba vietu skaits veselības nozarē pieauga par 3,0%, informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarē – par 2,9%, ieguves rūpniecībā – par 2,1% un izglītības nozarē – par 1,2%.

Arī 2021. gada pirmajā pusē CSP darbaspēka apsekojuma dati parādīja nodarbināto skaita samazināšanos – par 4,4% salīdzinājumā ar 2020. gada pirmo pusi, lielai daļai Covid-19 ierobežojumu skarto nozaru darbinieku saņemot dīkstāves pabalstus un kļūstot ekonomiski neaktīviem. Taču jau no jūlija mazinoties Covid-19 ierobežojumiem un beidzoties dīkstāves atbalstam, lielākā daļa uz laiku par ekonomiski neaktīvajiem kļuvušie cilvēki jau kā nodarbinātie pakāpeniski atgriezīsies darba tirgū.

Kā liecina VID dati par darba ņēmēju skaitu Latvijā, jūlijā darba ņēmēju skaits, kuri maksā valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, jau bijis par 2,2% lielāks nekā pirms gada, un ar 826,6 tūkstošiem praktiski jau ir atgriezies 2018. gada līmenī un tikai par 1,2% atpaliek no 2019. gada līmeņa (1.27. attēls).

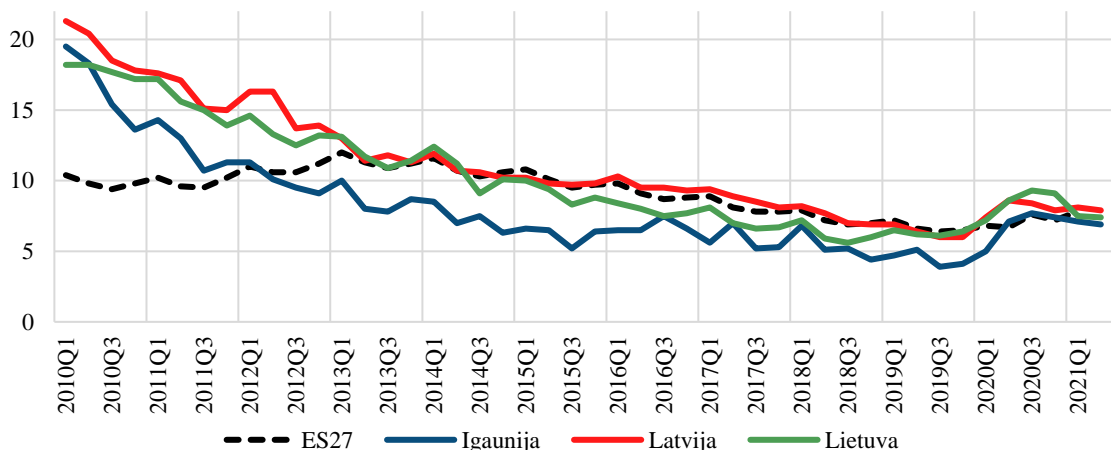
1.27. attēls Darbaņēmēji, kas maksā valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas, VID dati

Dati par aizņemtajām darba vietām rāda, ka lielākais darba vietu skaita pieaugums šā gada otrā ceturksnā beigās, salīdzinot ar to pašu laiku pirms gada, bijis profesionālo pakalpojumu, citu pakalpojumu, apstrādes rūpniecības, ēdināšanas, kā arī veselības un sociālās aprūpes nozarē. Savukārt izmitināšanas, transporta un uzglabāšanas, kā arī finanšu pakalpojumu nozarēs aizņemto darba vietu skaits bijis mazāks nekā pirms gada.

Kopumā situācija darba tirgū visās Baltijas valstīs Covid-19 krīzes laikā attīstījies diezgan līdzīgi un pandēmija nav ienesusi būtiskas izmaiņas bezdarba līmeņos (1.28. attēls). Visās Baltijas valstīs bezdarbs šā gada otrajā ceturksnī jau ir zemāks nekā pirms gada, taču vēl nav atgriezies 2019. gada otrā ceturksnā līmenī, Igaunijā to pārsniedzot par 1,8 procentpunktiem, Latvijā par 1,5 procentpunktiem un Lietuvā par 1,2 procentpunktiem. Tāpat ir saglabājusies situācija, kad Igaunijā bezdarba līmenis vēsturiski ir zemāks nekā kaimiņvalstīs, un Lietuvā nedaudz zemāks nekā Latvijā. Ja 2020. gada laikā bezdarbs Lietuvā bija sasniedzis augstāku līmeni nekā Latvijā, to noteica lielāks valsts atbalsts iedzīvotājiem bezdarba pabalstu veidā, kamēr Latvija krīzes skarto nozaru darbiniekiem maksāja dīkstāves pabalstus, saglabājot darba vietas. Attiecīgi 2021. gadā bezdarba samazinājums Lietuvā bija straujāks, atkal noslīdot zem Latvijas līmeņa.

1.28. attēls Bezdarba līmenis Baltijas valstīs un ES vidēji, pa ceturksņiem, % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem

1.2.5. Iedzīvotāju ienākumi

Neskatoties uz Covid-19 krīzi, iedzīvotāju ienākumi, tajā skaitā darba samaksa un sociālā atbalsta apmērs 2020. gadā un 2021. gada pirmajā pusē uzrādīja visai spēcīgu pieaugumu, veicinot strauju mājsaimniecību noguldījumu pieaugumu komercbankās, kā arī spēcīgu privātā patēriņa atgūšanos uzreiz pēc Covid-19 ierobežojumu atcelšanas. Vienlaikus šis ienākumu pieaugums bija daudz nevienmērīgāk sadalīts nekā iepriekš, veicinot nevienlīdzības pieaugumu darbspējas vecuma iedzīvotāju grupās.

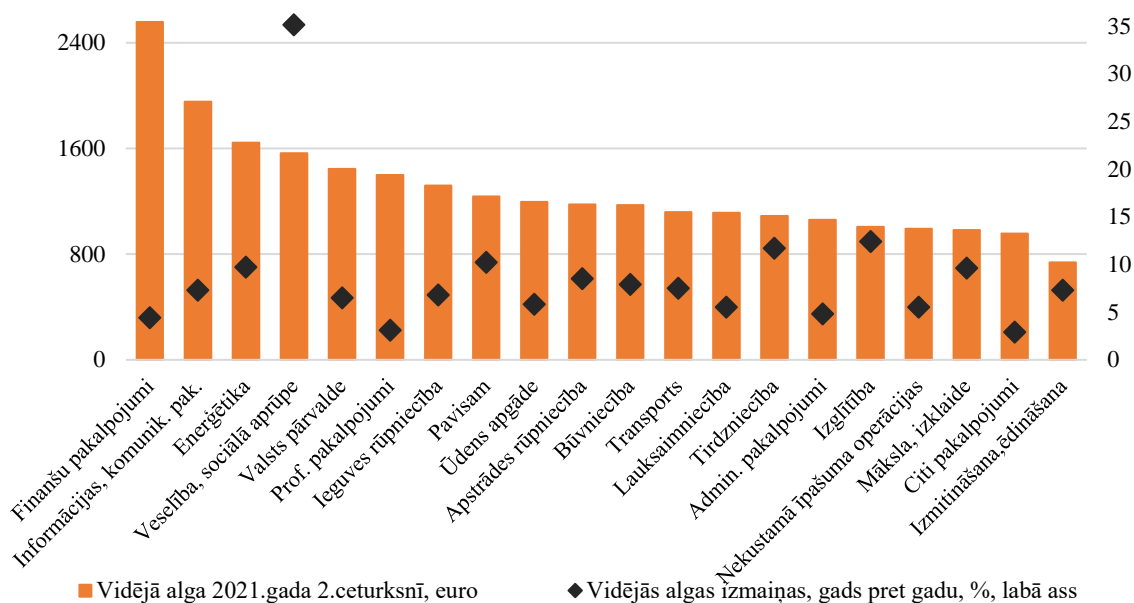
Mēneša vidējā bruto darba samaksa 2020. gadā turpināja salīdzinoši strauji pieaugt, salīdzinājumā ar iepriekšējo gadu palielinoties par 6,2% un sasniedzot 1143 *euro*. Šis pieaugums bija tikpat straujš kā kopumā laikā kopš globālās finanšu krīzes, kad 2011. – 2019. gadā mēneša vidējā bruto darba samaksa bija augusi vidēji par 6,1% gadā. 2021. gada pirmajā pusē vidējās algas pieaugums ir kļuvis vēl straujāks, pirmajā ceturksnī, salīdzinot ar 2020. gada attiecīgo ceturksni, palielinoties par 9,5% un otrajā ceturksnī – par 10,2%, sasniedzot 1237 *euro*.

Vidējās darba samaksas pārmaiņas gan 2020. gadā, gan šogad būtiski ietekmēja ne tikai darbinieku algu izmaiņas, bet arī darba tirgus strukturālās pārmaiņas – darbību uzsākušie un pārtraukušie uzņēmumi, un darbinieku skaita, un slodžu izmaiņas. Covid-19 ierobežojumu dēļ darbu apturēja nozares, kurās vidējās darba samaksas līmenis bija zemāks par vidējo valstī, tādējādi paaugstinot vidējās algas līmeni tautsaimniecībā, kā arī mainījās darbinieku nostrādāto stundu skaits, ietekmējot mēneša vidējo bruto darba samaksu, kas tiek aprēķināta par pilnu slodzi. Attiecīgi bruto samaksa par vienu nostrādāto darba stundu šā gada otrajā ceturksnī palielinājās par 4,6%, kas ir būtiski lēnāk nekā mēneša vidējās darba samaksas pieaugums (10,2%). Mēneša vidējās bruto darba samaksas pieaugumu 2021. gadā ietekmēja arī minimālās algas paaugstinājums no 430 *euro* uz 500 *euro*, sākot no 2021. gada 1.janvāra.

Straujākais darba samaksas pieaugums 2021. gadā bija sabiedriskajā sektorā, kur mēneša vidējā bruto darba samaksa otrajā ceturksnī palielinājās par 13,4% līdz 1291 *euro*, bet arī privātajā sektorā fiksēts visai straujš vidējās darba samaksas pieaugums – par 9,0% līdz 1215 *euro*. Darba samaksas pieaugumu sabiedriskajā sektorā noteicis galvenokārt finansējuma palielinājums medicīnas darbinieku atalgojumam Covid-19 krīzes apstākļos, kā arī pieaugušais izglītības nozares finansējums. Attiecīgi veselības un sociālās aprūpes nozarē mēneša vidējā darba samaksa 2021. gada otrajā ceturksnī bija par 35,1% augstāka nekā pirms gada un izglītības nozarē – par 12,4% augstāka nekā pirms gada. Straujš darba samaksas pieaugums bijis arī tirdzniecības nozarē – par 11,7%, salīdzinot ar 2020. gada otro ceturksni.

Augstākā darba samaksa joprojām saglabājās finanšu pakalpojumu un informācijas un komunikācijas pakalpojumu nozarēs, kur vidējā alga 2021. gada otrajā ceturksnī bija attiecīgi 2558 *euro* un 1955 *euro*, bet zemākā darba samaksa bija izmitināšanas un ēdināšanas nozarē – 738 *euro*. (1.29. attēls).

1.29. attēls Strādājošo mēneša vidējā bruto darba samaksa valstī, pa nozarēm (euro)

Neskatoties uz to, ka Covid-19 krīzei vairāk skāra Rīgā strādājošos uzņēmumus, joprojām saglabājušās arī būtiskas darba samaksas atšķirības starp Rīgas reģionu un pārējo Latviju, tomēr ārpus Rīgas darba samaksas palielinājums šogad bijis nedaudz straujāks. Rīgas reģionā mēneša vidējā bruto darba samaksa šā gada otrajā ceturksnī bija 1339 *euro* – par 9,8% lielāka nekā pirms gada. Latgales reģionā mēneša vidējā bruto darba samaksa otrajā ceturksnī bija 887 *euro* (+12,8%), Vidzemes reģionā – 992 *euro* (+11,0%), Kurzemes reģionā – 1061 *euro* (+11,9%) un Zemgales reģionā 1059 *euro* (+11,5%).

Strādājošo reālā neto darba samaksa, kas ietver patēriņa cenu un nodokļu izmaiņas un precīzāk raksturo strādājošo pirktspējas izmaiņas, pagājušajā gadā augusi par 6,1%, atspoguļojot zemo patēriņa cenu pieaugumu. Šogad strādājošo iedzīvotāju reālo ienākumu pieaugums bijis vēl straujāks, reālajai neto darba samaksai pieaugot attiecīgi par 9,7% un 7,9% šā gada pirmajā un otrajā ceturksnī.

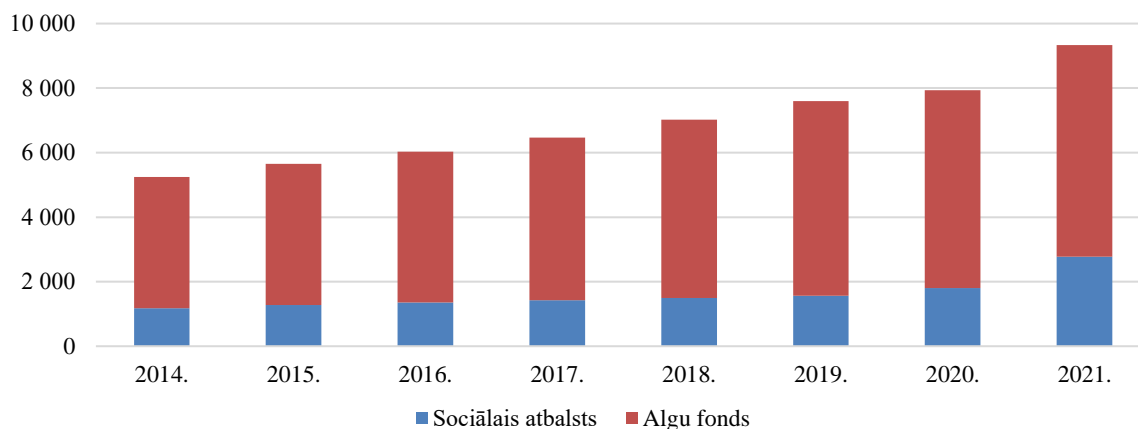
Covid-19 krīzes laikā nesalīdzināmi lielāka loma nekā iepriekš bijusi valsts sociālajam atbalstam nestrādājošajiem un Covid-19 ierobežojumu skartajiem iedzīvotājiem. Turpinoties vecuma pensiju indeksācijai, mēneša vidējā vecuma pensija šā gada otrajā ceturksnī sasniesi 389 *euro*, salīdzinājumā ar pagājušā gada attiecīgo ceturksni palielinoties par 6,9%. Vecuma pensijas 2021. gada otrajā ceturksnī saņēma pavisam 541,5 tūkstoši cilvēku jeb 28,6% no visiem Latvijas iedzīvotājiem, kamēr tautsaimniecībā nodarbināto iedzīvotāju skaits šajā laikā veidoja 861 tūkstoti jeb 45% no visiem iedzīvotājiem.

Covid-19 pirmā viļņa laikā no 2020. gada marta līdz jūnijam mēnesī vidēji 31,7 tūkstoši cilvēku saņēma dīkstāves pabalstus, bet slimības otrā uzliesmojuma laikā 2021. gada pirmajā pusē kopējais dīkstāves atbalsta un algu subsīdiu saņēmēju skaits sasniedza jau 76,7 tūkstošus. Līdz 2021. gada 29. augustam kopējais Covid-19 otrajā vilnī izmaksātais dīkstāves atbalstu un subsīdiu atbalsts darba ņēmējiem sasniedza 137,8 miljonus *euro* un pašnodarbinātajiem – 16,4 miljonus *euro*, bet vidējais dīkstāves pabalsta apmērs bija 451 *euro* mēnesī darba ņēmējiem un 420 *euro* pašnodarbinātajiem.

Kopumā no budžeta izmaksātā sociālā atbalsta apmērs iedzīvotājiem, tajā skaitā pensijas un citi pabalsti šā gada pirmajā pusē sasniedza 2,7 miljardus *euro* un bija par 53,5% lielāks nekā 2020. gada pirmajā pusē. Papildu sociālais atbalsts, kas līdzās dīkstāves atbalstam un subsidētajam nodarbinātības atbalstam ietvēra arī vienreizēju pabalstu ģimenēm par katru

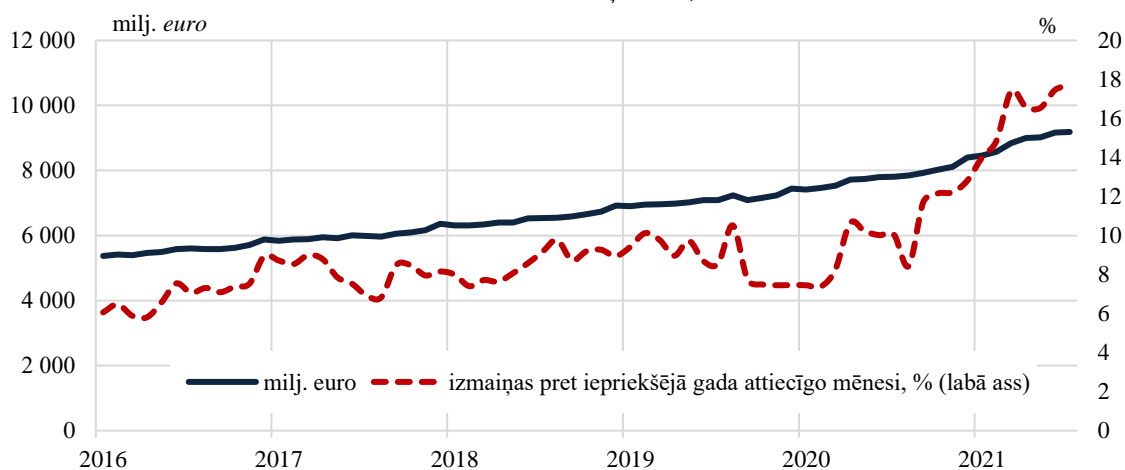
bērnu 500 *euro* apmērā un katram pensionāram 200 *euro* apmērā, nodrošināja iedzīvotāju patēriņa saglabāšanos Covid-19 ierobežojumu laikā un sekmēja spēcīgu patēriņa pieaugumu uzreiz pēc ierobežojumu mīkstināšanas un atcelšanas. Kopējais darba samaksas fonds – kopējā strādājošajiem iedzīvotājiem izmaksātā bruto darba alga – šā gada pirmajā pusē palielinājās par 7,1% (1.30. attēls).

1.30. attēls Kopējie iedzīvotāju ienākumi no darba samaksas un sociālā atbalsta gada pirmajā pusē (milj. *euro*)

Kopējam iedzīvotāju ienākumu apjomam Covid-19 laikā turpinot pieaugt un vienlaikus pastāvēt ierobežojumiem dažādu preču iegādei un pakalpojumu saņemšanai, jau kopš 2020. gada sākuma visai būtiski ir palielinājies kopējais mājsaimniecību noguldījumu apjoms komercbankās. Ja laikā kopš Latvijas pievienošanās eirozonai mājsaimniecību noguldījumi bankās auga vidēji par 8% gadā, kopš 2020. gada pieauguma temps ir pārsniedzis 10% un 2021. gada jūlija beigās rezidentu mājsaimniecību kopējais noguldījumu apjoms ir sasniedzis 9,2 miljardus *euro*, salīdzinājumā ar 2020. gada jūlija beigām palielinoties par 17,7% jeb 1,4 miljardiem *euro* (1.31. attēls).

1.31. attēls Rezidentu mājsaimniecību kopējie noguldījumi Latvijas komercbankās (milj. *euro* un izmaiņas %)

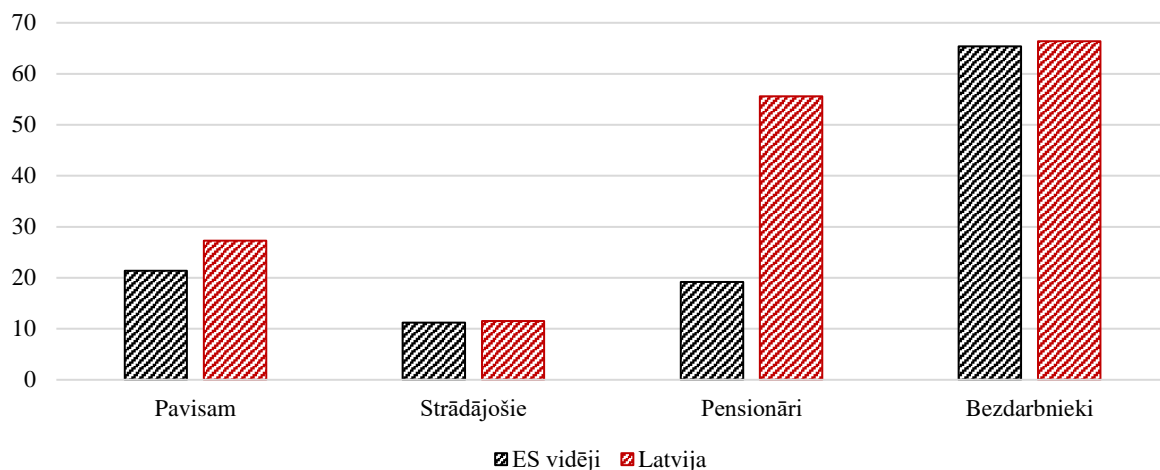

Vienlaikus šis ienākumu un uzkrājumu pieaugums ir visai nevienmērīgs un norāda uz potenciālu nevienlīdzības pieaugumu darbības vecuma iedzīvotāju vidū, Covid-19 krīzei smagāk skarot zemāk atalgotos, izmitināšanas un ēdināšanas un citu pakalpojumu nozarēs nodarbinātos cilvēkus. Materiālo nevienlīdzību raksturojošie rādītāji par Covid-19 krīzes laiku vēl nav pieejami, bet iepriekšējo gadu dati rāda, ka būtiskas izmaiņas nevienlīdzības līmenī Latvijā laikā kopš pagājušās 2008.-2009. gada finanšu krīzes nav notikušas, un pēc 2019. gada datiem Latvija joprojām ir trešā nevienlīdzīgākā valsts ES aiz Bulgārijas un Lietuvas. Latvijas

Džini koeficients 2019. gadā ir uzrādījis nelielu nevienlīdzības samazinājumu, pazeminoties līdz 34,5 no 35,2 iepriekšējā gadā un atgriežoties 2016. gada līmenī.

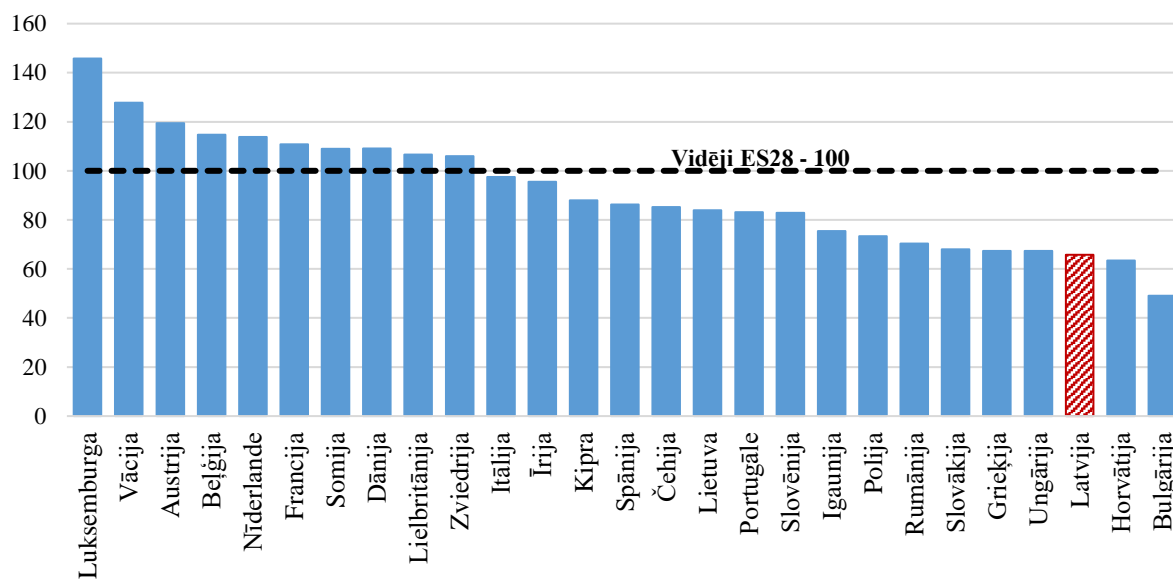
Augsto nevienlīdzības līmeni Latvijā galvenokārt nosaka augstais nabadzības riskam pakļauto iedzīvotāju īpatsvars pensionāru grupā, kur tas ir būtiski augstāks nekā ES vidēji. Skatoties pēc nodarbošanās statusa, Latvijā nabadzības riskam ir pakļauti 55,6% pensionāru, kamēr ES vidēji – tikai 19,2%. Arī bezdarbniekiem nabadzības risks Latvijā ir nedaudz augstāks nekā vidēji ES, kamēr strādājošajiem iedzīvotājiem tas praktiski neatšķiras no ES vidējiem rādītājiem (1.32. attēls).

1.32. attēls Nabadzības riskam pakļautie iedzīvotāji pēc statusa, 2019. gada dati (%)

Līdz ar ekonomikas izaugsmi laikā kopš 2010. gada Latvijas iedzīvotāju ienākumi arvien ir tuvinājušies ES vidējam līmenim, bet joprojām no tā būtiski atpaliek. Laikā no 2008. līdz 2019. gadam mājsaimniecību vidējie rīcībā esošie ienākumi uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes standarta ir palielinājušies no 59,7% no ES vidējā līdz 65,8% no ES vidējā, tomēr joprojām ir trešie zemākie ES, apsteidzot tikai Bulgāriju un Horvātiju (1.33. attēls).

1.33. attēls Mājsaimniecību rīcībā esošie ienākumi uz vienu iedzīvotāju pēc pirktspējas paritātes standarta ES valstīs 2019. gadā, % no ES vidējā

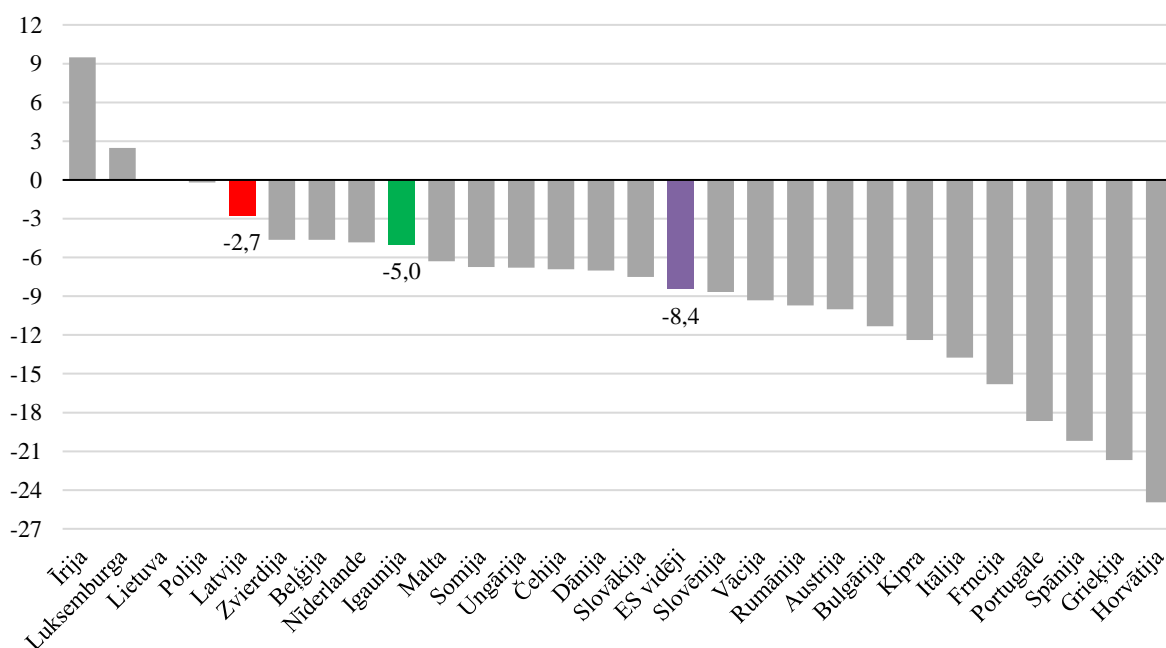

1.2.6. Ārējā tirdzniecība un maksājumu bilance

Latvijas preču un pakalpojumu ārējās tirdzniecības apgrozījums salīdzināmajās cenās 2020. gadā samazinājās par 3,0%, uzrādot sliktāko sniegumu kopš 2010. gada. Covid-19 krīze vairāk ietekmēja preču un pakalpojumu importu, tam samazinoties par 3,3% salīdzinājumā ar 2019. gadu. Savukārt eksports samazinājās par 2,7%, ko pamatā noteica straujais pakalpojumu eksporta kritums.

Latvijas **preču un pakalpojumu eksports** 2020. gadā ir samazinājies pirmo reizi 11 gadu laikā, tomēr eksporta kritums bija viens no mazākajiem starp ES valstīm un būtiski zemāks nekā vidēji ES (-8,4%). Mazāks eksporta kritums nekā vidēji ES ir saistīts ar vairākiem faktoriem. Pirmkārt, 2020. gadā kopumā epidemioloģiskā situācija Latvijā bija labāka nekā lielākajā daļā ES valstu un nebija ieviesti ļoti stingri ierobežojumi, tādējādi ļaujot ražojošajiem uzņēmumiem turpināt darbu. Otrkārt, Latvijā ir mazāks ar tūrisma nozari saistīto pakalpojumu īpatsvars pakalpojumu eksportā, it īpaši salīdzinājumā ar Dienvideiropas valstīm. Lielākie eksporta kritumi ir fiksēti tādās valstīs kā Horvātija, Grieķija, Spānijā, Portugālē (1.34. attēls). Šo valstu kopējo eksporta vērtību negatīvi ietekmēja būtisks pakalpojumu eksporta samazinājums, kas bija tuvu vai pat lielāks nekā 40%, un noteicošā loma bija tieši ar tūrisma nozari saistīto pakalpojumu eksporta kritumam. Trešais faktors, kas minimizēja pandēmijas negatīvo ietekmi Latvijas eksportā, ir rekordaugstā graudaugu raža Latvijā. Tādējādi pērn izdevās sasniegt arī rekordaugstus graudaugu eksporta apjomus, nodrošinot būtisku devumu preču eksporta pieaugumā. Kopumā jāsecina, ka 2020. gadā Latvijas preču eksports salīdzināmajās cenās ir palielinājies par 5,5%, bet pakalpojumu eksports samazinājies par 21,4%. Ņemot vērā, ka Latvijas reālā IKP kritums bija straujāks nekā eksporta samazinājums, eksporta īpatsvars IKP 2020. gadā palielinājās līdz 63,9%, sasniedzot vēsturiski augstāko līmeni.

1.34. attēls Preču un pakalpojumu eksporta izmaiņas ES dalībvalstīs 2020. gadā salīdzinājumā ar 2019. gadu (salīdzināmajās cenās, %)

Covid-19 krīze radīja būtiskus šķēršļus tirdzniecībai starp valstīm. Tomēr par spīti ekonomiskās aktivitātes kritumam Latvijas galvenajos noieta tirgos, robežu slēgšanai, izejvielu un starppatēriņa preču piegādes ķēžu traucējumiem, Latvijas **preču eksports** 2020. gadā palielinājās par 5,5%. Tas pēc Īrijas bija otrais lielākais pieaugums ES, kamēr ES vidēji preču

eksporta vērtība samazinājās par 5,6%. Tādējādi preču eksporta izaugsme minimizēja pakalpojumu eksporta krituma negatīvo ietekmi. Preču eksportu pērn veicināja graudaugu eksporta kāpums par 21,5%, kā arī mehānisko ierīču un elektroiekārtu reeksporta pieaugums par 17,3%.

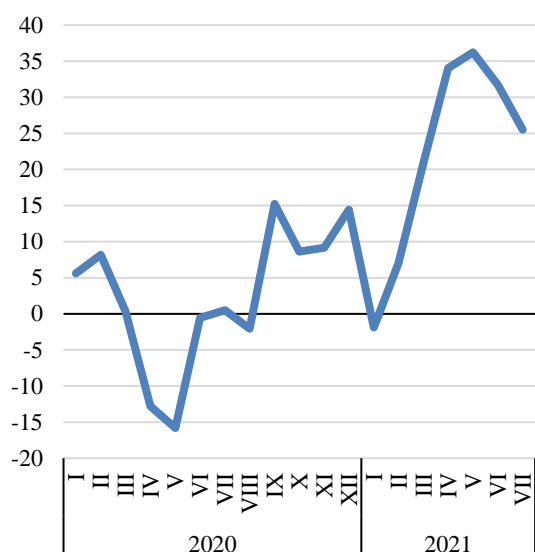
Savukārt Latvijas **pakalpojumu eksporta vērtība** 2020. gadā salīdzināmajās cenās samazinājās par 21,4%, kamēr ES vidēji kritums veidoja 15,4%. Lielāks pakalpojumu eksporta kritums Latvijā ir saistīts ar to, ka transporta pakalpojumu eksportu Latvijā būtiski ietekmēja spēcīgs kritums jūras un dzelzceļa transporta pakalpojumos saistībā ar ogļu un naftas produktu kravu plūsmas samazināšanos no Krievijas. Savukārt pandēmijas un ārkārtējā stāvokļa dēļ gan Latvijā, gan citās pasaules valstīs būtiski samazinājās arī gaisa transporta pakalpojumu eksports un ārvalstu tūristu izdevumi Latvijā.

2021. gada pirmajā ceturksnī preču un pakalpojumu eksports uzrādīja nelielu samazinājumu, ko noteica krītošais pakalpojumu eksports. Tomēr šā gada otrajā ceturksnī būtiski palielinājās gan preču, gan pakalpojumu eksports. Tādējādi pirmajā pusgadā kopējā eksporta vērtība salīdzināmajās cenās bija par 7,0% augstāka nekā 2020. gada pirmajā pusē. Vienlaicīgi jāatzīmē, ka kopējo eksportu veicināja tieši preču eksporta būtiska izaugsme (+10,6%), kamēr pakalpojumu eksports šā gada pirmajā pusgadā bija par 3,2% mazāks nekā pirms gada. Pateicoties straujai preču eksporta izaugsmei, kopējais eksports pārsniedza pirms Covid-19 krīzes vērtību un salīdzinājumā ar 2019. gada pirmo pusgadu ir palielinājies par 1,3%.

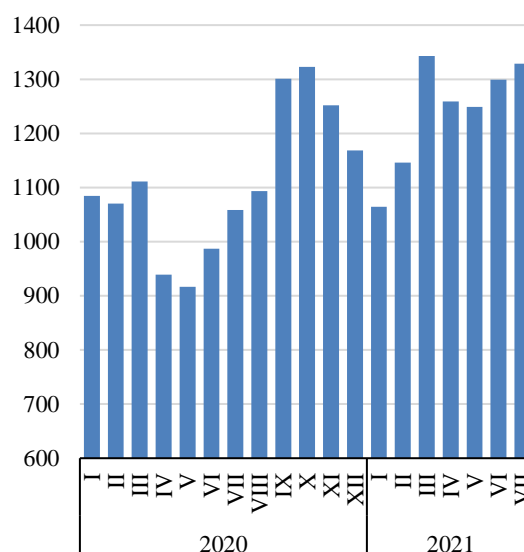
No mēnešu datiem var secināt, ka pandēmijas negatīvā ietekme uz preču ārējo tirdzniecību līdz šā gada vidum būtiski ir samazinājusies un vairs nerada šķēršļus preču eksporta attīstībai. Pasaules valstu ekonomikām atgūstoties no pandēmijas ierobežojumiem un augot izejvielu preču cenām pasaules tirgos, Latvijas preču eksporta vērtība 2021. gada pirmajos 7 mēnešos palielinājās par 21,2%. Vēl šā gada janvārī preču eksports uzrādīja nelielu samazinājumu, kas galvenokārt bija saistīts ar augu valsts produktu eksporta samazinājumu un satiksmes līdzekļu reeksporta kritumu. Savukārt turpmākajos mēnešos preču eksporta vērtība tikai auga, atsevišķos mēnešos pieaugums pārsniedza pat 35%. Varētu apgalvot, ka spēcīgu preču eksporta pieaugumu noteica zemā bāze pērnajā gadā, kad pandēmijas dēļ saruka globālie tirdzniecības apjomi. Tomēr, ja preču eksporta vērtību salīdzina ar 2019. gada pirmajiem 7 mēnešiem, tad arī šajā gadījumā būs fiksēts straujš 18,5% kāpums. Tas nozīmē, ka Covid-19 pandēmija neradīja strukturālas problēmas preču eksportējošajās nozarēs un, atjaunojoties pasaules pieprasījumam, Latvijas eksportētāji spēja ātri un veiksmīgi iekļauties pasaules tirdzniecības plūsmās.

Jāatzīmē, ka visās ES dalībvalstīs, izņemot Kipru un Luksemburgu, pašreiz vērojams straujš preču eksporta pieaugums. Vienlaicīgi jānorāda, ka Latvija 2020. gadā bija viena no tām dažām ES valstīm, kuras pat pandēmijas ierobežojumu apstākļos spēja nedaudz kāpināt eksporta vērtību. Tas apliecina Latvijas eksportētāju konkurētspēju – spēju attīstīties sarežģītajos pandēmijas apstākļos un izmantot iespējas pasaules tirdzniecības atjaunošanās laikā. Situācija ārējos tirgos saglabājas Latvijas preču eksportam labvēlīga, atjaunojoties izaugsmei gan pasaules, gan Eiropas valstu ekonomikās, kas notiek pat straujākos tempos nekā sākotnēji gaidīts, mazinoties Covid ierobežojumiem (1.35. un 1.36. attēls). Tāpēc pasaules attīstīto valstu ekonomiskās izaugsmes prognozes šā gada laikā tiek pastāvīgi paaugstinātas. Vienlaikus uzņēmēju un patērētāju konfidences rādītāji Eiropā ir sasnieguši rekordaugstus līmeņus, signalizējot par spēcīgu ekonomikas izaugsmi un augstu pieprasījumu nākamajos mēnešos. Sagaidāms, ka arī turpmākajos mēnešos gaidāmi augsti Latvijas preču eksporta pieauguma tempi, kas tomēr pakāpeniski kļūs zemāki, ar katru mēnesi mazinoties pagājušā gada Covid krīzes bāzes efektiem un cenu pieauguma ietekmei.

1.35. attēls Preču eksporta gada pieaugums (%)

1.36. attēls Preču eksporta vērtība (milj. euro)

Preču eksporta kāpums šā gada 7 mēnešos kopumā bija fiksēts visās preču grupās. Lielāko devumu preču eksporta izaugsmē nodrošināja koksnes un koka izstrādājumu eksporta pieaugums par 40,2% salīdzinājumā ar attiecīgo periodu 2020. gadā, izskaidrojot trešdaļu no kopējā preču eksporta pieauguma. Koksnes un koka izstrādājumu eksporta pieaugums bija fiksēts uz Vāciju, Lietuvu, Nīderlandi un ASV. Tomēr noteicošā loma bija eksporta pieaugumam uz Apvienoto Karalisti, būtiski palielinoties garumā sazāģētu kokmateriālu un koksnes granulū eksportam, kas nodrošināja divas trešdaļas no kopējās koka un koksnes eksporta izaugsmes uz šo valsti.

Straujš pieaugums bija fiksēts arī minerālproduktu, kā arī metālu un to izstrādājumu eksportam. Minerālproduktu eksporta vērtība pieauga par 49,1%, galvenokārt pateicoties lielākam naftas eļļu, dabasgāzes un elektroenerģijas eksportam uz Lietuvu un Igauniju, ko noteica gan cenu kāpums, gan arī lielāks eksporta apjoms. Savukārt metālu un to izstrādājumu eksports pieauga par 34,2% salīdzinājumā ar pērnā gada septiņiem mēnešiem. Zīmīgi, ka arī šajā preču grupā eksporta kāpums bija diversificēts un fiksēts dzelzs atkritumiem, plakanajiem dzelzs velmējumiem, tērauda izstrādājumiem, kā arī varam un tā izstrādājumiem.

Jāatzīmē, ka preču eksporta kāpumu veicina arī izejvielu cenu pieaugums. To nosaka pasaules ekonomikas atkopšanās, kā arī ieviestie ierobežojumi koronavīrusa izplatības mazināšanai, kas negatīvi ietekmēja ražošanas jaudas un piegādes ātrumu. Tādējādi piedāvājums atjaunojas lēnāk nekā pieprasījums, radot cenu spiedienu atsevišķās nozarēs. Kopš gada sākuma pasaules biržās strauji pieauga koksnes, naftas, metālu un citu izejvielu cenas. Tas ir atspoguļojies arī Latvijas ražotāju un eksporta vienības cenās. Šā gada septiņos mēnešos eksporta vienības cena koksnei un naftas produktiem ir palielinājusies par 28%, bet metāliem par 31%.

Nozīmīgu ieguldījumu preču eksporta attīstībā nodrošināja arī pārējās preču eksporta grupas, tostarp mehānismu un elektroierīču eksportam pieaugot par 10,8%, ķīmiskās rūpniecības ražojumu eksportam par 23,1% un pārtikas un lauksaimniecības preču eksportam par 5,8% (1.3. tabula). Kopumā jāsecina, ka preču eksporta pieaugums turpināsies arī turpmākajos šā gada mēnešos, kā arī nākamā gada sākumā. Tomēr vidējā termiņā eksporta izaugsme varētu bremzēties nepietiekamo investīciju un darbaspēka trūkuma dēļ.

1.3. tabula Preču eksporta vērtība 2020. gada un 2021. gada pirmajos septiņos mēnešos (izmaiņas un preču grupu īpatsvars 2021. gada septiņos mēnešos)

Preču grupa	I-VII 2020 milj. euro	I-VII 2021 milj. euro	Izmaiņas, milj. euro	Izmaiņas	Preču grupu īpatsvars
Koks un koka izstrādājumi	1256	1761	505	40%	20%
Mehānismi un ierīces, t.sk. elektroierīces	1335	1480	145	11%	17%
Lauksaimniecības preces un pārtika	1378	1458	80	6%	17%
Metāli un to izstrādājumi	644	865	221	34%	10%
Ķīmiskās rūpniecības ražojumi	585	719	135	23%	8%
Pārējās preces	476	551	76	16%	6%
Mīnērālprodukti	312	466	153	49%	5%
Satiksmes līdzekļi	373	439	66	18%	5%
Plastmasas, kaučuks un to izstrādājumi	261	317	56	22%	4%
Tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi	216	243	27	12%	3%
Būvniecības izstrādājumi	183	208	25	14%	2%
Papīrs, kartons un poligrāfijas izstrādājumi	149	182	33	22%	2%
Pavisam	7168	8689	1521	21%	100%

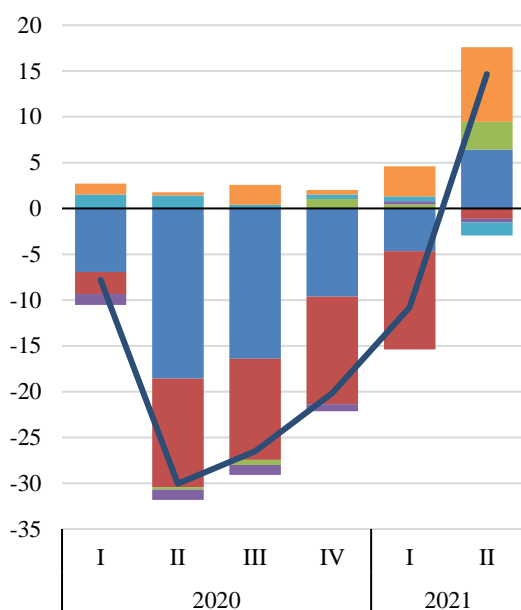
Atšķirībā no preču eksporta, pandēmijas negatīvā ietekme uz pakalpojumu eksportu joprojām ir jūtama. Šā gada pirmajos 7 mēnešos kopējais pakalpojumu eksports faktiskajās cenās palielinājās par 2,0% salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn. Pozitīva pakalpojumu eksporta dinamika fiksēta, sākot no šā gada aprīļa, un galvenokārt tā ir saistīta ar zemo bāzi pērn, kad pakalpojumu eksporta kritums bija ap 30%. Lai arī pēdējos mēnešos pakalpojumu eksports pieaug, tā vērtība saglabājas zema un aptuveni par 20% atpaliek no pirms Covid-19 līmeņa. Situācija tūrisma un aviopārvadājumu nozarēs saglabājas sarežģīta, ko ietekmē epidemioloģiskā situācija un ierobežojumi, kavējot attīstību.

Neskatoties uz to, ka līdz vasaras nogalei ES vidēji bija sasniegts nozīmīgs mērķrādītājs cīņā pret pandēmiju – 70% pieaugušo iedzīvotāju bija pilnība vakcināti, ES dalībvalstīs joprojām pastāv cilvēku pulcēšanās ierobežojumi. Savukārt nevakcinātiem cilvēkiem ārvalstu ceļošanu sarežģī nepieciešamība nodot Covid-19 analīzes un ievērot karantīnu. Tādējādi tūristu plūsma joprojām turpina samazināties. Šī gada septiņos mēnešos ārvalstu tūristu skaits Latvijā bija par 69% mazāks nekā pērnā gada attiecīgajā periodā. Šāds kritums ir iespaidīgs, ņemot vērā, ka jau 2020. gada pirmajos septiņos mēnešos apkalpoto ārvalstu tūristu skaits Latvijas viesnīcās ir samazinājies par 56,9%. Ārvalstu tūristu izdevumi Latvijā šā gada septiņos mēnešos bija par 56,6% mazāki nekā pērn attiecīgajā periodā. Tādējādi ārvalstu tūristu izdevumu kritums atstāja lielāko negatīvo ietekmi uz pakalpojumu eksportu. Arī Rīgas lidostā šī gada pirmajos septiņos mēnešos apkalpoto pasažieru skaits bija 703 tūkst. cilvēku jeb par 53,3% mazāk salīdzinājumā ar attiecīgo periodu pērn, kas atbilst ārvalstu tūristu skaita kritumam. Tikmēr apkalpoto lidmašīnu skaits ir samazinājies mazāk, kopumā par 28,6%.

Transporta pakalpojumu eksports šā gada septiņos mēnešos ir palielinājies par 2,4%. Detalizēti dati par transporta pakalpojumu veidiem tieši septiņos mēnešos nav pieejami, bet pirmā pusgada rezultāti liecina, ka transporta pakalpojumu eksportu veicināja sniegto autotransporta kravu pārvadājumu pakalpojumu pieaugums ārvalstīs par 9,8%, kamēr pārējo transporta pakalpojumu eksports ir samazinājies. Gaisa transporta pakalpojumu eksports bija par 41,7%, jūras transporta pakalpojumu eksports – par 8,3%, bet dzelzceļa transporta pakalpojumu eksports – par 6,3% zemāks nekā pirms gada.

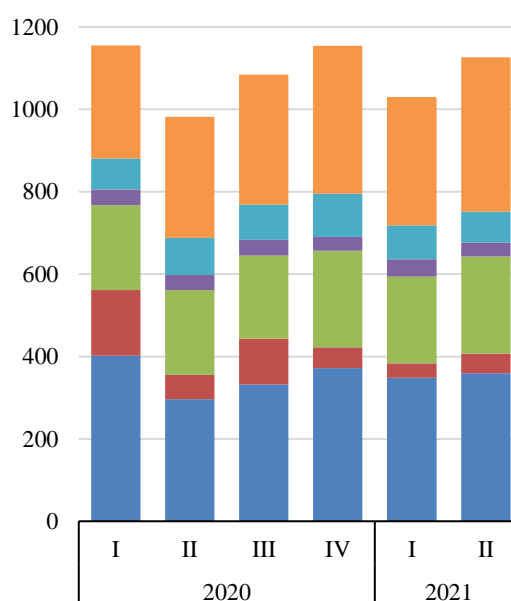
Pārējo pakalpojumu eksporta vērtība septiņos mēnešos ir palielinājusies par 12,6%. To veicināja informācijas un datorpakalpojumu, telesakaru pakalpojumu, kā arī citu saimnieciskās darbības pakalpojumu eksports. Šāds pārējo pakalpojumu eksporta pieaugums jāvērtē pozitīvi, tomēr salīdzinājumā ar vidējo preču eksporta pieaugumu, iepriekš minēto pakalpojumu eksporta pieaugums būtiski atpaliek. Jāatzīmē arī to, ka pandēmijas laikā, būtiski palielinoties pieprasījumam pēc informācijas tehnoloģiju pakalpojumiem un citiem attālināto pakalpojumu veidiem, informācijas un datorpakalpojumu eksports pieauga par 10,4% un telesakaru pakalpojumu eksports – par 4,5% (1.37. un 1.38. attēls).

1.37. attēls Latvijas pakalpojumu eksports faktiskajās cenās pa grupām, devumi (pp) un kopējais pieaugums (%)

Citi pakalpojumi
 Būvniecība
 Finanšu pakalpojumi
 Telesakaru un IT
 Braucieni
 Transporta pakalpojumi
 Kopējais pieaugums

1.38. attēls Latvijas pakalpojumu eksports faktiskajās cenās pa grupām (milj. euro)

Citi pakalpojumi
 Būvniecība
 Finanšu pakalpojumi
 Telesakaru un IT
 Braucieni
 Transporta pakalpojumi

Tāpat kā eksports, arī **preču un pakalpojumu imports** 2020. gadā saruka. Mazinoties ekonomikas aktivitātei Latvijā, mazinājās arī pieprasījums pēc importa precēm, galvenokārt pēc starppatēriņa precēm, kas tiek izmantotas ražošanas procesā. Savukārt ārējā pieprasījuma kritums negatīvi ietekmēja satiksmes līdzekļu reeksporta apjomus, tādējādi mazinot kapitālpreču importu. Kopējais preču un pakalpojumu imports salīdzināmajās cenās 2020. gadā bija par 3,3% mazāks nekā iepriekšējā gadā. Ņemot vērā, ka importa kritums bija straujāks par eksporta samazinājumu, neto eksporta devums reālā IKP pieaugumā 2020. gadā bija pozitīvs, proti, 0,5 procentpunkti.

2021. gada pirmajā ceturksnī kopējais imports bija pērnā gada līmenī. Savukārt šā gada otrajā ceturksnī salīdzinājumā ar pērnā gada otro ceturksni bija fiksēts ļoti straujš gan preču, gan pakalpojumu importa pieaugums, attiecīgi par 31,6% un 36,5%. Tādējādi 2021. gada pirmajā pusgadā kopējais imports salīdzināmajās cenās bija par 15,0% augstāks. Zīmīgi, ka

importa pieaugums bija divas reizes straujāks nekā eksporta pieaugums, un, atšķirībā no eksporta kāpuma, straujš importa pieaugums bija fiksēts gan precēm, gan pakalpojumiem. Straujš importa pieaugums gan šā gada otrajā ceturksnī, gan arī jūlija mēnesī liecina par Latvijas ekonomikas atkopšanos. Palielinoties iekšējam patēriņam un aktivizējoties būvniecībai, pieprasījums pēc importa patēriņa un kapitāla precēm arī pieaug. Kopumā kapitālpreču imports gada pirmajā pusē palielinājās par 33,0%, bet starppatēriņa preču imports – par 25,1%.

Mēnešu dati rāda, ka preču imports 2021. gadā ir palielinājies visās preču grupās. Šī gada pirmajos septiņos mēnešos preču importa vērtība palielinājās par 25,7%. Būtiskāko devumu preču importa pieaugumā nodrošināja mehānisko ierīču un elektroiekārtu, satiksmes līdzekļu, metālu un to izstrādājumu, kā arī minerālproduktu imports (1.4. tabula).

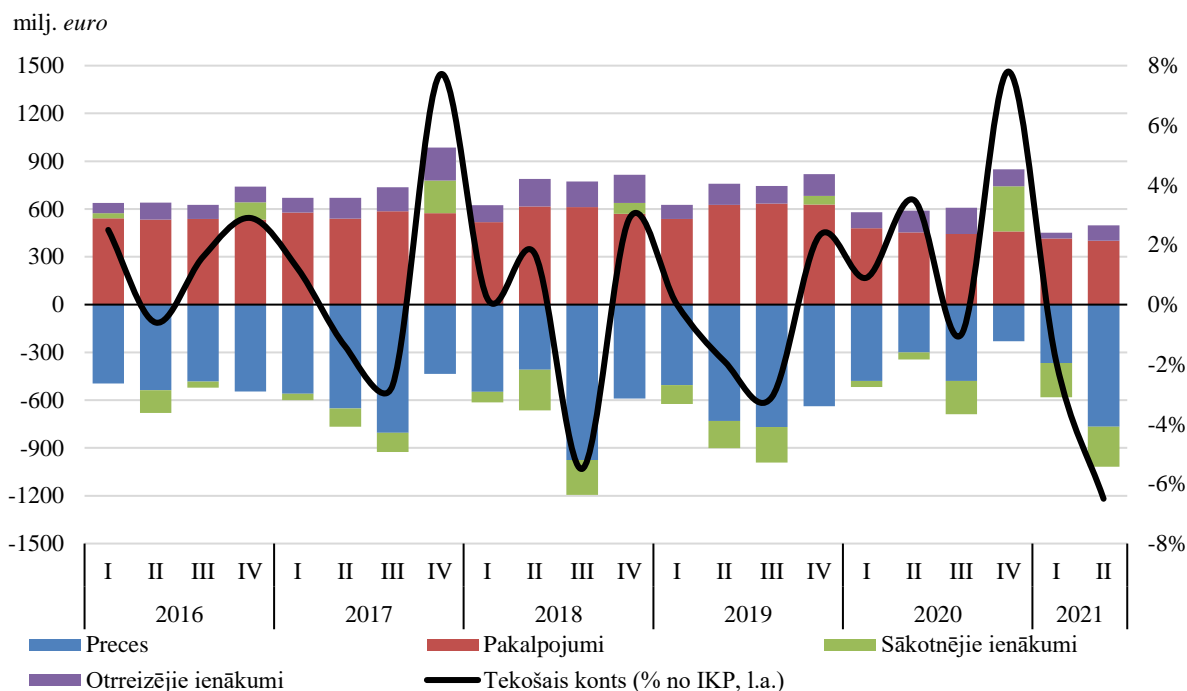
1.4. tabula Preču importa vērtība 2020. gada un 2021. gada pirmajos septiņos mēnešos (izmaiņas un preču grupu īpatsvars 2021. gada septiņos mēnešos)

Preču grupa	I-VII 2020 milj. euro	I-VII 2021 milj. euro	Izmaiņas, milj. euro	Izmaiņas	Preču grupu īpatsvars
Mehānismi un ierīces, t.sk. elektroierīces	1840	2169	328	18%	21%
Lauksaimniecības preces un pārtika	1534	1568	34	2%	15%
Ķīmiskās rūpniecības ražojumi	956	1143	187	20%	11%
Satiksmes līdzekļi	647	1057	409	63%	10%
Metāli un to izstrādājumi	704	1027	323	46%	10%
Minerālprodukti	554	903	350	63%	9%
Pārējās preces	597	715	119	20%	7%
Plastmasas, kaučuks un to izstrādājumi	499	601	103	21%	6%
Koks un koka izstrādājumi	314	534	221	70%	5%
Tekstilmateriāli un tekstilizstrādājumi	326	351	25	8%	3%
Papīrs, kartons un poligrāfijas izstrādājumi	174	192	18	10%	2%
Būvniecības izstrādājumi	146	160	14	9%	2%
Pavisam	8291	10421	2130	26%	100%

Pakalpojumu importa vērtība 2021. gada pirmajos septiņos mēnešos palielinājās par 13,8%, ko veicināja transporta pakalpojumu, kā arī pārējo pakalpojumu imports. Transporta pakalpojumu imports pieauga visos transporta veidos, izņemot gaisa transportu. Tikmēr informācijas un datorpakalpojumu imports pieauga par 19,5%. Vienlaicīgi Latvijas iedzīvotāju izdevumi ārvalstīs samazinājās par 54,6% salīdzinājumā ar pērnā gada pirmajiem septiņiem mēnešiem.

Ārējās tirdzniecības apgrozījuma straujais pieaugums būtiski ietekmēja Latvijas maksājumu bilances tekošo kontu (1.39. attēls). 2021. gada pirmajā pusgadā tekošajā kontā bija 652 milj. euro deficīts pretstatā 306 milj. euro pārpalikumam pērnā gada attiecīgajā periodā. Pasliktinājās visas tekošā konta apakškontu bilances, tomēr noteicošā loma bija tieši ārējās tirdzniecības kontiem. Preču importam palielinoties straujāk par preču eksportu, preču konta deficīts ir palielinājies par 355 milj. euro līdz 1134 milj. euro. Līdzīgi bija arī pakalpojumu kontā – pakalpojumu imports pieauga straujāk par eksportu, tāpēc pakalpojumu konta pārpalikums ir samazinājies par 116 milj. euro līdz 817 milj. euro. Tādējādi pakalpojumu konta pārpalikums tikai daļēji nosedz preču konta deficītu.

1.39. attēls Latvijas maksājumu bilances tekošā konta komponentes (milj. euro) un tekošais kants procentos no IKP (labā ass)

Sākotnējo ienākuma konta deficīts ir palielinājies par 383 milj. euro līdz 466 milj. euro, ko galvenokārt ietekmēja lielāks izmaksāto dividendžu apjoms ārvalstu investoriem. Savukārt otrreizējo ienākumu konta pārpalikums ir samazinājies par 103 milj. euro līdz 132 milj. euro, ko negatīvi ietekmēja augstākas Latvijas iemaksas ES budžetā, kā arī mājsaimniecību un uzņēmumu augstāks kapitāla pārvedumu apjoms uz ārvalstīm.

Tekošā konta deficīts attiecībā pret iekšzemes kopproduktu šā gada pirmajā pusgadā ir palielinājies līdz 4,4%. Sagaidāms, ka tekošā konta deficīts vidējā termiņā mazināsies, ko noteiks pakalpojumu eksporta izaugsme un straujāka ES finanšu instrumentu ieplūde.

1.2.7. Investīcijas

Neskatoties uz ekonomiskās aktivitātes kritumu 2020. gadā, investīciju apjoms Latvijā ir nedaudz palielinājies. Bruto pamatkapitāla veidošana pērn bija 6281 milj. euro apmērā, kas salīdzināmajās cenās bija par 0,2% vairāk nekā 2019. gadā. Tādējādi Covid-19 krīzes negatīvā ietekme uz investīciju aktivitāti bija būtiski mazāka nekā uz privāto patēriņu vai ārējo tirdzniecību.

Investīciju apjoms Latvijā 2020. gadā bija noturīgs arī uz ES kopējā fona. ES investīcijas pērn samazinājās vidēji par 6,5%, un tikai četrām ES dalībvalstīm, proti, Dānijai, Igaunijai, Rumānijai, kā arī Latvijai investīciju apjoms bija augošs. Pandēmijas laikā investīciju vide visās ES dalībvalstīs ir būtiski pasliktinājusies, jo uzņēmēju vēlme veikt jaunas investīcijas un attīstīt jaunus projektus bija zema saistībā ar nenoteiktību par ieviesto ierobežojumu ilgumu, praktiski apturot atsevišķu nozaru, kā piemēram, izmitināšanas, ēdināšanas, pasažieru pārvadājumu darbību. Šādos apstākļos palielinājās valdības loma investīciju veikšanā tautsaimniecībā. Vispārējās valdības investīciju apjoms ES 2020. gadā palielinājās vidēji par 4,0%. Savukārt Latvijā vispārējās valdības investīcijas pieauga par 8,3%, palielinot to īpatsvaru kopējās investīcijās no 22,6% 2019. gadā līdz 24,1% 2020. gadā. Savukārt kopējais investīciju īpatsvars iekšzemes kopproduktā 2020. gadā ir palielinājies par 1 procentpunktu līdz 23,7%.

Investīciju apjoma izmaiņas 2020. gadā Latvijā pa ceturkšņiem ir atšķirīgas. Pērnā gada pirmajā ceturksnī, kad pandēmija vēl nebija skārusi Latviju, investīcijas salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu palielinājās par 4,6%, bet jau 2020. gada otrajā ceturksnī – pandēmijas sākumā, kad, pastāvot lielai nenoteiktībai, būtiski pasliktinājās uzņēmumu noskaņojums, tika fiksēts investīciju kritums par 4,8%. Situācijai stabilizējoties un mēreni palielinoties ekonomiskajai aktivitātei, trešajā ceturksnī investīcijas samazinājās vien par 0,9%, bet jau ceturtajā ceturksnī atsākās investīciju kāpums, un bruto pamatkapitāla veidošanas apjoms bija par 2,6% lielāks nekā 2019. gada ceturtajā ceturksnī.

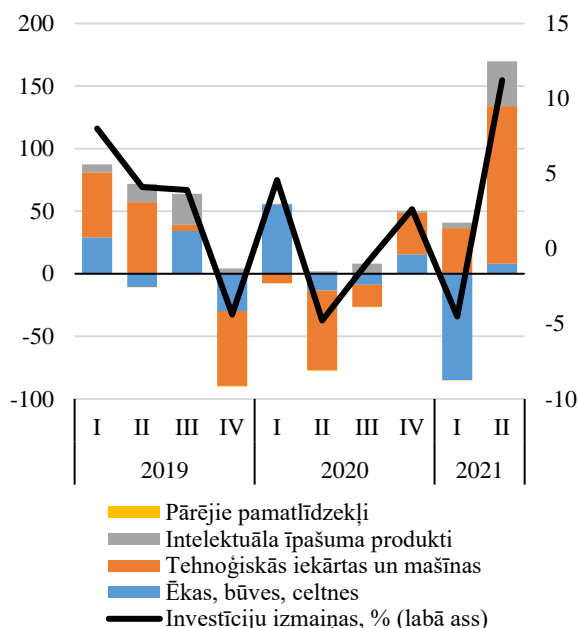
2021. gada pirmajā ceturksnī investīciju apjoms saruka par 4,5%, ko noteica investīciju kritums ēkā un būvēs. Savukārt šā gada otrajā ceturksnī kopējās investīcijas gada izteiksmē palielinājās par 11,2%, ko lielā mērā veicināja augstākas investīcijas iekārtās un mašīnās, kā arī intelektuālajā īpašumā. Kopumā 2021. gada pirmajā pusē investīcijas veidoja 2733 milj. *euro* jeb par 4,0% vairāk nekā pērnā gada attiecīgajā periodā.

Investīcijām iekārtās un mašīnās bija noteicošā lomā kopējo investīciju pieaugumā šā gada pirmajā pusgadā. Šo investīciju apjoms palielinājās par 16,4% un veidoja 42,3% no kopējām investīcijām. Samērā straujais pieaugums ir atspoguļojies arī importa datos, jo kapitālpreču importa vērtība, kas atspoguļo ieguldījumus iekārtās un mašīnās, attiecīgajā laika periodā arī strauji palielinājās, pieaugot par 33,0% faktiskajās cenās. Jāatzīmē, ka pirms pandēmijas investīciju apjoms šajos pamatlīdzekļos bija augošs, tomēr nepietiekošs, lai spētu būtiski veicināt un nodrošināt produktivitātes pieaugumu un inovāciju ieviešanu. Tādējādi pozitīvi ir vērtējams fakts, ka tieši ieguldījumiem iekārtās un mašīnās bija galvenā loma investīciju kāpumā.

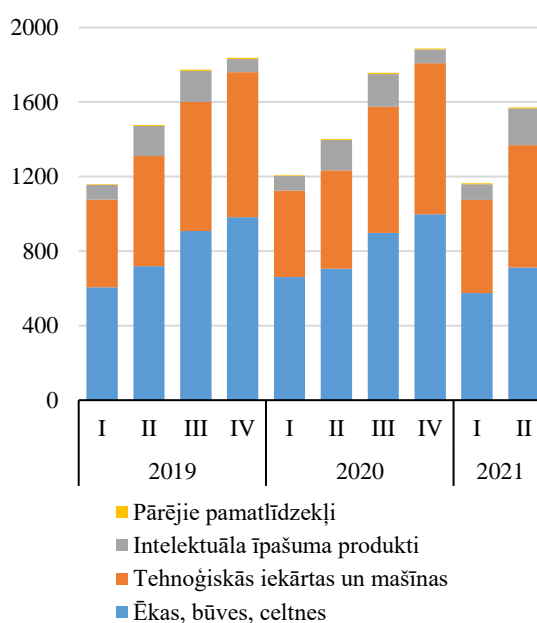
Vienlaicīgi aktuālākie apstrādes rūpniecības nozarē strādājošo uzņēmēju aptaujas dati par investīcijas ietekmējošiem faktoriem rāda, ka 56% no plānotajām investīcijām 2021. gadā būs vērstas uz veco iekārtu aizvietošanu un ražošanas procesu optimizāciju, un tikai 30% uz ražošanas paplašināšanu. Visticamāk, ka pandēmijas dēļ uzņēmumi joprojām ir piesardzīgi attiecībā uz jaunu projektu īstenošanu, tāpēc ražošanas paplašināšanai atvēl mazāk nekā trešo daļu no plānotajām investīcijām.

Neskatoties uz to, ka investīcijas biroju, mājokļu, noliktavu un citu ēku būvniecībā, kā arī jau esošo ēku un būvju renovācijā 2021. gada pirmajā pusgadā samazinājās par 5,6%, tās joprojām saglabājas kā galvenais investīciju veids. Šā gada pirmajā pusē investīcijas ēkā un būvēs veidoja 1288 milj. *euro* jeb 47,1% no kopējām investīcijām. Investīciju kritumu noteica mazāka aktivitāte būvniecības nozarē. Būvniecības produkcijas apjoms salīdzināmās cenās šā gada pirmajā pusē samazinājās par 4,7% salīdzinājumā ar iepriekšējā gada attiecīgo periodu. Ceturkšņu dati liecina, ka būvniecības produkcijas apjoms pirmajā ceturksnī ir samazinājies par 12,3%, ko galvenokārt ietekmēja būvniecības darbiem nelabvēlīgie laika apstākļi. Savukārt šā gada otrajā ceturksnī būvniecības produkcijas apjoms palielinājās par 1,0% salīdzinājumā ar pērnā gada attiecīgo periodu. Investīciju izmaiņas pa darbības veidiem un to apjoms ir atspoguļots attiecīgi 1.40 un 1.41. attēlā.

1.40. attēls Bruto kapitālieguldījumu izmaiņas pa darbības veidiem (milj. euro, salīdzināmajās cenās)

1.41. attēls Bruto kapitālieguldījumi pa darbības veidiem (milj. euro, salīdzināmajās cenās)

Balstoties uz uzņēmumu aptaujas datiem, darbu apjoms būvniecības nozarē šā gada trešajā ceturksnī pieaugs, atgriežoties pirmspandēmijas līmenī. Tādējādi augošā konfidence būvniecības nozarē un dati par pasūtījumu apjomu liecina, ka investīciju kritums ēkās un būvēs 2021. gada sākumā bija īslaicīgs. Tomēr pastāv vairāki būtiski faktori, kas varētu kavēt jauno būvobjektu realizēšanu, līdz ar to arī investīciju apjomu.

Pirmkārt, pandēmijas dēļ tādās nozarēs kā izmitināšana, ēdināšana, izklaide un kultūra, kā arī transports būtiski ir samazinājies apgrozījums un pasliktinājušies peļņas rādītāji. Visticamāk šīs nozares atteiksies no jauniem kredītiem un investīcijām vidējā termiņā. Savukārt darba organizācijas ieradumu maiņa un masveidīga attālinātā darba prakses ieviešana varētu mazināt pieprasījumu pēc birojiem, kas negatīvi ietekmēs investīciju aktivitāti.

Otrkārt, izejvielu cenu pieaugums, tajā skaitā koksnes un metāla cenu kāpums, kā arī ierobežots darbaspēks šajā nozarē, kas stimulē algu kāpumu, rada spiedienu uz būvniecības izmaksām. Šā gada pirmajā ceturksnī būvniecības izmaksas pieauga par 1,3%, bet otrajā ceturksnī par 4,7%, kas kopumā atbilst pirmspandēmijas izmaksu kāpumam. Tomēr turpmākajos ceturkšņos būvniecības izmaksu pieaugums var pātrināties.

Covid-19 krīzes pārvarēšanā būtiska loma ir valdības īstenotajiem ekonomikas atbalsta un izaugsmes veicināšanas pasākumiem. Salīdzinājumā ar iepriekšējo ekonomikas krīzi šobrīd Latvijas finanšu stāvoklis ir labāks un pieejamie finanšu resursi ir ievērojami plašāki. Valsts atbalsts uzņēmumiem, izmaksājot dīkstāves pabalstus un piešķirot grantus apgrozāmo līdzekļu plūsmas nodrošināšanai, palīdz mazināt Covid-19 krīzes negatīvo ietekmi uz uzņēmumu darbību. Savukārt vidējā termiņā Latvijai būs pieejamas ES struktūrfondu investīcijas, Atveseļošanas un noturības mehānisma līdzekļi, kā arī investīcijas *RailBaltica* projekta realizācijai. Būtiska loma Covid-19 krīzes seku pārvarēšanā būs jaunajam ES fondu investīciju plānošanas periodam 2021. – 2027. gadam. Tomēr ir svarīgi, lai struktūrfondu investīciju plūsma pa gadiem būtu vienmērīga, lai neradītu pārkašānu būvniecības nozarē.

1.3. Makroekonomisko nelīdzsvarotību uzraudzība ES

Viens no ES pamatmērķiem ir dalībvalstu ilgtspējīgas ekonomiskās izaugsmes veicināšana. Lai nodrošinātu savlaicīgu makroekonomisko risku identificēšanu un pārvaldi 2011. gada 16. novembrī Eiropas Parlaments un Eiropas Padome pieņēma divas regulas – par to, kā novērst un koriģēt makroekonomisko nelīdzsvarotību (regula Nr.1176/2011), un regulu par izpildes pasākumiem pārmērīgas makroekonomiskās nelīdzsvarotības koriģēšanai eirozonā (Nr.1174/2011).²

Procedūras izstrādes mērķis bija ne tikai stiprināt Stabilitātes un izaugsmes pakta funkcionēšanu, bet papildu budžeta uzraudzībai paplašināt fiskālo un makroekonomisko nelīdzsvarotību uzraudzību un īstenot to efektīvu vadību ES dalībvalstīs. Regulu ietvaros tika atrunāta makroekonomikas uzraudzības un nesabalansētību identificēšanas kārtība, kā arī iespējamo finanšu sankciju kārtība, kas varētu tikt piemērota dalībvalstīm, kurās makroekonomiskā disciplīna netiek ievērota.

Finanšu sankcijas paredz noteiktu ikgadēju soda naudu vai procentus nesošu depozītu, kas ir 0,1% no attiecīgās dalībvalsts iepriekšējā gada IKP. Neraugoties uz to, ka makroekonomiskās nesabalansētības procedūras ietvaros ir atrunātas iespējamās finanšu sankcijas, praksē nevienai no dalībvalstīm tās līdz šim netika piemērotas.

1.3.1. Makroekonomikas nesabalansētību identificēšanas un pārvaldes posmi

Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojums tiek publicēts tekošā gada beigās, kas ir arī sākums jaunam makroekonomiskās nesabalansētības uzraudzības ciklam. Tādējādi šobrīd, sagatavojot 2022. gada budžeta paskaidrojumus, tiek izmantots “Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojums 2021” (*Alert Mechanism Report 2021*), kurš tika publicēts 2020. gada 18. novembrī. Ziņojumu izstrādē tiek lietoti statistikas dati ar gandrīz divu gadu nobīdi, attiecīgi 2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojums balstās uz 2019. gada statistikas datiem. Lai gan nākamais “Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojums 2022” (*Alert Mechanism Report 2022*) tiks publicēts tikai šā gada nogalē, jau šobrīd ir zināmi gandrīz visi pamata rādītāji par Latviju (1.6. tabula).

Ziņojuma pamatā ir divas rādītāju grupas – 14 pamata rādītāji un 28 papildinoši rādītāji. Pamata rādītājiem ir definēti mērķlīmeņi jeb pieļaujamās robežvērtības, kuru pārsniegšana var iniciēt Padziļinātās izpētes ziņojuma (IDR) izstrādi par attiecīgo dalībvalsti. Lēmums par attiecīgās valsts ekonomikas padziļinātās izpētes procedūras uzsākšanu var tikt pieņemts pamatojoties uz izvērstu, fundamentālu ekonomiskās situācijas un saistīto risku analīzi, kā arī ņemot vērā rādītāju sagaidāmo dinamiku. Automātiska padziļinātās izpētes procedūras uzsākšana, pamatojoties vienīgi uz tehnisku dažu rādītāju noteikto robežvērtību pārsniegšanu, netiek praktizēta. Pamata rādītāju tabula (*scoreboard*) ietver šādus rādītājus:

1. Tekošā konta bilance, % no IKP, 3 gadu vidējais rādītājs;
2. Neto starptautisko investīciju pozīcija, % no IKP;
3. Reālais efektīvais valūtas kurss (HICP deflators), 3 gadu % izmaiņas;
4. Eksporta tirgus daļa, % no pasaules eksporta, 5 gadu % izmaiņas;

² <http://eur-lex.europa.eu>: Jaunās regulas veido arī par Eiropas Semestra pamatu. Eiropas Semestris ir ES ekonomikas un budžeta politikas saskaņošanas ikgadējais cikls, kura ietvaros ES dalībvalstis saņem Eiropas komisijas ieteikumus - ieteikumi tiek sniegti Stabilitātes un izaugsmes pakta un makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanas procedūras kontekstā.

5. Nominālo vienības darbaspēka izmaksu indekss,³ 3 gadu % izmaiņas, (2010=100);
6. Mājokļu cenu indekss (2010=100), gada % izmaiņas;
7. Privātā sektora konsolidētā kredītplūsma, % no IKP;
8. Privātā sektora konsolidētais parāds, % no IKP;
9. Vispārējās valdības sektora parāds, % no IKP;
10. Bezdarba līmenis, 3 gadu vidējais;
11. Finanšu sektora nekonsolidētās saistības, 1 gada % izmaiņas;
12. Iedzīvotāju ekonomiskās aktivitātes līmenis – 3 gadu izmaiņas procentu punktos no visiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15 līdz 64 gadiem;
13. Ilgtermiņa bezdarba līmenis – 3 gadu izmaiņas procentu punktos no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15 līdz 74 gadiem;
14. Jauniešu bezdarba līmenis – 3 gadu izmaiņas procentu punktos no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15 līdz 24 gadiem.

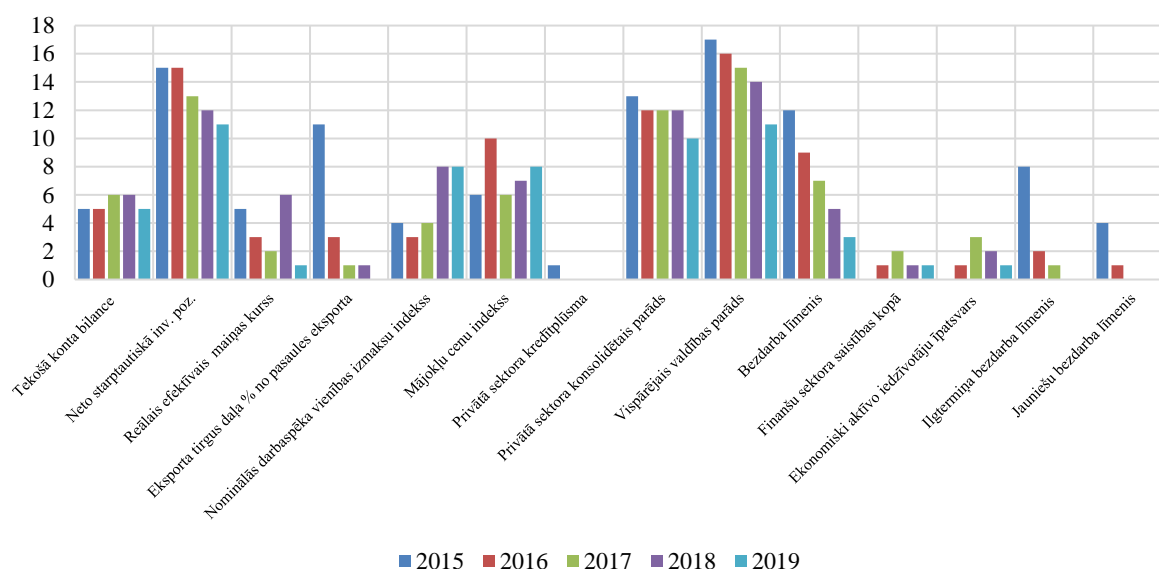
Līdzīgi kā pamata rādītāju tehniskā neievērošana, arī jaunieviesto sociālo rādītāju robežvērtību tehniska neievērošana nevar kalpot par makroekonomiskās nesabalansētības fakta atzīšanu kādā no dalībvalstīm – šāds lēmums vienmēr tiek balstīts uz padziļinātu, vispārēju situācijas analīzi, ņemot vērā rādītāju dinamiku un attīstības perspektīvas.

1.3.2. Pārmērīga makroekonomiskā nesabalansētība un padziļinātās izpētes ziņojumu izstrāde

2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojumā 12 dalībvalstīm konstatētas nesabalansētības, t.sk. 3 dalībvalstīm pārmērīgas nesabalansētības. Tādējādi pandēmijas gadā par vienu valsti (Bulgāriju) ir samazinājies kopējais padziļināti analizējamo valstu skaits. Pārējo valstu sastāvs ar konstatētajām nesabalansētībām un pārmērīgajām nesabalansētībām nav mainījies.

Latvijā tāpat kā līdz šim makroekonomiskās nesabalansētības nav konstatētas un nav ierosināts sākt padziļināto izpēti.

1.42. attēls Valstu skaits, kurās pārsniegts Agrās brīdināšanas mehānisma rādītāju noteikto robežsliksni (pa rādītājiem)

³ Nominālās vienības darbaspēka izmaksas (*Nominal Unit Labour Costs*) mēra vidējās darbaspēka izmaksas uz vienu saražoto produkcijas vienību.

Saskaņā ar 2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojumu padziļinātā izpētes procedūra ir uzsākta 12 valstīm – Horvātijai, Francijai, Vācijai, Īrijai, Nīderlandei, Portugālei, Rumānijai, Spānijai un Zviedrijai, kā arī Kiprai, Grieķijai un Itālijai, kurās ir konstatētas pārmērīgas nesabalansētības (1.5. tabula).

1.5. tabula 2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma ziņojuma rezultāts⁴

1.	Nesabalansētības netika konstatētas un netiek iniciēta Padziļinātā izpētes ziņojuma izstrāde	Austrija, Beļģija, Igaunija, Ungārija, Čehija, Dānija, Latvija , Lietuva, Luksemburga, Malta, Slovākija, Polija, Slovēnija, Somija
2.	Pastāv makroekonomiskās nesabalansētības	Horvātija, Francija, Vācija, Īrija, Nīderlande, Portugāle, Rumānija, Spānija un Zviedrija
3.	Pastāv pārmērīgas makroekonomiskās nesabalansētības	Kipra, Grieķija un Itālija
4.	Kopā, no 27 ES dalībvalstīm Padziļinātās izpētes ziņojumi izstrādāti	12 dalībvalstīs

Kopumā ziņojumā norādīts, ka Covid-19 krīze ir pastiprinājusi vairākas esošās makroekonomiskās nelīdzsvarotības un var rasties jauni riski, jo īpaši pieaugot valdības un privātā sektora parāda attiecībai pret IKP.

Raugoties nākotnē, turpmāko privātā sektora parāda samazinājumu varētu kavēt vāja ekonomikas attīstība, iespējamie bankroti un vājš darba tirgus. Šāds privāto parādu samazinājumu scenārijs ietekmētu banku bilances un vēl vairāk pasliktinātu to rentabilitāti. Tajā pašā laikā pārmērīgi straujš darbaspēka izmaksu kāpums un mājokļu cenu pieaugums, kas raksturoja neseno pagātņi, izzudīs, taču var rasties arī bažas, ka korekcija pārvēršas par pārmērīgām lejupvērstām korekcijām, jo īpaši attiecībā uz mājokļu cenām dalībvalstīs ar jau tagad augstu mājāsaimniecību parāda līmeni. Tādējādi Covid-19 šoks, kas ir pastiprinājis pašreizējo nelīdzsvarotību eirozonā, nosaka nepieciešamību pēc iespējas labāk izmantot ES atbalsta mehānismus.

1.3.3. Latvijas ekonomiskās situācijas novērtējums 2021. gada Brīdināšanas mehānisma ziņojumā un iespējamās tendences 2022. gada ziņojumā

Sagatavojot 2021. gada Agrās brīdināšanas mehānisma (jeb *Alert Mechanism Report – AMR*) ziņojumu ir izmantoti 2019. gada dati, kad pandēmijas ietekme vēl nebija izteikta. Neskatoties uz to, ziņojumā ir analizēta iespējamā Covid-19 pandēmijas negatīvā ietekme uz nesabalansētības rādītājiem 2020. gadā, kas Latvijas gadījumā nav pasliktinājis rezultātu.

Ja 2020. gada ziņojumā trīs Latvijas rādītāji pārsniedza kritisko robežvērtību, tad 2021. gada ziņojumā vairs tikai divi – neto starptautiskā investīciju pozīcija un nominālo vienības darbaspēka izmaksu indekss (iepriekšējā ziņojumā bija pārsniegta arī mājokļu cenu indeksa robežvērtība). Līdz ar to var secināt, ka Latvijā ir turpinājusies pastāvošo nesabalansētību mazināšanās un Latvijā nav konstatēta makroekonomiskā nelīdzsvarotība.

Tāpat kā visos iepriekšējos gados kopš Agrās brīdināšanas mehānisma ieviešanas, arī šajā ziņojumā Latvijā makroekonomiskās nesabalansētības nav konstatētas un par Latviju nav tikusi veikta padziļinātā izpēte. Atjaunotajā ziņojumā norādīts, ka rezultātu apkopojumā, kurā iekļauti rādītāji līdz 2019. gadam, neto starptautisko ieguldījumu pozīcija (NIIP) un vienības darbaspēka izmaksu pieauguma rādītāji pārsniedz indikatīvo robežsliekšni. Tāpat attiecībā uz Latviju ziņojumā norādīts, ka vienības darbaspēka izmaksas 2019. gadā turpināja augt

⁴ <http://ec.europa.eu/>; Alert Mechanism Report 2021

salīdzinoši spēcīgi, ko veicināja ievērojams algu pieaugums. Tika prognozēts, ka algu pieaugums 2020. gadā samazināsies, ņemot vērā Covid-19 krīzes ietekmi, taču Eurostat dati rāda, ka arī 2020. gadā vienības darbaspēka izmaksas ir augušas pat straujāk kā 2019. gadā, triju gadu pieaugumam sasniedzot 19,9% pretstatā 17% 2019. gadā. Tādējādi šis rādītājs noteikto robežvērtību 9% pārsniegs arī nākamā gada ziņojumā. Vienlaikus reālais efektīvais valūtas kurss pēc iepriekšējā gada spēcīgā pieauguma saglabājās nemainīgs. Eksporta tirgus daļas samazinājās pirmo reizi četru gadu laikā.

Valsts parāds 2019. gadā turpināja samazināties līdz aptuveni 37% no IKP, bet 2020. gadā, veicot pasākumus pandēmijas un ekonomikas krituma novēršanai, tas palielinājies līdz 43,5% no IKP. Latvija iekļuva Covid-19 krīzē bez konstatētas makroekonomiskās nelīdzsvarotības, lai gan ar darbaspēka piedāvājumu un izmaksu konkurētspēju saistītā dinamika ietvēra dažus ierobežotus riskus. Līdz ar Covid-19 krīzi darba tirgus un algu spiedienam uz laiku būtu jāsamazinās. Kopumā EK neuzskata par nepieciešamu šajā posmā veikt turpmāku padziļinātu analīzi saistībā ar Makroekonomisko nelīdzsvarotības procedūru.

1.6. tabula Agrās brīdināšanas mehānisma rādītāju dinamika Latvijā kopš nelīdzsvarotības uzraudzības sākuma ^{5,6}

	Robežvērtība	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	
Tekošā konta bilance % no IKP	3 gadu vidējais	-4%	-0,9	2	-1,8	-3,3	-2,7	-1,7	-0,2	0,7	0,9	0,1	0,7
Neto starptautiskā investīciju pozīcija	% no IKP	35%	-83,0	-75,6	-68	-67,3	-65,5	-61,7	-55,8	-53,1	-46,5	-41,7	-36,6
Reālais efektīvais valūtas maiņas kurss – 42 tirdzniecības partneri	3 gadu % izmaiņas	±5%	6,7	-2,4	-8,6	-1,7	0,4	2,5	4,8	1,7	5,1	3,8	5,9
Eksporta tirgus daļa % no pasaules eksporta	5 gadu % izmaiņas	-6%	21,65	27,36	8,22	5,64	11,5	13,04	9,14	7,39	8,34	3,33	17,76
Nominālās darbaspēka vienības izmaksu indekss (2010=100)	3 gadu % izmaiņas	9%	-2,0	-20,8	-6,8	7,7	17	17,3	16,2	14,2	14,7	17	19,9
Mājokļu cenu indekss (2015=100)	1 gada % izmaiņas	6%	-8,7	4,1	-0,2	6,8	4,6	-2,8	7,2	5,6	6,4	5,8	2,6
Privātā sektora kredītplūsma - konsolidēta	% no IKP	14%	-9,1	-2,2	-2,4	-0,6	-4,6	-0,8	2,5	2,7	-0,2	1,5	(:)
Privātā sektora konsolidētais parāds	% no IKP	133%	134	110,9	95,8	90	82,3	78,4	78,4	75,7	69,8	67,2	(:)
Vispārējās valdības parāds	% no IKP	60%	48,1	43,7	42,2	40	41,6	37,1	40,4	39	37,1	37	43,5
Bezdarba līmenis	3 gadu vidējais	10%	14,9	17,7	16,9	14,4	12,6	10,9	10,1	9,4	8,6	7,5	7,3
Finanšu sektora saistības kopā - nekonsolidētas	1 gada % izmaiņas	16,50%	0,5	-4,3	5,4	5,7	10,9	13,3	4,7	6,2	-3,5	4,6	(:)

⁵ 2021. gada ziņojumā par Latviju tiek izmantoti 2019. gada statistikas dati

⁶ pēdējā ailē ir norādīts provizorisks novērtējums par 2020. gadu no Eurostat datiem, kas tiks izmantots par pamatu 2022. gada AMR ziņojuma sagatavošanā, kas tiks publicēts 2021. gada nogalē

	Robežvērtība		2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ekonomiski aktīvo iedzīvotāju īpatsvars % no visiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15-64 gadiem	3 gadu izmaiņas procentu punktos	-0,2pp	0,4	-1,4	0,9	1	1,8	1,3	2,3	2,4	2	1	1,2
Ilgtermiņa bezdarba līmenis % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15-74 gadiem	3 gadu izmaiņas procentu punktos	0,5pp	7,2	6,9	3,3	-3,1	-4,2	-3,3	-1,7	-1,3	-1,4	-1,6	-1,1
Jauniešu bezdarba līmenis % no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem vecuma grupā no 15-24 gadiem	3 gadu izmaiņas procentu punktos	2pp	25,6	17,4	-4,8	-13	-11,4	-12,2	-5,9	-2,6	-4,1	-4,9	-2,1

1.4. Makroekonomiskās attīstības scenārijs

Vidēja termiņa makroekonomiskās attīstības scenārijs 2021. – 2024. gadam izstrādāts 2021. gada jūnijā, balstoties uz 2021. gada pirmā ceturkšņa IKP datiem, kā arī līdz šā gada jūnijam pieejamo īstermiņa makroekonomisko informāciju un valdības apstiprinātajiem atbalsta pasākumiem Covid-19 izraisītās krīzes seku mazināšanai tautsaimniecībā. Izstrādājot vidēja termiņa makroekonomiskās attīstības scenāriju, FM ir konsultējies ar SVF un EK ekspertiem. Makroekonomisko rādītāju prognozes ir saskaņotas ar Latvijas Banku un Ekonomikas ministriju, kā arī tās 2021. gada 14. jūnijā ir apstiprinājusi Fiskālās disciplīnas padome.

Atbilstoši scenārijam Latvijas IKP pieaugums 2021. gadā sasniegs 3,7% un 2022. gadā – 5,0%, kas ir attiecīgi par 0,7 procentpunktiem un 0,5 procentpunktiem straujāk nekā prognozēts šā gada februārī, sagatavojot Latvijas Stabilitātes programmu 2021. – 2024. gadam. Savukārt 2023. un 2024. gadā IKP palielināsies attiecīgi par 3,5% un 3,4%, kas attiecīgi ir par 0,3 un 0,7 procentpunktiem vairāk nekā februāra prognozēs. Makroekonomisko prognožu uzlabošanās pamatā ir labāka ekonomikas reakcija uz pandēmijas izaicinājumiem.

Makroekonomiskās attīstības scenārijs balstās uz pieņēmumu, ka ekonomikas izaugsmi 2021. un 2022. gadā noteiks Covid-19 uzliesmojuma ierobežošana gan Latvijā, gan veiksmīga krīzes pārvarēšana pasaulē un galvenajās Latvijas ārējās tirdzniecības partnervalstīs, veicinot iekšējo un ārējo pieprasījumu. Līdzīgs pieņēmums ir pamatā arī visu starptautisko institūciju makroekonomikas prognozēm, balstoties uz Covid-19 izplatības dinamikas pēdējiem datiem prognožu veikšanas brīdī.

Atbilstoši scenārijam līdz šā gada rudenim būtu sasniegts pietiekams vakcinācijas līmenis, lai izvairītos no Covid-19 trešā viļņa, un tāpēc nav nepieciešams atjaunot ierobežojumus slimības izplatības mazināšanai. Papildu tam, ekonomiku stiprinās šogad paredzētie valsts atbalsta pasākumi un pieaugošais ES finanšu līdzekļu apjoms, t.sk. no Atveseļošanās un noturības fonda. Tomēr šie atbalsta pasākumi nespēs pilnībā atjaunot krīzes smagāk skartās nozares – transportā, izmitināšanā un ēdināšanā, mākslas, izklaides un atpūtas nozarē, profesionālo pakalpojumu nozarē izklaides apjomi līdz 2021. gada beigām vēl joprojām būtiski atpaliks no 2019. gada līmeņa.

Latvijas ekonomikas izaugsmes galvenais virzītājspēks šogad būs privātā patēriņa pieaugums, kas pēc ierobežojumu atcelšanas un patērētāju noskaņojuma uzlabošanās šā gada otrajā ceturksnī ir strauji atjaunojies. Tāpēc 2021. gadā kopumā privātais patēriņš varētu palielināties par 6,3%. Ņemot vērā zemo bāzi, 2022. gadā privātā patēriņa pieaugums varētu sasniegt 10,4%, tomēr patēriņš būtu tikai par 5,5% lielāks nekā 2019. gadā. 2023. un 2024. gadā privātā patēriņa pieaugumi mazināsies līdz attiecīgi 4% un 3,5%. Papildu šogad iekšzemes patēriņu balstīs sabiedriskā patēriņa pieaugums par 3,5%, ko nosaka Covid-19 atbalsta pasākumi, savukārt nākamajos gados sabiedriskā patēriņa pieaugums vidēji būs 1,4% apmērā.

Investīciju (bruto pamatkapitāla veidošanas) apjoms šogad varētu palielināties par 4,1%, bet 2022. gadā sasniegt jau 8,5% kāpumu, kamēr vidējā termiņā pieaugums būs ap 4,5%. 2022. gada relatīvi lielāko pieaugumu nodrošinās ES fondu un Atvērto infrastruktūras un noturības mehānisma finansējama pieejamība, kā arī *RailBaltica* projekta realizācija.

Eksporta pieaugums 2021. un 2022. gadā varētu attiecīgi sasniegt attiecīgi 6,5% un 5,8%, bet turpmākajos gados samazināties līdz 4,1%. Atbilstoši EK prognozēm Latvijas ārējais pieprasījums būs spēcīgs. Turklāt šā gada otrajā pusē izzudīs pakalpojumu eksporta negatīvais devums, ko izraisīja Covid-19 ierobežojumi, kamēr preču eksportu šie ierobežojumi neskāra.

1.7. tabula Makroekonomisko prognožu kopsavilkums

	2020	2021	2022	2023	2024
	fakts	prognoze			
Iekšzemes kopprodukts (milj. <i>euro</i>)	29 334	31 364	34 022	36 115	38 033
pieaugums faktiskajās cenās (%)	-3,6	6,9	8,5	6,2	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	-3,6	3,7	5,0	3,5	3,4
IKP deflators (gads pret gadu, %)	0,1	3,1	3,3	2,6	1,9
PCI (gads pret gadu, %)	0,2	2,0	2,4	2,2	2,0
Tautsaimniecībā nodarbināto mēn. vid. bruto darba samaksa (<i>euro</i>)	1 143	1 234	1 309	1 380	1 454
pieaugums faktiskajās cenās (%)	6,2	8,0	6,0	5,5	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	6,0	5,9	3,5	3,2	3,2
Nodarbinātība (tūkst. iedzīvotāju atbilstoši darbaspēka apsekojumiem)	893	883	899	902	902
pieaugums (%)	-1,9	-1,1	1,8	0,3	0,0
Bezdarba līmenis (gada vidējais, % no ekon. aktīviem iedzīv.)	8,1	7,9	7,0	6,3	5,9

Gada vidējā inflācija 2021. gadā prognozēta 2,0% un 2022. gadā 2,4% līmenī. Salīdzinājumā ar februāra prognozēm inflācijas prognoze 2021. gadam ir palielināta par 0,6 procentpunktiem un 2022. gadam – par 0,4 procentpunktiem. Straujāku patēriņa cenu pieaugumu noteiks gan izejvielu preču cenu, tostarp naftas un pārtikas izejvielu cenu kāpums pasaulē, gan arī ekonomiskās izaugsmes paātrināšanās Latvijā un pakalpojumu cenu pieaugums. Savukārt turpmākajos divos gados inflācija samazināsies līdz 2% līmenim.

Līdz ar straujāku ekonomikas izaugsmi bezdarba līmenis Latvijā 2021. gadā pazemināsies līdz 7,9%, kas ir par 0,4 procentpunktiem mazāk nekā tika prognozēts šā gada februārī, jo valdības atbalsta programma mazinās nodarbinātības samazinājumu Covid-19 ietekmētajās nozarēs. 2022. gadā, turpinoties straujai ekonomikas attīstībai un samazinoties darbaspējas vecuma iedzīvotāju skaitam, bezdarba līmenis pazemināsies līdz 7,0%. Nodarbināto skaits nedaudz palielināsies 2022. gadā un tam līdz 2024. gadam stabilizējoties 900 tūkstošu līmenī, bezdarbs 2024. gadā jau noslīdētu līdz 5,9%.

Mēneša vidējās bruto darba samaksas pieaugums šogad prognozēts 8,0% apmērā, vidējai darba samaksai paaugstinoties līdz 1 234 *euro*. Nākamajā gadā algu pieaugums veidos 6,0% un vidējā termiņā pietuvosies produktivitātes pieaugumam tautsaimniecībā, kas ir ap 3,2%.

Makroekonomiskās attīstības scenārija riski

Izstrādājot makroekonomisko rādītāju prognozes, FM balstījās uz konservatīviem pieņēmumiem. Jāatzīmē, ka nenoteiktība ap Covid-19 izplatību saglabājas augsta un ekonomikas izaugsme var izrādīties gan straujāka, gan lēnāka, nekā paredz bāzes scenārija prognoze, tomēr prognožu riski pārsvarā ir lejupvērsti.

Būtiskākais negatīvais risks ir Covid-19 nākamais uzliesmojums Eiropā un Latvijā, ko varētu izraisīt jaunais Indijas jeb delta vīrusa paveids. Pieaugot mirstībai, tas var radīt nepieciešamību pēc jauniem, vēl spēcīgākiem ierobežojošajiem pasākumiem. Turklāt ekonomiskās stimulēšanas ietekmē kapacitātes trūkums būvniecības nozarē var izraisīt strauju cenu kāpumu, nenodrošinot investīciju gaidīto pozitīvo devumu ekonomikas izaugsmē. Lai arī neliels, tomēr pastāv risks, kas saistīts ar politisko nestabilitāti dažās kaimiņvalstīs, un var straujāk mazināt jau tā zemos kravu tranzīta apjomus.

Vienlaikus pastāv arī pozitīvie riski, kas var nodrošināt straujāku ekonomiskās izaugsmes atjaunošanos Latvijā, ja ekonomikas izaugsme pasaulē un Latvijas tirdzniecības partnervalstīs atjaunojas straujāk nekā prognozēts. Ekonomisko aktivitāti stimulēs ES fondu investīcijas 2021. – 2027. gada plānošanas periodā, it sevišķi Eiropas Atveseļošanas un noturības mehānisma īstenošana un *RailBaltica* projekta realizācija. Tāpat iespējams arī straujāks privātā patēriņa kāpums Latvijā, ko var nodrošināt mājsaimniecību uzkrājumu pieaugums pēdējos gados.

1.5. Jūtīguma analīze

Nemot vērā iespējamus pozitīvos un negatīvos riskus ekonomikas izaugsmei, FM ir izstrādājusi divus alternatīvus ekonomikas attīstības scenārijus laika posmam no 2021. līdz 2024. gadam, kad realizētos viens vai vairāki no iepriekš minētajiem riskiem. Šajos scenārijos ir modelēta šo risku realizēšanās ietekme uz dažādiem makroekonomiskajiem rādītājiem un budžeta ieņēmumiem.

1.5.1. Optimistiskais scenārijs

Optimistiskā scenārija galvenais pamats ir straujāka nekā pamata scenārijā, ekonomiskā izaugsme, pieņemot, ka līdz gada beigām nebūs vajadzības ieviest dažādos Covid-19 ierobežojumus, proti, pandēmijas gaita būs kontrolēta un neradīs papildu slogu nedz veselības sistēmai, nedz ekonomikai kopumā. Līdz ar to būtiski uzlabosies patērētāju un uzņēmēju noskaņojums, un to pieaugusi aktivitāte stimulēs iekšzemes patēriņu.

Šis scenārijs paredz, ka arī situācija tirdzniecības partnervalstīs būs labāka nekā prognozēts pavasarī, dodot papildu stimulu eksportam. Turklāt tādā gadījumā straujāk attīstīsies arī ar tūrisma saistītās nozares. Arī šā gada vasaras vidū novērotais izejvielu cenu pieaugums stimulēs piedāvājuma pieaugumu, cerot uz labāku peļņu; tas kopumā veicinās eksporta izaugsmi. Valdības patēriņa pieaugums 2021. gada otrajā ceturksnī būtiski pārspēja prognozi, izdevumu veselībai un pabalstu dēļ, kas atstās pozitīvu bāzes efektu uz šo gadu un nedaudz arī uz 2022. gadu. Savukārt 2023. un 2024. gadu ekonomikas attīstība atbilstu bāzes scenārija pieauguma tempiem.

Lai arī izaugsme bija gaidāma, tomēr 2021. gada 2. ceturksnī IKP negaidīti uzrādīja straujāku – 11% pieaugumu gada izteiksmē. Tam būs pozitīvs bāzes efekts uz izaugsmes statistiku, 2021. gadā nodrošinot, ka IKP pieaugums būtu 4,7% apmērā, kas ir par 1 procentpunktu vairāk nekā bāzes scenārijā, un par 0,2 procentpunktiem labāku 2022. gada izaugsmi, kas sasniegtu 5,2%, turpmākajos gados, atgriežoties pie potenciālā izaugsmes tempa.

Straujāka ekonomiskā aktivitāte atstās pozitīvu ietekmi uz darba algas pieaugumu un nodarbinātību. Paredzams, ka bezdarba līmenis varētu vēl samazināties līdz 7,7% (bāzes scenārijā 7,9%). Savukārt mēneša vidējās bruto darba samaksas pieaugums 2021. un 2022. gadā attiecīgi būtu par 1,0 un 0,1 procentpunktu straujāks nekā bāzes scenārijā, un pieaugot par attiecīgi 9% un 6,1%. Šo faktoru ietekmē pieaugtu privātais patēriņš, bet relatīvi lielāku pieaugumu tas uzrādītu 2022. gadā, kad pilnībā izzustu Covid-19 ierobežojumu psiholoģiskā ietekme. Tādējādi šajā gadā privātā patēriņa pieaugums varētu sasniegt 4%, kas ir 1,4 procentpunktu straujāks nekā bāzes scenārijā.

Sākot ar 2022. gadu, ļoti nozīmīgs būs ES finansēto investīciju ieplūdes pieaugums. Līdz ar to gaidāms, ka bruto pamatkapitāla veidošana varētu pieaugt par 10% jeb par 1,5 procentpunktiem vairāk nekā bāzes scenārijā. To nodrošinās Eiropas Atveseļošanās un noturības mehānisma un *RailBaltica* realizācijas paredzētais finansējums, kas kopā ar ES struktūrfondi nodrošinās ap 1,2 miljardu *euro* investīcijas, un aptuveni 1,5 un 1,6 miljardu *euro* investīcijas attiecīgi 2023. un 2024. gadā.

1.8. tabula Optimistiskais makroekonomisko rādītāju attīstības scenārijs

	2020	2021	2022	2023	2024
	fakts	prognoze			
Iekšzemes kopprodukts (milj. <i>euro</i>)	29 334	31 947	34 841	36 972	38 919
pieaugums faktiskajās cenās (%)	-3,6	8,9	9,1	6,1	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	-3,6	4,7	5,2	3,5	3,4
IKP deflators (gads pret gadu, %)	0,1	4,0	3,7	2,6	1,8
PCI (gads pret gadu, %)	0,2	2,2	2,5	2,2	2,0
Tautsaimniecībā nodarbināto mēn. vid. bruto darba samaksa (<i>euro</i>)	1 143	1 246	1 322	1 395	1 468
pieaugums faktiskajās cenās (%)	6,2	9,0	6,1	5,5	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	6,0	6,7	3,5	3,2	3,2
Nodarbinātība (tūkst. iedzīvotāju atbilstoši darbaspēka apsekojumiem)	893	884	902	904	904
pieaugums (%)	-1,9	-1,0	2,0	0,3	0,0
Bezdarba līmenis (gada vidējais, % no ekon. aktīviem iedzīv.)	8,1	7,7	6,9	6,3	5,9

Ietekme uz vispārējās valdības budžetu un parādu

Īstenojoties optimistiskajam scenārijam, kopbudžeta nodokļu ieņēmumi un valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi palielinātos par 244,0 milj. *euro* jeb 0,8% no IKP 2022. gadā salīdzinājumā ar bāzes scenāriju. Savukārt 2023. un 2024. gadā tie būtu attiecīgi par 252,9 milj. *euro* jeb 0,7% no IKP un 259,6 milj. *euro* jeb 0,7% no IKP augstāki nekā bāzes scenārijā.

Izpildoties optimistiskajam scenārijam, aptuveni puse no kopbudžeta ieņēmumu pieauguma būtu attiecināma uz valsts pamatbudžetu. Pie šāda scenārija, pieaugot nodokļu ieņēmumiem, uzlabotos valsts budžeta finansiālā bilance, kā rezultātā samazinātos kopējā

finansēšanas nepieciešamība un attiecīgi arī aizņemšanās apjoms attiecīgajā periodā, salīdzinot ar bāzes scenāriju. Mazāks aizņemšanās apjoms izraisītu nelielu ietaupījumu procentu izdevumos. Optimistiskā scenārija gadījumā procentu izdevumi 2022. gadā samazinātos par 0,8 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu par 2,7 milj. *euro* un 2024. gadā par 5,0 milj. *euro* mazāki nekā bāzes scenārijā.

1.9.tabula Optimistiskā scenārija ietekme uz vispārējās valdības budžetu, milj. *euro*

	Optimistiskais scenārijs				Novirze no bāzes scenārija			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Vispārējās valdības budžeta bilance⁷, % no IKP	-8,6	-3,9	-1,3	-0,5	0,7	0,8	0,8	0,7
Vispārējās valdības budžeta bilance	-2 757,5	-1 376,1	-492,8	-213,6	174,3	244,8	255,6	264,6
Nodokļu ieņēmumi	9 492,2	10 423,4	11 018,5	11 565,3	164,4	232,7	242,6	250,5
Nenodokļu ieņēmumi	673,3	629,9	573,9	535,2	10,0	11,3	10,2	9,1
Procentu izdevumi	262,2	199,5	232,7	231,0	0,0	-0,8	-2,7	-5,0
Procentu izdevumi (% likmes paliel. par 1 pp)	262,2	205,2	257,7	273,7	0,0	5,0	22,4	37,8
Procentu izdevumi (% likmes samaz. par 1 pp)	262,2	197,0	215,8	200,1	0,0	-3,3	-19,6	-35,9
Vispārējās valdības parāds, % no IKP	47%	49%	47%	46%	-1,4 pp	-2,3 pp	-2,8 pp	-3,2 pp

Vispārējās valdības budžeta bilance optimistiskajā scenārijā uzlabotos no 4,8% deficīta bāzes scenārijā uz 3,9% deficītu no IKP 2022. gadā jeb par 244,8 milj. *euro*. 2023. un 2024. gadā bilance uzlabotos attiecīgi par 255,6 milj. *euro* un 264,6 milj. *euro*, tādējādi vispārējās valdības budžetā 2023. gadā būtu deficīts 1,3% no IKP, bet 2024. gadā budžets būtu ar 0,5% no IKP deficītu.

Papildus aplūkojam scenārijus, kuros aizņemšanās procentu likmes parāda pārfinansēšanai nosvārstās viena procentpunkta robežās – par vienu procentpunktu palielinoties vai šādā apmērā samazinoties. Procentu likmēm par vienu procentpunktu palielinoties, procentu izdevumi 2022. gadā pieaugtu par 5,0 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu par 22,4 milj. *euro* lielāki, bet 2024. gadā par 37,8 milj. *euro* lielāki nekā bāzes scenārijā. Savukārt procentu likmei par vienu procentpunktu samazinoties, izdevumi 2022. gadā samazinātos par 3,3 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu par 19,6 milj. *euro* un 2024. gadā par 35,9 milj. *euro* mazāki nekā bāzes scenārijā.

1.5.2. Pesimistiskais scenārijs

Pesimistiskā scenārija galvenais pieņēmums ir tas, ka līdz rudenim neizdosies sasniegt vakcinācijas plānā paredzēto līmeni, par ko liecināja kopš aprīļa beigām strauji pieaugošie vakcinācijas tempi. Jau vasaras sākumā iezīmējās vakcinācijas tempu mazināšanās. Turklāt Eiropā un Latvijā pieaug jaunā Covid-19 delta varianta izplatība, no kura vairāk cieš nevakcinētie iedzīvotāji. Līdz ar to, piedzīvojot jaunu spēcīgu slimības vilni un no jauna ieviešot stingrākus vīrusa ierobežošanas pasākumus, sākot ar 2021. gada 4. ceturksni, IKP izaugsme būs mazāka nekā bāzes scenārijā, kas paredz, ka ekonomika turpmāk attīstīsies bez šiem ierobežojumiem.

2021. gads ir iesācies ļoti spēcīgi, IKP šā gada pirmajā pusgadā pieauga par 4,5%, arī trešā ceturkšņa izaugsme būs spēcīga, jo ir atcelta virkne ierobežojumu. Atbilstoši šī scenārija pieņēmumiem oktobrī var izraisīties jauns nozīmīgs saslimstības uzliesmojums. Līdz ar to šis scenārijs paredz, ka šā gada 4. ceturksnī tiks ieviesti pasākumi slimības izplatības ierobežošanai, kas turpināsies līdz 2022. gada pirmajam ceturksnim, savukārt turpmākajos

⁷ Procentu likmei saglabājoties kā bāzes scenārijā.

gados vairs nebūtu nepieciešamības tādus ieviest. Rezultātā 2021. gadā kopumā IKP izaugsme samazinātos līdz 3%, kas ir par 0,7 procentpunktiem mazāks pieaugums nekā bāzes scenārijā. Savukārt tas dotu zemāku bāzi 2022. gadam, un IKP pieaugums sasniegtu tikai 2,5% jeb būtu par 2,5 procentpunktiem mazāks nekā bāzes scenārijā. 2023. – 2024. gadā izaugsme saglabātos bāzes scenārija līmenī jeb 3,4% apmērā.

Pasliktinoties patērētāju noskaņojumam, līdzīgi kā novērots šā gada sākumā, privātais patēriņš būtiski sabremzētos, noslīdot līdz 2020. gada beigu līmenim, un tādējādi nozīmīgi ietekmētu izaugsmi 2021. un 2022. gadā. Valdības izdevumi nedaudz pieaugtu, palielinot izdevumiem medicīnai, t.sk., rehabilitācijai. Paredzams, ka valdība turpinātu atbalstīt nozares, kas vēl joprojām izjūstu ierobežojumus, bet atbalsta apmērs būtu mazāks nekā 2021. gada sākumā. Tīkmēr investīcijas un eksportu jaunie ierobežojumi neskartu. Investīcijas nodrošinātu projekti, kurus ir paredzēts finansēt ar ES fondu un Atveseļošanās mehānisma atbalstu. Strauja ekonomiskā attīstība atsāktos 2022. gada vasarā, neparedzot Covid-19 ceturto vilni.

Darba tirgū paredzams nedaudz spēcīgāks nodarbināto skaita samazinājums 2021. gadā kopumā, jo ceturtajā ceturksnī daļa nozaru būs spiesta atkal apturēt darbību Covid-19 ierobežojumu dēļ. Bezdarba pieaugumu savukārt ierobežotu valsts atbalsts darbu apturējušajiem biznesiem, un tas varētu saglabāties bāzes scenārija līmenī, t.i., 2021. gadā 7,9%, 2022. gadā 7%, 2023. gadā 6,3% un 2024. gadā 5,9% no ekonomiski aktīvajiem iedzīvotājiem.

Šī scenārija ietekme uz inflāciju būs nebūtiska, jo cenu izmaiņas Latvijā pašlaik nosaka galvenokārt ārēji faktori – izejvielu preču cenu dinamika pasaules tirgū. Pērn cenu samazinājuma pamatā bija tikai enerģijas cenu kritums, kamēr iekšējās cenas bija ar pozitīvu pieaugumu. Līdz ar to, no vienas puses, atliktais patēriņš mazinās iekšzemes cenu pieaugumu, tomēr no otras puses, pasaulē ir iezīmējies spēcīgs cenu pieaugums, kas uzturēs arī iekšzemes cenu līmeni. Turklāt nākamā gada enerģijas cenu tarifi mājāsaimniecībām būs augstāki, balstoties uz 2021. gada biržas cenām.

1.10. tabula Pesimistiskais makroekonomisko rādītāju attīstības scenārijs

	2020	2021	2022	2023	2024
	fakts	prognoze			
Iekšzemes kopprodukts (milj. euro)	29 334	31 154	32 995	35 018	36 876
pieaugums faktiskajās cenās (%)	-3,6	6,2	5,9	6,1	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	-3,6	3,0	2,5	3,4	3,4
IKP deflators (gads pret gadu, %)	0,1	3,1	3,3	2,6	1,9
PCI (gads pret gadu, %)	0,2	2,0	2,4	2,2	2,0
Tautsaimniecībā nodarbināto mēn. vid. bruto darba samaksa (euro)	1 143	1 234	1 302	1 374	1 447
pieaugums faktiskajās cenās (%)	6,2	8,0	5,5	5,5	5,3
pieaugums salīdzināmās cenās (%)	6,0	5,9	3,0	3,2	3,2
Nodarbinātība (tūkst. iedzīvotāju atbilstoši darbaspēka apsekojumiem)	893	880	893	902	902
pieaugums (%)	-1,9	-1,5	1,5	1,0	0,0
Bezdarba līmenis (gada vidējais, % no ekon. aktīviem iedzīv.)	8,1	7,9	7,0	6,3	5,9

Ietekme uz vispārējās valdības budžetu un parādu

Īstenojoties pesimistiskajam scenārijam, kopbudžeta nodokļu ieņēmumi un valsts pamatbudžeta nenodokļu ieņēmumi samazinātos par 305,6 milj. *euro* jeb 1,1% no IKP 2022. gadā salīdzinājumā ar bāzes scenāriju. Savukārt 2023. un 2024. gadā tie būtu attiecīgi par 324,1 milj. *euro* jeb 1,0% no IKP un 338,9 milj. *euro* jeb 1,0% no IKP zemāki nekā bāzes scenārijā.

Izpildoties pesimistiskajam scenārijam, vairāk nekā puse no kopbudžeta ieņēmumu samazinājuma būtu attiecināma uz valsts pamatbudžetu. Pie šāda scenārija, samazinoties nodokļu ieņēmumiem, pasliktinātos valsts budžeta finansiālā bilance, kā rezultātā palielinātos kopējā finansēšanas nepieciešamība un attiecīgi arī aizņemšanās apjoms attiecīgajā periodā, salīdzinot ar bāzes scenāriju. Lielāks aizņemšanās apjoms izraisītu palielinājumu procentu izdevumos. Pesimistiskā scenārija gadījumā procentu izdevumi 2022. gadā palielinātos par 0,3 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu par 2,7 milj. *euro* un 2024. gadā par 5,7 milj. *euro* lielāki nekā bāzes scenārijā.

Vispārējās valdības budžeta bilance pesimistiskajā scenārijā 2022. gadā pasliktinātos līdz 5,8% deficītam no IKP jeb par 305,9 milj. *euro*. 2023. un 2024. gadā bilance pasliktinātos attiecīgi par 326,7 milj. *euro* un 344,6 milj. *euro*, un vispārējās valdības budžetā veidotos 3,1% no IKP deficīts 2023. gadā un 2,2% no IKP deficīts 2024. gadā.

1.11. tabula Pesimistiskā scenārija ietekme uz vispārējās valdības budžetu, milj. *euro*

	Pesimistiskais scenārijs				Novirze no bāzes scenārija			
	2021	2022	2023	2024	2021	2022	2023	2024
Vispārējās valdības budžeta bilance⁸, % no IKP	-9,6	-5,8	-3,1	-2,2	-0,3	-1,1	-1,0	-1,0
Vispārējās valdības budžeta bilance	-2 994,6	-1 926,8	-1 075,1	-822,7	-62,8	-305,9	-326,7	-344,6
Nodokļu ieņēmumi	9 268,6	9 899,3	10 464,9	10 987,9	-59,2	-291,4	-310,9	-327,0
Nenodokļu ieņēmumi	659,8	604,4	550,5	514,2	-3,6	-14,2	-13,1	-11,9
Procentu izdevumi	262,2	200,5	238,1	241,6	0,0	0,3	2,7	5,7
Procentu izdevumi (% likmes paliel. par 1 pp)	262,2	208,3	270,1	206,7	0,0	8,1	34,7	60,7
Procentu izdevumi (% likmes samaz. par 1 pp)	262,2	197,4	216,2	201,3	0,0	-2,8	-19,2	-34,7
Vispārējās valdības parāds, % no IKP	49%	54%	53%	53%	0,5 pp	2,6 pp	3,3 pp	4,1 pp

Papildus aplūkojam scenārijus, kuros aizņemšanās procentu likmes parāda pārfinansēšanai nosvārstās viena procentpunkta robežās – par vienu procentpunktu palielinoties vai šādā apmērā samazinoties. Procentu likmēm par vienu procentpunktu palielinoties, procentu izdevumi 2022. gadā palielinātos par 8,1 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu jau par 34,7 milj. *euro* un 2024. gadā par 60,7 milj. *euro* lielāki nekā bāzes scenārijā. Savukārt, procentu likmēm par vienu procentpunktu samazinoties, izdevumi 2022. gadā samazinātos par 2,8 milj. *euro*, 2023. gadā izdevumi būtu par 19,2 milj. *euro* un 2024. gadā par 34,7 milj. *euro* mazāki nekā bāzes scenārijā.

1.6. Iepriekšējo makroekonomisko prognožu izvērtējums

FM makroekonomiskās prognozes 2022. gada budžeta vajadzībām tika izstrādātas 2021. gada jūnijā, balstoties uz pēdējiem uz to brīdi pieejamajiem datiem un augstas nenoteiktības apstākļos, ņemot vērā Covid-19 izplatības neprognozējamību. Pēdējos piecos gados FM prognozes kopumā ir atbildušas ekonomiskajam trendam, tomēr 2020. gada prognoze bija zemāka nekā fakts, jo pandēmijas dziļums un ietekme uz ekonomiku ir saistīta ar

⁸ Procentu likmei saglabājoties kā bāzes scenārijā.

lielu nenoteiktību. Kopumā prognozēm nav vērojamas sistemātiskas kļūdas, līdz ar to prognozēšanas process kopumā ir vērtējams kā apmierinošs.

IKP pieauguma prognožu novirze no fakta piecos pēdējos gados vidēji bija 1,5 procentpunkti, bet, neskaitot 2020. gadu, tikai -0,1 procentpunktu. Turklāt prognožu novirzes gan pozitīvā, gan negatīvā virzienā ir bijušas vienādā skaitā, norādot, ka tās nav ar sistemātisku novirzi vienā virzienā. 2020. gads ir izņēmums ar to, ka Covid-19 radīja netipisku novirzi no biznesa cikla. Salīdzinājumam, tāpēc arī starptautisko institūciju IKP pieauguma prognožu kļūda 2020. gadam bija pat lielāka nekā FM. Arī 2022. un 2023. gads, domājams, būs ar lielu prognožu novirzi no faktiskajiem datiem, ņemot vērā lielo nenoteiktību, kādu rada Covid-19 ietekme uz ekonomisko attīstību turpmākajos gados.